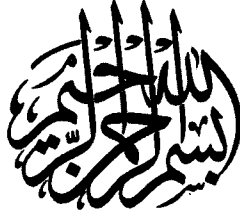

ALLAH SEVGİSİNİN Esintileri

İBN RECEB EL-HANBELÎ

neda
YAYINLARI

"De ki, eğer Allah'ı seviyorsanız bana uyun ki, Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın. Allah bağışlayandır, çok merhamet edendir."

(Al-i İmran,31)

Allah Sevgisinin Esintileri

İbn Receb el-Hanbelî

www.nedakitap.com

Hutbetu-l Hâce

Hamd, ezelden ebede dek yalnızca Allah'a özgüdür. O'nu över ve O'ndan Peygamber Efendimizi, O'nun ehli beytini ve sahabilerini rahmetiyle kuşatmasını dileriz. Allah (*Subhanehu ve Tealâ*) şöyle buyurmaktadır:

"Ey iman edenler! Allah'tan sakınılması gerektiği gibi sakının. Sizler, kesinlikle müslüman olarak ölün." (Ali İmran, 102)

"Ey insanlar! Sizi tek bir nefisten yaratan, ondan eşini var eden ve o ikisinden birçok erkekler ve kadınlar vücuda getirip (dünyanın dört bir tarafına) yayan Rabbinizden (emir ve nehiyelerine riayetsizlikten) sakının. Adını anarak birbirinizden dilekler dilediğiniz Allah'tan ve sıla-i rahmi kesmekten korkun. Hiç şüphesiz ki O, sizin üzerinize Rakîb'tir. (Nisa, 1)

"Ey iman edenler! Allah'tan (emir ve nehiyelerine riayetsizlikten) sakının ve doğru olan sözü söyleyin ki Allah, yaptığınız amelleri kabul etsin ve günahlarınızı affetsin. Allah ve Resulüne itaat eden, elbette ki bütün büyük emel ve beklentilerini elde etmiştir." (Ahzab, 71)

Belirtmek gerekir ki, sözlerin en doğrusu Allâh'ın kitâbıdır. Yolların en hayırlısı da Muhammed (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'in yoludur. Dinde en şerli işler sonradan ortaya çıkarılan yeniliklerdir, sonradan ortaya çıkan her yenilik bidattir. Her bidat dalâlettir ve her dalâlet de ateştedir.¹

Cebrail, Mikail ve İsrail'in Rabbi olan Allah'ım! Yerleri ve gökleri yaratan, gizli ve açığı bilen, ihtilaf ettikleri şeyde kullarının arasında hâkim olan sensin. Hakta ihtilaf ettiklerimiz konusunda bizi izinle hidayete ulaştır, sen dilediğini dosdoğru olan yola iletirsin.

¹ Müslim, Nesai.

Müellifin Hayatı ve Eserleri

“İbni Receb el-Hanbelî” ismiyle meşhur olan müellif h.736 (m.1335) yılında doğmuştur. Tam olarak ismi; Ebu Ferrac Abdurrahman b. Ahmed b. Receb b. Hasan es-Selami el-Bağdadi ed-Dımeşki el-Hanbelidir. Rivayete göre kendisine “İbni Receb” denilmesinin sebebi dedesinden dolayıdır. O, Receb ayında doğduğu için kendisine bu isim verilmiştir.

İbni Receb el-Hanbelî ilim tahsiline muhaddis olan babası ve dedesinden ders alarak başlamıştır. Akidede, fıkıh, usul, hadis, edeb, tarih ve zühdde büyük âlimlerden ders aldı. Çok küçük yaşlarda büyük âlimlerin ilim meclislerinde bulundu. Babasıyla birlikte ilim tahsili için çok seyahatler yaptı. Bu seyahatlerde âlimlerle karışlaştı ve bu âlimlerden icazet aldı.

Henüz 8 yaşında iken babasıyla birlikte Şam’a gitti. Orada hadis âlimi olan İbnu Nakib el-Mısırî ve Alâeddin Ahmed b. Abdulmunim’den icazet aldı. Muhammed b. İsmail el-Habbaz ve İbrahim b. Davud el-Attar gibi âlimlerden de ders dinledi. Daha sonra Nablus ve Kudüs’e geçerek burada değişik âlimlerden hadis dinledi. Ardından h.748 yılında tekrar Bağdat’a döndü. Burada Muhammed b. Abdurrezzak eş-Şeybani’den hadis dinledi. Ertesi yıl hacca gitti. Mekke’de Ebu Hafs Ömer’den Buharî’nin “Sulasıyyat” adlı eserini dinledi. Daha sonra Şam’a geri döndü ve İbn Kayyım el-Cevziyye’nin talebesi oldu. Ölümüne kadar da onun yanından ayrılmadı. Onun vefatından sonra Kahire’ye gitti. Orada İbnu’l Mûluk ve Muhammed b. Muhammed Ebu’l Harrem el-Kalanisi’nin hadis derslerine katıldı. Daha sonra Şam’a yerleşti. Hocası İbnu’l Kadî el-Cebel’in vefatından sonra onun sohbetlerini devam ettirdi. İbnu Taki’nin ölümünün ardından da Hanbeliyye medresesinde ders vermeye başladı.

İbni Receb el-Hanbelî abid ve zahid kişiliğinin yanında hadislere, sahabe ve selevin menkıbelerine vakıf bir kişiydi ve hitabeti çok güçlüydü. Dünya işlerini pek fazla önemsemediği gibi

Allah Sevgisinin Esintileri

yöneticilerle görüşmekten de uzak dururdu. İbni Receb (*rahmetullahi aleyh*) Hanbelî mezhebine mensup olmasına rağmen eserlerinde diğer üç mezhebin görüşlerine de yer verirdi. Bu da onun mezhep mutaassıbı olmadığını göstermektedir.

İbni Hacer el-Askalani “ed-Dürer’ül-Kamine” adlı eserinde İbni Receb hakkında şöyle demiştir:

“Şeyhleri çok oldu ve kendi nefsi için faydalı olan şeyhler yetiştirdi.”

İmam Zehebi de onun hakkında şöyle demiştir:

“Şeyhimiz dünyada makamları terk eden zahid ve salih âlimlerden biriydi. O, acı da olsa sürekli olarak hakkı söylledi.”

İbni Receb başarılı bir ilim halkasıyla farklıydı, şeyhlerinden etkilendi ve öğrencilerini de etkiledi. Asrının âlimlerinden öğrendi ve öğrendiğini öğrencilerine öğretti. Hayatını ilim öğrenme ve öğretmeye adanmış İbni Receb (*rahmetullahi aleyh*) h.795 yılında Şam’da vefat etti ve Babu’s-Sağır kabristanına defnedildi.

Dr. Hemmam Said “Şerhu İleli’t Tirmizi” adlı eserinde İbni Receb (*rahmetullahi aleyh*)’ın ders aldığı şeyhler arasında şu isimleri zikretmiştir:

- Ebu’l Abbas Ahmed b. Hasan b. Abdullah (693-771)
- Ebu’l Abbas Ahmed b. Süleyman el-Hanbeli
- Ebu’l Abbas Ahmed b. Abdurrahman el-Makdisi (663-758)
- Ahmed b. Abdülkerim el-Bağli (696-777)
- Ebu’l Abbas Ahmed b. Abdulhadi b. Yusuf b. Muhammed b. Kudame el-Makdisi (ö. 754)
- Ebu’l Abbas Ahmed b. Ali b. Muhammed el-Bağdadi (707-750)
- Ahmed b. Muhammed eş-Şirazi

- Beşir b. İbrahim b. Muhammed el-Hanbeli (681-761)
- Ebu Abdullah Hasan b. Bedran el-Basri (712-749)
- Ebu Said Halil b. Keykeledî el-Alâi (694-761)
- Ebu Süleyman Davud b. İbrahim el-Attar (665-752)
- Ebu Muhammed Süleyman b. Ahmed el-Bağdadi (ö.748)
- Abdülaziz b. Muhammed b. İbrahim (694-767)
- Abdullah b. Abdulmü'min el-Vasitî (671-740)
- Ebu Muhammed Abdullah b. Muhammed b. İbrahim (669-761)
- Ebu'l Fada'il Abdülmünim b. Abdulhakk el-Kati el-Bağdadi (658-739)
- Ebu Ya'la Hamza b. Musa b. Ahmed (712-769)
- Osman b. Yusuf b. Ebi Bekir en-Nüveyri el-Maliki (663-756)
- Ebu'l-Hasan Ali b. Zeyneddin el-Minca (673-763)
- Ali b. Abdussamed b. Ahmed b. Abdulkahir el-Bağdadi (656-742)
- Ömer b. Hasan b. Mezid el-Dimeşki (679-778)
- Ebu Hafs Ömer b. Ali b. Musa el-Bağdadi (688-749)
- Ebu Hafs Ömer b. Ali b. Ömer el-Kazavîni (683-750)
- Ebu Muhammed Kasım b. Muhammed el-Berzali (665-739)
- Ebu Abdullah Muhammed b. İbrahim b. Abdullah el-Makdisi (663-748)
- Ebu Abdullah Muhammed b. Ahmed el-Salihi (651-741)
- İbni Habbaz Muhammed b. İsmail b. İbrahim el-Ensari (667-756)
- Muhammed b. İsmail b. Abdulaziz (674-756)

- Ebu Abdullah Muhammed b. Ebi Bekir b. Eyyub b. Said b. Cerir (691-751)²

- Muhammed b. Abdurrezzak eş-Şeybani (ö.749)

- Muhammed b. Muhammed b. İbrahim (664-754)

- Ebul Haram Muhammed b. Muhammed el-Kalanisi (683-765)

- Yusuf b. Necm el-Hanbeli (ö.751)

- Yusuf b. Abdullah el-Makdisi en-Nablusi (691-754)

- Ebu Muhammed ibn Hişam el-Ensari (ö.761)

- Muhammed b. Ebi Bekir b. İbrahim eş-Şafi (ö.754)

- (Babası) Ebu'l Abbas Ahmed b. Receb b. Hasan (ö.774)

- Ahmed b. Abdülmü'min eş-Şafii (ö.749)

- (Dedesi) Abdurrahman Receb b. Hasan (ö.742)

İbni Receb el-Hanbelî geri kalmışlığı, sünnetten uzaklaşmayı ve cehaleti giderme hususunda çok hırslı idi. Bunun için pek çok eser telif etmiştir. Ancak o bu eserlerle yetinmemiş insanları doğru yola çağırın, sünneti ihya eden ve ümmet üzerine çöken cehalet karanlığını kaldıran pek çok talebe yetiştirmiştir. Onun talebelerinden bazıları şunlardır:

- Ebu'l Abbas Ahmed b. Ebu Bekir Ahmed b. Ali el-Hanbeli (773-844)

- Ebu'l Fadl Ahmed b. Nasrullah el-Bağdadi (765-844)

- Davud b. Süleyman b. Abdullah el-Mevsilî (764-844)

- Ebul Ferrac Abdurrahman b. Ahmed b. Muhammed el-Mekki (772-853)

- Abdurrahman b. Süleyman el-Hanbeli (780-844)

- Ebu Zer Abdurrahman b. Muhammed el-Mısırî (758-846)

² İbni Kayyım el-Cevziye ismiyle meşhurdur.

- Ebu'l Hasan Ali b. Muhammed b. Abbas el-Hanbeli
- Ali b. Muhammed b. Ali et-Tartusi el-Mizzî (ö.850)
- Ali b. Muhammed b. Ebu Bekir es-Sulemi el-Hamevi (761-828)
- Ebu Hafs Ömer b. Muhammed b. Ali ed-Dımeşki eş-Şafi (787-841)
- Muhammed b. Ahmed b. Said el-Makdisi (771-855)
- Ahmed b. Ali b. Muhammed el-Ensari ed-Dımeşki (781-864)
- Muhammed b. Bahaeddin Ali el-Makdisi el-Hanbeli (764-820)
- Ebu Abdullah Muhammed b. Halil ed-Dımeşki (746-803)
- Abdullah b. Muhammed b. Muhammed el-Ensari (ö.820)

Başlıca Eserleri

Hadis ilminde döneminin en güçlü âlimlerinden olan İbni Receb el-Hanbeli (*rahmetullahi aleyh*) fıkıh, usul, tefsir, ahlak ve tarih alanında da önemli eserler vermiştir. Onun kaleme aldığı eserlerden bazıları şunlardır:

- Şerhu Camii't Tirmizi. Bu eserin yaklaşık 20 cilt olduğu ancak Tatar istilasını sırasında yok edildiği söylenmiştir.
- Fethu'l Bari Şerhu Sahihi'l Buhari. İmam Buhari'nin Sahihini "Kitabu'l Cenaiz" bölümüne kadar şerh etmiştir.
- Camiu'l Ulum vel-Hikem fi-Şerhi Hamsine Hadisen min Cavamiu'l Kelim. İmam Nevevi'ye ait olan "Kırk Hadis" isimli esere 10 hadis daha eklemiş ve bu hadisleri şerh etmiştir.
- Şerhu İleli't Tirmizi. Bu eser İbni Receb el-Hanbelinin ilel konusundaki derin bilgisini ortaya koyduğu önemli bir eserdir.
- Mecmuatu'r Resail. Farklı konularda kaleme aldığı 17 risaleden müteşekkildir. Her bir risale bir hadisin şerhi niteliğindedir.

Allah Sevgisinin Esintileri

dedir. İbni Receb el-Hanbeli bu eserinde “Camî’ul Ulum vel-Hikem” adlı eserinde takip ettiği yolun aynısını izlemiştir.

- El-Kavaidul Fıkhiyye. Hanbelî mezhebine ait yaklaşık 160 fıkıh kaideyi ele almıştır.

- El-İstihrâc fi Ahkâmî’l Harâc. Vergi hukuku ile ilgili kaleme alınmış bir eserdir.

- Ahkamu’l Havatim ve ma Yetealleku biha. Mühür ve mühür konusuna müteallik meseleler ile ilgili kaleme alınmıştır.

- Nuzhetu’l Esmâ fi Mesaili’s-Sema. Müziğin İslam şeriatındaki hükmü hakkında kaleme alınmıştır.

- Er-Reddu ala Meni’t-Tebaa Gayri’l Mezahibi’l Erbaa.

-El-Kavlu’s Sevab fi Tevzici Ümmehati Evladi’l Guyyab.

- Risaletu fi Ru’yeti Hilali Zilhicce.

- Kaidetu fi İhraci’l Zekati ala’l Fevri.

- Muhtasaru fi Muamalatı’z Zalimi’s Sarik.

- Ta’liku’t Talak bi’l Vilade.

- Es-Salatu Yevme’l Cuma Ba’de’z Zevâli ve Kable’s Salati.

-Müşkilu’l Ehadisi’l Varide fi Enne’t Talaka’s Selase Vahide.

- Kıt’atu min Kitabi’l Libas.

İbni Receb el-Hanbeli (*rahmetullahi aleyh*)’ın tefsir konusunda kaleme aldığı eserler ise şunlardır:

- Tefsiru Sureti’n Nasr

- Tefsiru Sureti’l İhlâs

- Tefsiru Sureti’l Felak³

- İ’rabu’l Besmele

³ İbni Receb (*rahmetullahi aleyh*)’ın kaleme aldığı üç surenin tefsirine dair risalelerinin tercümesine yayınevimiz tarafından başlanmıştır. İnşallah bu üç risale bir araya getirilerek tek kitap halinde okuyucularımızın hizmetine sunulacaktır. (*yayıncı*)

- İrabu Ümmü'l Kitab
- Mevaridu'z Zeman ila Ma'rifeti Fedaili'l Kur'an
- El-İstignau bi'l Kur'an

İbni Receb el-Hanbeli (*rahmetullahi aleyh*)'ın tevhid, siyer, tarih, fazilet ve ahlak konularında kaleme aldığı eserler ise şunlardır:

- Ahvâlu'l Kubûr
- Et-Tahvif min en-Nar
- El-Letaifu'l Mearif
- El-Farku Beyne'l Nasihati ve't Ta'yir
- Fadlu İlmi's Selef ala İlmi Halef
- Kelimetu'l İhlas⁴
- Fedâilu's Şam
- Risaletu fi Fazileti Şehri Receb.
- Siretu Abdulmelik b. Ömer b. Abdulaziz
- Risaletu fi Şu'abil İman
- İhtiyaru'l Ebrar fi Siyeri Ebi Bekr ve Ömer
- Ez-Zeyl ala Tabakati'l Hanabile
- Zemmu'l Hamr
- Zemmu Kasveti'l Kalb
- Meşahiyetu İbni Receb
- Sıfatu'n Nar ve Sıfatu'l Cennet
- Menâgibu'l İmam Ahmed
- El-İlmâm fi Fedâili Beytillahi'l Haram
- El-Keşfu ve'l Beyan an Hakikati'n Nuzuri ve'l Eymân

⁴ Bu eser yayınevimiz tarafından tercüme edilmiş ve okuyucularımızın hizmetine sunulmuştur. (yayıncı)

بسم الله الرحمن الرحيم

Hamd sevdiklerinin kalbini sevgisinin rüzgârına açan, sevgisinin kokusunu kalplere yerleştiren ve yayan, dostlarının göğüslerini marifetinin nuruyla genişleten ve onların üzerine nurunu parlatan, onları ümidi ve korkusu arasında diriltten, dostluğu ve sevgisiyle gıdalandıran Allah’a mahsustur. O kullar nasıl bir mutluluk ve sevinç içindedirler, sorma gitsin!

O ne yücedir ki, O’nu zikretmek kalplerin gıdası, gözlerin aydınlığı, nefislerin sevinç kaynağı, hayatın ruhu ve ruhların hayatıdır. O ne yücedir ki, O’nun haşyeti sebebiyle yataklar terk edilir. Rahmetine beslenen ümit sebebiyle sıkıntılı kulların sıkıntısı çözülür. Sevgisinin ruhu ile kalpler huzur bulur ve rahata kavuşur. Dünya ancak O’nu anmakla ve bilmekle güzeldir. Ahiret de ancak O’na yakın olmak ve O’nu görmekle hoştur. Eğer O kendini Cennet ehline göstermeseydi, Cehennem ehlinin yardım istemeleri gibi Cennet ehli de yardım ister, bağırsırlardı. O’ndan başkasına kulluk eden her kalp hastalıklıdır, düzelmesi mümkün değildir. O’nun büyüklüğünü bilmeyip O’na karşı takvalı olmayan her gönül dardır, onda hiçbir genişlik yoktur. O’nun zikrin-den yüz çeviren herkes tamamen karanlıklar içerisinde:

“Allah göklerin ve yerin nurudur. O’nun nurunun misali, içinde kandil olan bir cama benzer...” (Nur, 35)

Şehadet ederim ki Allah’tan başka ilah yoktur. Tektir, ortağı yoktur. Bu şehadetten düşmanlara karşı silah olması için yardım beklerim. Ne güzel cennet ve ne güzel silah! Bu şehadeti ebediyet yurdunun kapısına bir anahtar olarak hazırlarım. Cennet’in kapısını ondan başka bir anahtar açmaz.

Yine şehadet ederim ki Muhammed O'nun kulu ve resulüdür. O'nu birliğini açık bir şekilde anlatması için, hidayete ulaşan yolları eksiksiz olarak açıklaması için gönderdi. O, Allah'ı birlemeye sürekli davet ediyordu, ta ki bu tevhid her tarafa yayıldı. O, Allah ile korkutuyordu, ta ki katı kalpler yumuşadı ve düzeldi. O, Allah'ın nimetlerini hatırlatıyordu, ta ki kalpler O'nun sevgisiyle genişledikçe genişledi. Allah, O'na, ailesine ve ashabına kurtuluşumuza vesile olacak bir salat ile salat etsin. O halde haydi salâta, haydi felâha!..

Bundan sonra; Allah Teâla mahlûkatı ümit, korku ve sevgi ile birlikte kendisine ibadet etsinler diye yaratmış, vücuda getirmiştir. Nitekim şöyle buyurmaktadır:

“Ben cinleri ve insanları ancak bana kulluk (ibadet) etsinler diye yarattım” (Zariyat, 56)

Allah (Subhanehu ve Teâlâ)'ya ancak O'nu bildikten sonra kulukta bulunulabilir. Bu sebeple gökleri, yeri ve ikisinin arasındakileri birliğine ve yüceliğine delil olması için yaratmıştır. Nitekim şöyle buyurmaktadır:

“Allah, yedi göğü ve yerden de bir o kadarını yaratandır, işler bunların arasında iner durur, ta ki Allah'ın her şeye kadir olduğunu ve iliminin her şeyi kuşattığını bilesiniz.” (Talak, 12)

Malumdur ki ibadet üç esas üzerine bina edilmiştir:

Korku, ümit ve sevgi... Bunların hepsi de farzdır, gereklidir. Bu üçünü bir arada bulundurmak gerekir. Bu yüzden selef, bunlardan biriyle ibadet edip diğerlerini ihmal edenleri kınamışlardır. Şüphesiz Haricilerin ve benzerlerinin bid'atleri, korku konusuna önem verip sevgi ve ümit boyutundan yüz çevirmelerinden kaynaklanmıştır. Mürcie'nin bidatleri ise sadece ümide yapışık kalmalarından ve korku boyutunu ihmal etmelerinden kaynaklanmıştır. Kendilerini abid gören İbahiye ve Hululiye fırkaları-

nın bidatleri da sevgiye fazla önem atfedip korku ve ümit boyutuna sırt çevirmelerinden dolayıdır.

Sonra gelenlerden tasavvufa intisap eden bazı kişiler sadece sevgiden bahsetmişler ve bu konu üzerinde hakikatle zerre miktarı alakası olmayan şeyler söyleyerek fazlaca durmuşlardır. Çünkü bu söylediklerinin Kitap ve Sünnet'te delili yoktur. Aynı şekilde bunların, ümmetin selefinin ve büyük imamların sözlerinde de yeri yoktur. Yalnızca ağızlarda gevelenen bazı sözlerdir. Bu sözler ehlini hevaya uymaya sürüklemiştir. Bazen suret âşıklarının şiirlerini destekleyici olarak getirirler. İşte bunun içerisinde çok büyük tehlikeler vardır. Bazen âşıkların hikâyelerini anlatır, girdikleri edep ve ahlak yolunda nasıl bir edep ve ahlak edindiklerine işaret ederler. Bütün bunların zararı büyüktür, tehlikesi çoktur.

Bazı kimseler vardır ki, muhabbet yolunun başında bile olmamasına rağmen, hep muhabbetten söz eder, tekrar tekrar söz eder ve bunu dışa vurur.

Zünnun'un (*rahmetullahi aleyh*)yanında muhabbetten söz açılınca "Bu meseleyi konuşmayın, bazıları bunu duyar da ehli olmadığı halde muhabbet iddiasında bulunur" demesi ne kadar manidardır. Şüphesiz nefisler kibre, böbürlenmeye, gurura kapılır. Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurmuştur:

"Kendisine verilmeyen bir şey sebebiyle doymuş görünen kimse, (gösteriş için) iki sahte elbise giyen kimse gibidir."⁵

Oysa insanların çoğu şathiye (kendini kaybedip büyük sözler söyleme) ve idlal (kendini beğendirmek için yapılan şeyler) gibi kulluğa ters birçok söz ve fiil ortaya koymaktadır...

⁵ Buhari, 5219; Müslim, 2130.

Kitabın Muhtevası

Allah (*Subhanehu ve Teala*) sevgisi ve bunun alametleri, yolları, gerektirdikleri hakkında Kitap'ta, Sünnet'te, ümmetin selefinin büyüklerinin ve onların yollarının takipçisi olan arif imamların sözlerinde gelenleri toplamam konusunda istiharede bulundum, Allah'tan bu konuda hayırlısını istedim. Eğer bu konuda varid olanların hepsini bir araya getirecek olsaydım, kitap çok uzardı.

Şimdi burada on iki olarak belirlediğim bölüm başlıklarını zikredeceğim:

1.Bölüm: Melik ve Kuddüs Olan Allah'ı Sevmenin ve Bu Sevginin Can, Mal ve Evlat Sevgisinden Fazla Olmasının Gerekliliği

2. Bölüm: İstenilen Şeylerin En Büyüğünün ve Önemlisinin Allah'tan Tam ve Mükemmel Bir Şekilde Sevgisini İstemek Olduğunun Beyanı

3. Bölüm: Rablerin Rabbi'nin Sevgisine Mazhar Olmayı Sağlayan Sebeplere Dair

4. Bölüm: Allah'a İtaate Devam Etmek, O'nun Yolunda Cihad Etmek, Bu Konudaki Kınamalardan Lezzet Almak ve Resul'e Uymak Gibi Sevginin Sadık Alametlerine Dair

5. Bölüm: Sevenlerin Sevdikleri Zat'ın Kelamından Duydukları Lezzet ve Bunun Kalplerinin Gıdası, Arzu Ettikleri Şeylerin En Yücesi Olduğuna Dair

6. Bölüm: Sevenlerin Allah'a Duydukları İhtiyak. Dünya ve Ahirette O'ndan Başka Arzularının Olmadığına Dair

7.Bölüm: Sevenlerin Uykusuz Kalmaları, Rab'lerine Yakarış ile Yalnız Kalmaları

8. Bölüm: Sevenlerin Âlemlerin Rabbine Kavuşmaya Duydukları İhtiyak

9. Bölüm: Sevenlerin Musibetlere Rıza Göstermelerine ve İstedliğini Yaratıp Seçen Allah'ın İmtihanlarına Maruz Kaldıklarında Kendilerini Nimetlendirmiş Saymalarına Dair

10. Bölüm: Ariflerin Duydukları Korku ve Bunun Diğerlerine Olan Üstünlüğüne Dair

11. Bölüm: Muhabbet Ehlinin Şerefi ve Allah Katında Onlar İçin En Yüksek Yakınlık Dereceleri Oluşuna Dair

12. Bölüm: Muhabbet Ehlinin Sözlerinden Kısımlar ve Girdikleri Yolda Kalplerin Takvasını Nasıl Elde Ettiklerine Dair

Bu kitaba “Kudüs’ün Mis Kokulu Bahçelerinden Muhabbet Esintilerini Teneffüs” ismini verdim. Çünkü sevenlerin kalpleri yakınlık esintilerini koklamaya özlem duyar. Taberâni şu hadisi rivayet etmiştir:

“Allah (*celle ve âlâ*) cennete şöyle buyurur: Ehlinin daha güzel kokması için onlara güzel kokulu ol.”⁶ İşte insanlar bundan dolayı seher vaktinde bu serinliği hissederler.

Mücahid, Atiyye'den, o da Ebu Said'den zayıf bir sened ile şöyle rivayet etmiştir: “Allah (*azze ve celle*) Adn cennetini kırmızı yakuttan yarattı ve ona ‘süslen’ dedi. O da bunun üzerine süslendi. Sonra ona ‘konuş’ dedi. O da ‘Kendisinden razı olduğun kimseye ne mutlu’ diye karşılık verdi. Daha sonra Allah onu(n ağzını) kapatıp Arş’a astı. Bundan sonra oraya kendisinden başka (hak) ilah olmayan Allah’tan gayrı kimse girmemiştir. Allah her seher vakti ona (zâtına layık bir şekilde) girer. İşte seher vaktinin serinliği bundan dolayıdır.”

⁶ Taberani, es-Sağır (1/32).

Bazıları şöyle demiştir:

Saba rüzgârı acı acı Zilgada'da esiyor,

Esintisi kalbimi paramparça ediyor.

Sevgiliyi yakın bir zamanda görmüş,

İnsanın aklı hep sevdiğinin olduğu yere gidiyor.

Şöyle denilmiştir: Seven kalp, gece yanıp biten kömürde bir kordur, ne zaman seher rüzgârı esse alevlenir. Bu manada şu beyitler de söylenmiştir:

Rüzgârın acı acı esmesi bana sizi hatırlatıyor

Her esintide daha çok hasret duyuyorum.

Kendimi karanlığı çöken bir gecenin içinde buluyorum

Üzüntünün ateşinden yanan kandiller kalbimi ısıldatıyor.

Kalbim sırrımı içinde saklıyor, bencillik ediyor

Bazen böyle bencillik övülen bir haslet olur

Yıldırım eğer dağdaki çam ağacına düşse

Yürek parçalanır vadideki elma ve eriğe...

Allah kendisinden yardım istenendir, yalnız O'na tevekkül edilir. O'ndan başka güç ve kuvvet yoktur.

1.BÖLÜM

Melik ve Kuddüs Olan Allah'ı Sevmenin, Bu Sevginin Can Mal ve Evlat Sevgisinden Fazla Olmasının Gerekliliği

Allah (*azze ve celle*) şöyle buyurmaktadır:

“De ki: Eğer babalarınız, oğullarınız, kardeşleriniz, eşleriniz, aşiretiniz, biriktirdiğiniz mallar, durgunluğundan korktuğunuz ticaretiniz, hoşunuza giden evler size Allah’tan, O’nun elçisinden ve O’nun yolunda cihad etmekten daha sevimli ise Allah emrini getirinceye kadar bekleyin. Allah itaatten yüz çevirmiş topluluğu doğru yola iletmez.” (Tevbe/24)

Ebu Abdullah Muhammed bin Hafif es-Sûfi şöyle demiştir: Şiraz’da Ebu’l Abbas bin Sureyc bize “Allah’ı sevmek farz mıdır değil midir?” diye bir soru sordu. Biz de “farzdır” dedik. O da “Farz oluşunun delili nedir?” diye sordu. Bunun üzerine içimizden hiçbiri onun kabul edeceği bir şekilde cevap veremeyince tekrar ona müracaat ettik: “Allah’ı sevmenin farz oluşunun delili nedir?” Bunun üzerine yukarıdaki ayetle cevap verdi ve devam etti: “Allah onları başkalarının sevgisini kendisinin ve resulünün sevgisinin önüne geçirmeleri durumunda tehdit etmiştir. Tehdit ise ancak bir farzın terk edilmesi durumunda vaki olur.”

Enes (*radıyallahu anh*)’dan Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*)’ın şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir:

“Canım elinde olan zata yemin ederim ki; sizden biriniz, beni babasından, evladından ve bütün insanlardan daha çok sevmedikçe iman etmiş olmaz.”⁷

⁷ Buhari, 14; Müslim, 69.

Ömer b. Hattab (*radıyallahu anh*) dedi ki: Ya Rasulallah, seni kendi nefsim hariç her şeyden daha çok seviyorum. Allah Resulu bunun üzerine “Hayır ey Ömer, beni kendinden daha çok sevmen gerekir” buyurdu. Buna karşılık Ömer “Vallahi seni kendimden daha çok seviyorum” dedi. Rasulullah da “İşte şimdi oldu ey Ömer” buyurdu.⁸

Malumdur ki Rasulu sevmek Allah (*azze ve celle*)’yi sevmek sebebiyledir. Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ancak Allah sevgisine bağlı olarak Allah’ın onu sevmeyi ve ona itaat edip uymayı emretmesi sebebiyle sevilir. İman ancak Rasul’ün sevgisini can, evlat, baba ve diğer yaratılmışların sevgisinin önüne geçirmeye hâsıl oluyorsa Allah sevgisi hakkında acaba ne düşünülür?

İbn İshak, Muğire b. Osman b. Ahnes’ten, o da Ebu Seleme b. Abdurrahman’dan, Allah Resulu’nun Medine’ye ayak bastığı zaman bir hutbe irad ettiğini ve hutbesinde şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

“Allah’ın sevdiklerini seviniz ve Allah’ı tüm kalbinizle seviniz.”⁹

Ayrıca Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*), Allah ve Resulu’nun sevgisini diğer her şeyin sevgisinin önüne geçirmenin imanın hasletlerinden olduğunu belirtmiş ve bunu imanın tadının alınmasının işaretlerinden saymıştır.

Enes (*radıyallahu anh*)’dan Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*)’ın şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir:

“Kimde şu üç şey bulunursa imanın lezzetini almıştır: Allah ve Resulu’nu diğer her şeyden daha çok sevmesi, bir kişiyi ancak Allah için sevmesi, Allah kendisini küfürden kurtardıktan sonra

⁸ Buhari, 6632.

⁹ İbn Hişam, Es-Siretun Nebevi, 2/166-167.

tekrar küfre dönmekten ateşe atılmaktan korktuğu gibi korkması.”¹⁰

Nesai rivayetinde ise şöyledir: “Kimde şu üç şey bulunursa imanın tadını ve lezzetini almış demektir: Allah ve Resulu’nu diğer her şeyden daha çok sevmesi, Allah için sevip buğzetmesi, büyük bir ateş yakılıp da içine atılmayı Allah’a bir şey ortak koştuktan daha sevimli görmesi.”¹¹

Ebu Razin el-Ukayli (*radıyallahu anh*)’den şöyle rivayet edilmektedir: “Dedim ki: Ey Allah’ın Resulu iman nedir? Rasulullah şöyle cevap verdi: Allah’tan başka ilah olmadığına, tek olduğuna, ortağı olmadığına ve Muhammed’in O’nun kulu ve elçisi olduğuna şahadet etmen, Allah ve Resulu’nu diğer her şeyden daha çok sevmen, ateşte yanmanın senin için Allah’a ortak koştuktan daha sevimli olması ve seninle arasında akrabalık bağı bulunmayan bir kişiyi ancak Allah için sevmendir. Bu hal üzere olduğunda, yaz gününde su sevgisinin susamış kimsenin kalbine girdiği gibi, iman sevgisi de senin kalbine girmiş demektir.”¹²

Mikdad b. Esved (*radıyallahu anh*) Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*)’in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

“Kim Allah ve Resulu’nu kalbinden gelerek sâdıkaneye severse, müminlerle karşılaşp onları da severse ve Cahiliyye’yi içine düşüverilecek tutuşturulmuş bir ateş olarak görürse imanın lezzetini tatmıştır -ya da- imanın zirvesine ulaşmıştır.”¹³

“Ey iman edenler! Mümin kadınlar size hicret edip geldiklerinde onları sınavın. Allah onların iman edip etmediklerini da-

¹⁰ Buhari, 16; Müslim, 43.

¹¹ Nesai, 4987.

¹² Ahmed b. Hanbel, Müsned, (4/11).

¹³ Taberani, el-Kebir, (20/606).

ha iyi bilir. Onların mümin olduklarını iyice bilerseniz, artık onları kâfirlere gerisin geri göndermeyin...” (Mumtehone, 10)

Böylelikle gerçekten iman ettiklerinin bilinmesi için onları imtihan etmeyi emretmiştir. Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*) de ancak Allah ve Resulu’nun sevgisi sebebiyle hicret ettiklerine, bunun dışında bir şeyi isteyerek hicret etmediklerine dair onlardan yemin etmelerini istemiştir. Bu da imtihanlarının bir alameti olmuştur.

İbn Abbas (*radiyallahu anhuma*) bu ayet hakkında şöyle der: “Bir kadın Peygamber’e müslüman olmak için geldiğinde ‘Eşine olan buğzun sebebiyle değil ancak Allah ve Resulu’ne sevgin sebebiyle hicret ettin’ deyip yemin ettirdi.”

Bu rivayet ayrıca Tirmizi’nin¹⁴ bazı nüshalarında da aynı lafızla mevcuttur. Bezzar¹⁵ Müsnedinde, İbn Cerir¹⁶ ve İbn Ebi Hatim de hadisi şu lafızla rivayet etmişlerdir: “Eşine olan buğzundan dolayı hicret etmedin, Allah ve Resulu’nun sevgisi dışında bir şey sebebiyle de hicret etmedin” deyip Allah adına yemin ettirdi.”

İbrahim b. Cunejd el-Hateli *Kitabul Muhabbet* isimli eserinde zayıf bir isnatla Ebu Hureyre’den şu hadisi rivayet etmiştir: “İman, kişinin kalbinde Allah (*azze ve celle*)’yi sevmesidir.” İbn Şihab ez-Zuhri’den mürsel olarak Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurmuştur: İmanın başı Allah (*azze ve celle*)’yi sevmek, mührü iyilik ve adalet, tahkiki ise borçluya ve yaşlıya ikramda bulunmaktır.

¹⁴ Tirmizi, (3308).

¹⁵ Müsned, 2272.

¹⁶ Tefsir, 27/44.

Allah Sevgisi İki Derecedir

1. Farz Olan Sevgi

Allah (*Subhanehu ve Teala*)'yı sevmek iki derecedir. Birinci derece farzdır. Bu da kişinin Allah'ı gereken şekilde sevmesi, kendisine farz kıldığı şeyleri sevmesi, haram kıldığı şeyleri sevmemesi, O'nun emirlerini ve yasaklarını tebliğ eden Resulu'nu - daha önce geçtiği üzere- malından ve ailesinden daha çok sevmesi, din hususunda Allah'tan alıp ulaştırdığı şeylere rıza göstermesi ve bunları hoşnutlukla ve teslimiyetle kabul etmesi, Resulleri, Nebileri ve onlara güzellikle tabi olanların hepsini Allah azze ve celle için sevmesi, kâfirlere ve günahkârlara Allah azze ve celle için buğzetmesidir. Sevginin bu kadarı vacip olan imanın tamam olması için zorunludur. Kim bunlardan bir şey eksiltirse vacip olan imandan o şey miktarınca eksilmiş demektir.

Allah (*azze ve celle*) şöyle buyurur:

“Rabbine yemin olsun ki, aralarında çıkan anlaşmazlıklarda seni hakem tayin etmedikçe ve verdiğin hükümden dolayı içlerinde bir sıkıntı duymayıp sana tam bir teslimiyetle teslim olmadıkça iman etmiş olmazlar.” (Nisa, 65)

Aynı şekilde bu konuda da kim bir şeyi terk ederse O'nun sevgisinden o kadar eksiltmiş olur. Çünkü sevgi, farzları yerine getirmeyi ve haramları terk etmeyi gerektirir.

Ebu Nuaym'ın Ömer b. Hattab'tan rivayet ettiğine göre Rasullullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurmuştur:

“Salim -Ebu Huzeyfe'nin azatlı kölesi- Allah'ı çok sever, O'ndan korkmasaydı bile isyan etmezdi.”¹⁷

Yani kendisini O'na isyan etmekten alıkoyan Allah sevgisine işaret etmektedir.

Ebu Ubeyd, *Garib'ul Hadis* isimli kitabında Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder:

“Suheyb ne güzel kuldur! Allah'tan korkmasaydı bile ona isyan etmezdi.”¹⁸

Hasan b. Âdem der ki: “Allah'ı sev ki o da seni sevsin. Şunu da bil ki O'na itaati sevmedikçe O'nu sevmiş olmazsın.”

Abdullah b. Huneyf anlatıyor: “Bir adam Râbia'ya gelip ‘Ben seni Allah için seviyorum’dedi. Râbia şöyle yanıtladı: O zaman beni kendisi için sevdiğin zata isyan etme!”

Zünnun'a soruldu: “Rabbimi ne zaman severim?” Zünnun dedi ki: “O'nun buğzettiği şey sende bulunmadığı zaman...”

Bışr b. Sirrî şöyle demiştir: “Sevdiğin kişinin sevmediğini sevmen sevginin alametlerinden değildir.”

Ebu Yakub en-Nehrecûri şöyle demiştir: “Allah (*azze ve celle*)'yi sevdiğini iddia edip de O'nun emirlerine uymayan kişinin iddiası batıldır. Ve Allah'tan korkmayıp da O'nu sevdiğini iddia edenise aldanma içerisinde.”

Yahya b. Muaz şöyle demiştir: “Allah (*Subhanehu ve Teala*)'yı sevdiğini iddia edip de sınırlarına riayet etmeyen kişi sözünde samimi değildir.”

Ruveym şöyle demiştir: “Sevgi, sevilen kişinin isteğine her durumda boyun eğmektir.”

Eğer bana desen ki öl, boyun eğ sözüme!

Buna cevaben derim başım gözüm üstüne...

¹⁸ Garibul Hadis, 3/394.

Kulun, bir kişiyi ancak Allah için sevmedikçe ve küfre geri dönmekten ateşe atılmaktan korktuğu gibi korkmadıkça imanın lezzetini alamayacağı daha önce geçmişti. Bunun içindir ki, Allah için sevmek ve Allah için buğzetmek imanın esaslarından.

Muaz b. Enes (*radıyallahu anh*)’dan Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*)’in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

“Kim Allah için verir, Allah için esirger, Allah için sever, Allah için buğzederse imanı kemale ermiştir.”¹⁹

İmam Ahmed, ayrıca “Kim Allah için evlendirirse”²⁰ ilave-
siyle rivayet etmiştir. Yine İmam Ahmed’den gelen bir rivayette Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*)’e “Hangi iman daha faziletlidir?” diye soruldu. Buyurdu ki: “Allah için sevmen, Allah için buğzetmen ve dilini Allah’ı zikretmek için kullanmandır.”²¹

Ebu Uname (*radıyallahu anh*)’dan Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*)’in şöyle buyurduğunu rivayet edilmiştir: “Kim Allah için sever, Allah için buğzeder ve Allah için verirse imanı kemale ermiş demektir.”²²

Ebu Zer (*radıyallahu anh*)’dan rivayet edildiğine göre Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurmuştur: “İmanın en faziletlisi Allah için sevmek, Allah için buğzetmektir.”²³

Bera b. Azib (*radıyallahu anh*)’dan rivayet edildiğine göre Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*) “İman kulplarının en sağlamı Allah için sevmen ve Allah için buğzetmendir”²⁴ buyurmuştur.

¹⁹ Tirmizi, 2521. Tirmizi hadisin hasen olduğunu söylemiştir.

²⁰ Müsned, 3/438.

²¹ Müsned, 5/247.

²² Ebu Davud, 4681.

²³ Ebu Davud, 4595; İmam Ahmed, Müsned, 5/146. “Amellerin en faziletlisi” lafzıyla rivayet etmiştir.

Amr b. el-Cemuh'tan rivayetle Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurmuştur:

“Bir kul Allah için sevip Allah için buğzetmedikçe gerçek manada imanı bulmuş olmaz. Ne zaman ki Allah için sever, Allah için buğzeder, Allah'ın dostluğunu hak etmiş demektir. Şüphesiz kullarımdan benim dostlarım ve yarattıklarımdan sevdiğim kimseler benim anmamla anılırlar, ben de onların zikretmesiyle zikredilirim.”²⁵

Bu minvalde birçok hadis vardır.

Leys Mücahid'den, İbn Abbas'ın şunu söylediğini rivayet eder: “Kim Allah için sever, Allah için buğzeder, Allah için dostluk eder, Allah için düşmanlık gösterirse bununla Allah'ın dostluğunu kazanmış olur. Bir kul bu hal üzere olmadıkça namazı ve orucu çok olsa bile imanının lezzetini alamaz. Şimdi ise dostlukların geneli dünya işleri hususunda kurulmaktadır. Bu dostluk taraflara bir yarar sağlamaz.” Bunu İbn Cerir et-Taberi tahriç etmiştir. Yine İbn Cerir et-Taberi, Abdullah b. Mesud (*radiyallahu anh*)'dan şöyle rivayet eder:

“Kim Allah için sever, Allah için buğzeder, Allah için tutar, Allah için verirse imanı kemale ermiştir.”

Hâkim Aişe'den, Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'ın şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: “Şirk karanlık bir gecede kaya üzerindeki bir karıncanın yürüyüşünden daha gizlidir. En hafifi, bir zulmü sevmen ve adalete uygun bir şeye buğzetmendir. Din Allah için sevip Allah için buğzetmekten başka bir şey midir!? Allah azze ve celle şöyle buyurur: ‘De ki: Eğer Allah'ı seviyorsanız bana uyun ki o da sizi sevsin.’ (Al-i İmran, 31)”²⁶ (Hakim) bu hadis

²⁴ Müsned, 4/286.

²⁵ Müsned, 3/430.

²⁶ Hakim, 2/291. Hakim, isnadının sahih olduğunu söylemiştir.

hakkında isnadı sahihtir demiştir ama bu sözü tartışmaya açıktır. Bu hadiste ayrıca Allah'ın buğzettiği şeyleri sevmenin ve sevdiği şeylere buğzetmenin gizli şirkten olduğu anlaşılmaktadır.

Mücahid “*Bana ibadet ederler ve hiç bir şeyi ortak koşmazlar*” (Nur, 55) ayeti hakkında “yani O’ndan başka bir şeyi sevmezler” demiştir.

O halde tevhidin kemale ermesi için ancak Allah (*Subhanehu ve Teala*)’nın sevdiklerini sevmek ve buğzettiklerine buğzetmek zorunludur. Aynı şekilde iman da bununla tamam olur.

Buna binaen farzları terk etmek ve haram fiilleri işlemek de, terk edilen farzın ve işlenen haramın boyutuna göre imanı zede-ler. Nitekim Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurur: “Zina eden kimse zina ettiği zaman mümin olarak zina etmez...”²⁷

İmam Ahmed, Ubeyy b. Ka’b’ın şöyle dediğini rivayet etmiştir: “Kim sabah kalkar da en önemli derdi Allah’tan başka bir şey olursa, o kimse Allah yolunda değildir.”²⁸

Bu hadis ayrıca merfu olarak Enes b. Malik kanalıyla zayıf isnatlarla rivayet edilmiştir.²⁹ İşte Allah sevgisinin bu derecesi her müslüman üzerine farzdır. Bu Ashab-ı Yemîn’in ve Muktesidler’in derecesidir.

2. Sabıkun (Önde Gidenlerin) Sevgisi

İkinci dereceye gelince, bu da Sabıkların (önde gidenlerin) ve Mukarreblerin (Allah’a yakın olanların) derecesidir. Bu derece muhabbetin, Allah’ın sevdiği nafil ibadetleri yapmaya, Allah’ın hoşlanmadığı en ufak bir şeyden bile hoşlanmamaya ve

²⁷ Buhari, 2475; Müslim, 57.

²⁸ Kitabuz Zühd, 42.

²⁹ Hilye, 3/48

nefislerin acı çektiği musibetler başa geldiği zaman Allah'ın kazasına ve kaderine rıza göstermeye ilettiği derecedir. Bu derece fazilettir, müstehabtır, mendubtur.

Ebu Hureyre'nin rivayet ettiği bir hadiste Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Allah (azze ve celle) şöyle buyurur: Kim benim bir dostuma düşman olursa ona savaş ilan ederim. Kulum bana, benim ona farz kıldıklarımın daha sevimli bir şey ile bana yaklaşmaz. Kulum bana nafilelerle yaklaşmaya devam eder, ta ki onu severim. Onu sevdiğim zaman da duyan kulağı, gördüğü gözü, tuttuğu eli, yürüdüğü ayağı olurum. Benden bir şey isterse veririm, bana sığınırsa onu korurum. Yapacağım hiç bir şeyde mümin kulumun canını almaktan ettiğim tereddüt gibi tereddüt etmem. O ölümü istemez, ben de onun kötülüğünü istemem."³⁰

Bu manadaki hadisler ayrıca Ali b. Ebu Talib, İbn Abbas, Ebu Uname ve Aişe'den -Allah onlardan razı olsun- sıhhati tartışmaya açık isnatlarla rivayet edilmiştir.

İbn Ebi'd Dünya, Hazm'ın kardeşi Süheyl'den rivayet etmiştir: Bana Amir b. Abdukays'ın şöyle dediği ulaştı: Allah (azze ve celle)'yi öyle bir sevdim ki bu sevgi bana her musibeti kolaylaştırdı, her belaya rıza göstermemi sağladı. Artık O'na olan sevgim ile birlikte sabah nasıl kalkıyorum, gece nasıl yatıyorum umurumda olmaz.

İbrahim b. Cüneyd dedi ki: Bize Muhammed b. Hasan tahdis etti. Dedi ki: Bana Abdullah b. Muhammed et-Temimi tahdis etti: Adamın biri, bir abide "bana nasihat et -ya da- öğüt ver" dedi. Abid "hangi amel kalbine daha galiptir?" diye sordu. Adam yanıtladı: Vallahi seven için sevdiği kimseye ileri derecede muhabbet beslemesinden daha yararlı bir şey bilmiyorum. Bu nasıl

³⁰ Buhari, 6502.

Allah Sevgisinin Esintileri

olur bilir misin? Bir şeyin sevdiğinin hoşuna gittiğini bilirse onu yapar, bir şeyin onu kızdığını bilirse ondan kaçınır. Böyle olursa kişi muhabbet mertebesine çıkar. Sonra soru soran adam ve abid çılgık atıp yıkıldılar.

Bu zikrettiklerimizle sadık olduğu takdirde Allah sevgisinin, Allah'a itaati sevmeyi, O'na karşı günah işlemeye buğzetmeyi ve uzaklaşmayı gerektireceği açıklığa kavuşmuş oldu. Bazen seven kişi farzlar hususunda gevşek davranır ve bazı haramları işler. Sonra bu yaptıklarından ötürü döner, nefsini kınar, sonra bu kötülüklerden el çeker ve tövbe ile sevdiğine tekrar kavuşur.

Buhari'nin Sahihi'nde rivayet edildiğine göre bir adam içki içmiş bir vaziyette Allah Resulu'nun huzuruna getirilirdi. Bunun üzerine bir adam "Allah'ım ona lanet et, bu kaçınıcı (içkili halde) getirilişi" dedi. Allah Resulu şöyle buyurdu:

- Ona lanet etme, çünkü o Allah ve Resulu'nu sever."³¹

Şa'bî, Allah (*azze ve celle*)'nin "*Allah çok tövbe edenleri sever*" (*Bakara, 222*) buyruğu hakkında "Günahından tövbe eden kimse günah işlememiş kimse gibidir. Allah bir kulu sevdiği zaman ise ona günahı zarar vermez" demiştir.

Abdurrahman b. Zeyd b. Eslem şöyle demiştir: "Allah bir kulu sever, öyle bir sever ki sevgisinden dolayı şöyle buyurur:

- Git, istediğini yap, seni affettim."³²

Bununla anlatılmak istenilen şudur ki; Allah bir kulu sevip de bazı günahları ona takdir ettiği zaman tövbe, salih amel ve musibetlerin kefareti olması gibi günahları imha eden, günahlardan kurtuluşa ileten şeyleri de takdir eder. Allah Resulu'nun şu sözü buna işaret eder:

³¹ Buhari, 6780.

³² Buhari, 7507; Müslim, 2758.

Bir kul günah işledi. Sonra da “Rabbim, ben bir günah işledim, sen beni bağışla” dedi. -Hadisi zikretti vesonunda şunu söyledi- istediğini yapsın.

Bununla bu hal üzere devam etme kastedilmiştir. Yani kulun her günah işlediğinde günahını itiraf etmesi, günahından pişman olup istiğfar etmesi kastedilmiştir. Günahlarda ısrar edilirse bu söz konusu olmaz. Yine hakiki sevgi de günahlarda ısrar etmekten ve gizli-saklı her şeyi bilen Zat’a karşı hayâsızlıktan alıkoyar. Bazıları ne güzel söylemiştir:

Hem Allah’a isyan eder hem sevdiğini söylersin

Bu şaşılacak bir durum yemin olsun ömrüme.

Gerçekten sevseydin ona itaat ederdin

Çünkü her seven itaat eder sevdiğine...

2. BÖLÜM

İstenilenecek Şeylerin En Büyüğünün ve En Önemlisinin Allah'tan Tam ve Mükemmel Bir Şekilde Sevgisini İstemek Olduğunun Beyanı

Muaz b. Cebel (*radıyallahu anh*) Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'in şöyle buyurduğunu rivayet eder:

“Rabbim tebareke ve teala bana en güzel surette -rüyada- göründü... Sonra “iste!” dedi. Dedim ki: Allah'ım senden hayır işlemeyi, kötülükleri terk etmeyi, yoksulları sevmeyi, beni bağışlamayı ve bana merhamet etmeni istiyorum. Bir topluluk için fitne murad ettiğin zaman beni, fitneye düşmeden yanına al. Senden sevgini, seni sevenlerin sevgisini ve beni senin sevgine yaklaştıracak bütün amellerin sevgisini istiyorum.” Daha sonra Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*) “İşte bu gerçektir, okuyunuz ve öğreniniz” buyurdu.

Bu hadisi İmam Ahmed³³ ve Tirmizi³⁴ tahrir etmişlerdir. Tirmizi “hasen sahih” demiştir. Hâkim³⁵ tahrir etmiş ve “isnadı sahihtir” demiştir. Bazı rivayetlerde “Beni senin sevgine ulaştıracak amelin sevgisini” şeklinde gelmiştir. Ayrıca Bezzar³⁶, Taberani ve Hâkim, Sevban (*radıyallahu anh*) kanalıyla bu hadisin benzerini rivayet etmişlerdir.

Ayrıca Bezzar, zayıf bir isnadla İbn Ömer'den Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'ın şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: “Allah'ım senden senin sevgini, seni sevenlerin sevgisini ve beni

³³ Müsned, 5/243.

³⁴ Tirmizi, 3235.

³⁵ Hakim, 1/52.

³⁶ Bezzar, 2128.

senin sevgine yaklaştıracak amellerin sevgisini istiyorum. Senden kalbime işleyen bir iman istiyorum ki o iman ile senin benim için yazdığından başkasının başıma gelmeyeceğini bileyim. Ve bana ayırdığın kismetten beni razı et.”³⁷

Tirmizi³⁸ ve Hâkim³⁹, Ebu'd Derda'dan Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'ın şöyle buyurduğunu rivayet etmişlerdir: “Davud (*aleyhisselam*) şöyle dua ederdi: Allah'ım, senden senin sevgini, seni sevenlerin sevgisini ve beni senin sevgine ulaştıracak amellerin sevgisini istiyorum. Allah'ım, bana sevgini nefsimden, ailemden ve soğuk sudan sevimli kıl.”

(Ebu'd Derda) dedi ki: Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*) Davud (*aleyhisselam*)'dan bahsettiği zaman “Davud, insanların en çok ibadet edeni idi” derdi. Tirmizi bu hadise “hasen garib” demiştir.

Abdullah b. Yezid el-Hatmi el-Ensari'den Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'ın dua ederken şöyle dediğini rivayet etmiştir:

“Allah'ım beni sevginle ve kendilerini sevmemin senin katında yararı olacak kimselerin sevgisiyle rızıklandır. Allah'ım, sevdiğim şeylerden beni ne ile rızıklandırmışsan, sevdiğin şeyleri yapmam için onu bir kuvvet kıl.”⁴⁰

İbn Ebi'd Dünya ve diğerleri Ebu Bekr b. Ebu Meryem'den, o da Heysem b. Malik et-Tai'den Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'ın şöyle dua ettiğini rivayet etmiştir: “Allah'ım, sevgini bana en sevimli şey kıl. Korkunu da bana en korkulacak şey kıl. Sana kavuşmaya duyduğum iştiaak ile de dünya hacetlerini benden gider. Dünya ehlinin gözlerini dünyalıklarla aydınlattığın gibi,

³⁷Bezzar, 2129.

³⁸ Tirmizi, 2590.

³⁹ Müstedrek, 2/433.

⁴⁰ Tirmizi, 3491. Tirmizi, hasen garib bir hadis olduğunu söylemiştir.

benim gözümü de ibadetinle aydınlat.”⁴¹ Bu hadis, mürsel bir hadistir.

İbn Ebi Dünya, Ebu Burde (*radiyallahu anh*)’dan şöyle rivayet etmiştir: “İbn Ömer’in yanında namaz kıldım ve onun secdedeyken şöyle dediğini duydum: Allah’ım, bana sevgini en sevimli şey kıl. Korkunu da en korktuğum şey kıl.” Bunu ayrıca Ebu Nuaym “Allah’ım beni en çok seni seven ve en çok senden korkan bir kul eyle”⁴² lafızıyla rivayet etmiştir.

Sahih bir isnadla, Nafi kanalıyla, İbn Ömer’in Safa ve Merve tepelerindeyken hac ve umre yaparken duasında şöyle dediği rivayet edilmiştir: “Allah’ım beni, seni seven, meleklerini seven, resullerini seven, salih kullarını seven bir kimse eyle. Allah’ım beni sev ve beni meleklerine resullerine ve salih kullarına sevdire.”⁴³

İbrahim b. Cunejd, Kitab’ul Muhabbet adlı eserinde Ebu’z Zahirriyye’den şunu rivayet eder: Davud (*aleyhisselam*) şöyle dua ederdi: “Allah’ım beni sevdiklerinden eyle. Çünkü sen bir kulu sevdiğin zaman, ne kadar büyük olursa olsun günahını bağışlarsın, ne kadar az olursa olsun amelini kabul buyurursun.”

Salih b. Mismar da şunu rivayet etmektedir: Bize ulaştığına göre Allah (*azze ve celle*) Davud oğlu Süleyman (*aleyhisselam*)’a babasının vefatından sonra bir melek gönderdi. Melek Süleyman’a “Rabbim beni sana, ondan bir istekte bulunman için gönderdi” dedi. Süleyman (*aleyhisselam*) “Rabbimden, Davud’un kalbinin O’nu sevdiği gibi, benim kalbimi de O’nu seven bir kalp kılmasını ve Davud’un kalbinin O’ndan korktuğu gibi, benim kalbimi de O’ndan korkan bir kalp kılmasını niyaz ederim” dedi. Bunun

⁴¹ Ebu Nuaym, Hilyetul Evliya, 8/282.

⁴² Ebu Nuaym, Hilyetul Evliya, 1/304.

⁴³ Ebu Nuaym, Hilyetul Evliya, 1/388.

üzerine Rab -tebareke ve teala- buyurdu ki: Benden istekte bulunması için bir kuluma melek gönderdim, onun isteği ise beni seven ve benden korkan bir kalp oldu. İzzetime yemin olsun ki ona ikramda bulunacağım. Sonra Süleyman'a kendisinden sonra hiç bir kimseye nasib olmayacak bir saltanat bahşetti. Allah (*azze ve celle*) şöyle buyurmuştur:

“İşte bu bizim ihsanımızdır, onu ister (başkasına) ver, ister verme, bundan sorguya çekilmezsin. Gerçekten onun için katımızda bir yakınlık ve güzel bir akıbet vardır.” (Sad, 39-40)

Sellam b. Miskın'ın rivayet ettiğine göre Hasan el-Basri şöyle demiştir: “Allah'ım, kalplerimizi sana imanla, yakınlıkla, seni bilmek ile sana inanmakla, seni sevmekle ve sana kavuşma özlemiyle doldur.”

Abdolvahid b. Zeyd duasında şöyle derdi: “Allah'ım, senden sana ibadet etmek için güç niyaz ediyorum. Sana itaat etmek için yarışan el ve ayaklar istiyorum. Sevgini elde etmek için istemeyi niyaz ediyorum.”

Mersed b. Ebi Amir, Hasan b. Ali (*radıyallahu anhuma*)'nın şöyle dua ettiğini rivayet etmiştir: “Allah'ım beni sevginle rızıklandır ki senin sevgin dünyanın bütün sevgilerini ve lezzetlerini benden çekip alsın. Beni sevginle rızıklandır ki bu sevgi ahiretin bütün hayırlarını ve nimetlerini önüme sersin. Allah'ım, sevgini benim için en önemli şey, gözümün nuru eyle. Senin sevgine rağbet edenlerin sevgisi gibi seni sevmemi nasib eyle. Öyle bir sevgi ki, gönlümde o sevgiden yüksek, içimde o sevgiden fazla hiç bir boş sevgi olmasın, ta ki kalbim o sevgi ile dolu olduğundan onun dışında başka bir şey sebebiyle sevinmesin, ta ki yarın katında sevaplarım benim için seni sevenlerin en üstün mertebesinde kemale ersin.” Hasan b. Ali, Ehl-i Beytin en hayırlılarından. Sözüünü bitirdikten sonra bu duayı eder ve ağlardı.

Ukbe b. Fudale dedi ki: "Ebu Ubeyde el-Havvas ihtiyarladığı zaman şöyle dua ederdi: "Allah'ım, beni sevginle, itaatının sevgisiyle, sana itaat edenlerin sevgisiyle, dostlarının sevgisiyle, seni sevenlerin ve sana hizmet edenlerin sevgisiyle rızıklandır. Allah'ım, beni öyle bir sevgi ile rızıklandır ki o sevgi beni katında yüksek derecelerin en yükseğine, seni sevenlerin makamına yükseltsin."

Bu şekilde dua eder, gözünde yaş kalmayıncaya kadar ağlardı ve gerçekten yaşı ilerlemişti.

Ebu Sahr, Muhammed b. Ka'b el-Kurazi'den rivayet ediyor: Ömer b. Abdulaziz bir gün Medine valisi olduğu zamanlar, Muhammed b. Ka'b el-Kurazi'ye mektup yazmış ve şöyle demişti: "Ey Ebu Hamza! Geçen gece bir ayet uykumu kaçırdı. Muhammed "nedir o ey Emir?" dedi. Ömer b. Abdulaziz Allah (azze ve celle)'nin "Ey iman edenler, sizden kim dininden dönerse Allah öyle bir topluluk getirecektir ki, Allah onları onlar da Allah'ı sever, müminlere karşı alçak gönüllü, kâfirlere karşı izzetlidirler, Allah yolunda cihad ederler ve hiç bir kınayıcının kınamasından korkmazlar" sözü...

Muhammed dedi ki: Allah azze ve celle "iman edenler" ile Kureyş'ten olan valileri, "sizden kim dininden dönerse" ile haktan yüz çevirmeyi, "Allah öyle bir topluluk getirecektir ki Allah onları, onlar Allah'ı sever" ile de Yemen ahalisini kasdetmiştir. Ömer dedi ki: Ah, keşke ikimiz onlardan olsaydık! Muhammed de "amin" dedi.

İbn Ebi'd Dünya'nın rivayet ettiğine göre Said b. Sadaka şöyle dedi: Bir gece rüyamda biri bana "Allah'ı seviyor musun?" diye sordu. Dedim ki: Kendisinden başka ilah olmayan Allah'a yemin ederim ki evet, seviyorum. Onu ve ona itaat etmeyi seviyorum. (Rüyadaki zat) "O halde ona dostları gibi seslenmek istemez misin?" dedi. "O da nedir?" dedim. Dedi ki: "Ey insanların

yaratıcısı, sevgini hep hatırımda tutmam için beni uyanık eyle” de!

Ahmed b. Ebi'l Havari dedi ki: Bize Ebu Karra tahdis etti. Dedi ki: Bize Humeyd b. Kaid tahdis etti ve dedi ki: Tabiinden bir topluluk şöyle derdi: “Allah’ım bana istemeksizin verdin, senden istediğim halde nasıl beni mahrum bırakırsın? Allah’ım senden, azametini kalbime yerleştirmeni, muhabbetinin kadehinden içirerek bana ikram etmeni istiyorum.”

Yine Ahmed b. Ebi'l Havari dedi ki: Bize Cafer b. Muhammed babasından tahdis etti ve dedi ki: Meryem (*aleyhisselam*) “Allah’ım, kalbimi senin sevginle doldur, yüzümü de sana duyduğum hayâ ile kapla” diye dua ederdi.

Tabiinden bir topluluk da şöyle dua ederdi: “Allah’ım, kalbimi korkun ve haşyetinle öldür, sevgin ve zikrin ile dirilt.”

3. BÖLÜM

Rablerin Rabbi'nin Sevgisine Mazhar Olmayı

Sağlayan Sebeplere Dair

Allah'ın kulları üzerindeki nimetini bilmek, Allah'ın sevgisine mazhar olmayı sağlayan sebeplerden biridir. Çünkü kalpler, kendisine iyilik edene karşı sevgi besler. Bu söz aynı zamanda İbn Mes'ud'dan rivayet edilmiştir. Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'e bu manada dayandırılan rivayetler ise sahih değildir.

Bazı kimseler şöyle demiştir: Kalpler kendisine iyilik edeni seviyorsa, Allah'tan başka kendisine ihsaneden görmeyip de kalbinin tamamı ile O'nu sevmeyen kimseye hayret edilir!

Selef'ten bazı kimseler şöyle demiştir: Nimetleri hatırlamak, Allah (*azze ve celle*)'yi sevmeyi beraberinde getirir.

Fudayl b. Iyaz şöyle demiştir: Allah (*azze ve celle*), Davud (*aleyhisselam*)'a şöyle vahyetti: "Beni sev, beni sevenleri sev ve beni kullarıma sevdin!" Davud dedi ki: Ya rabbi, işte ben seni ve seni sevenleri seviyorum. Ama seni kullarına nasıl sevdireyim? Allah (*Subhanehu ve Teala*) buyurdu: Beni onlara hatırlat ve benden yalnızca güzel bir şekilde bahset."

Ka'b'ul Ahbar'dan, Allah (*azze ve celle*)'nin Musa (*aleyhisselam*)'a şöyle vahyettiği rivayet edilmiştir: Sevdiklerimin, meleklerimin ve yarattığım insanların ve cinlerin seni sevmesini ister misin? Musa "evet ya rabbi" dedi. Allah (*azze ve celle*) şöyle buyurdu: Onlara nimetlerimi hatırlat ki beni ancak güzellikle anınsınlar.

Ebu Abdullah el-Cedeli dedi ki: Allah (*azze ve celle*) Davud (*aleyhisselam*)'a şöyle vahyetmiştir: Ey Davud, beni sev, beni sevenleri sev ve beni insanlara sevdin. Davud dedi ki: Rabbim, seni ve seni sevenleri seviyorum ama seni nasıl insanlara sevdin-

reyim? Allah buyurdu ki: Nimetlerimi onlara hatırlat ki beni ancak güzellikle ansınlar.”

İbn Abbas (*radıyallahu anhuma*)’dan rivayetle Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurmuştur: “Nimetleriyle sizi gıdalandırdığı için Allah’ı seviniz. Beni de Allah’a olan sevginiz sebebiyle seviniz. Ehl-i Beytim’i de beni sevdiğiniz için seviniz.”⁴⁴

Nimet sebebiyle nimet vereni sevmek, şükürün kısımlarındandır ve nimete mazhar olan kimseye farzdır. Bunun içindir ki şükür kalple, dille ve organlarla yerine getirilir denilmiştir.

Allah (*Subhanehu ve Teala*)’nın sevgisine mazhar olmayı sağlayan sebeplerdenbiri de O’nu tanımaktır.

Hasan b. Ebi Cafer dedi ki: Utbe el-Gulam’ı “Kim Allah’ı bilirse O’nu sever. Kim O’nu severse O’na itaat eder. O kimi kendisine komşu kıalarsa, ona ne mutlu, ona ne mutlu, ona ne mutlu!” derken işittim. O kadar çok “ona ne mutlu” dedi ki sonunda bayılıp yere düştü. Bunu İbrahim b. Cüneyd rivayet etmiştir.

Budeyl b. Meysere şöyle demiştir: “Kim rabbini tanırsa onu sever. Kim dünyayı tanırsa ondan uzaklaşır.” Bunu İmam Ahmed ve diğerleri rivayet etmiştir.

Allah (*Subhanehu ve Teala*)’yı tanımaya ileten en büyük sebeplerden biri ise göklerin ve yerin melekûtu hakkında düşünmek, Allah’ın yarattığı her bir şey hakkında tefekkür etmektir.

Cevzecani dedi ki: Bana bir arkadaşım Cafer b. Süleyman’dan tahdis etti. Dedi ki: Bir cuma akşamı Malik b. Dinar’ın yanındaydık. Halife el-Abdi ikindiden sonra yanımıza gelir ve şöyle derdi: Ey Ebu Yahya, selam üzerine olsun. Ey Ebu Yahya (Malik b. Dinar)! “Eğer Allah (*Subhanehu ve Teala*)’ya ancak görüldükten sonra ibadet edilseydi O’na kimse ibadet etmezdi. Çünkü

⁴⁴ Tirmizi, 3789.

Allah Sevgisinin Esintileri

gözler onu idrak edemez. Fakat müminler, gecenin gelip her şeyin üzerine çökmesi ve kaplaması üzerinde, sonra gündüzün gelip her şeyi kuşatması üzerinde, sonra yine gecenin hâkim olması üzerinde, yer ve gök arasında insanlar için hizmete sunulmuş bulutlar üzerinde, insana yarar sağlamak için denizde akıp giden gemiler üzerinde, yazın ve kışın birbiri ardınca gelişi üzerinde tefekkür ederler. Vallahi müminler Rablerinin kendileri için yarattığı şeyleri tefekkür etmeye devam ederler, bunun sonucunda kesin bir imana sahip olurlar ve Allah'a, sanki O'nu görüyormuş gibi kullukta bulunurlar."

Şemit b. Aclan şöyle demiştir: Rabbimiz bize kendini şöyle tanıtmaktadır:

"Şüphesiz sizin rabbiniz, gökleri ve yeri altı günde yaratıp sonra Arş'a istiva eden Allah'tır." (A'raf, 54)

Kuran'da Allah'ın azametine, kudretine, celaline, mükemmelliğine, büyüklüğüne, rahmetine, merhametine, azabına, üstünlüğüne ve intikamına ve bunların dışındaki yüce sıfatlarına ve güzel isimlerine işaret eden kevnî ayetlerin hatırlatılması bağından birçok ayet vardır. Bu ayetlerde O'nun kemaline delalet eden sanatını düşünmeye insanlar teşvik edilmiştir. Şüphesiz kalpler, mükemmel olanı sevmeye meyilli yaratılmıştır. Hakiki manada ise O'ndan başka -subhanehu ve teala- mükemmel bir varlık yoktur. Bu sebeple selef, tefekkürü nafile ibadetten daha faziletli görmüşlerdir. Bu görüş Hasan el-Basri ve Said b. Müseyyeb'den nakledilmiştir.

Ömer b. Abdulaziz demiştir ki: Allah'ın nimetleri hakkında tefekkür etmek en faziletli ibadettir.

Abdullah b. Muhammed et-Teymi de şöyle demiştir: Nafile ibadetlerin en faziletlisi, uzun uzun tefekkür etmektir.

Ebu'd Derda'nın en çok yaptığı amel ise olaylardan ibret almak ve tefekkür etmek idi.

İmam Ahmed'in bazı sözleri de tefekkürün nafîle ibadetten faziletli olduğuna işaret etmektedir.

Zünnun şöyle dedi: Marifeti elde etmek üç şeyle olur: Olayların perde arkası üzerinde düşünmek, kaderlerin nasıl takdir edildiği üzerinde düşünmek, mahlûkatın nasıl yaratıldığı üzerinde düşünmek.

Ebu Süleyman ed-Darani'ye "Allah'ı ne ile tanıdın?" diye soruldu. "Ona itaat etmekle" diye cevap verdi. "O'na itaat etmeye nasıl ulaştın?" diye soruldu. "O'nun hidayetiyle" dedi.

Kul ne kadar Allah'ı tanırsa, O'na olan sevgisi ve itaati de o ölçüde artar ve o kulda zikir ve diğer ibadetlere karşı o ölçüde bir lezzet meydana gelir.

İbn Ebid-Dünya, İbn Ömer (*radıyallahu anhuma*)'dan şöyle rivayet etmiştir: Kitap ehlinin bana haber verdiğine göre bu ümmet (İslam Ümmeti) zikri, güvercinin yuvasını sevdiğinden daha çok sever ve devenin susadığı zaman suya koştuğu gibi Allah'ın zikrine koşar.

Malik b. Dinar şöyle demiştir: Hiç kimse Allah'ın zikrinden aldığı lezzeti başka bir şeyden almamıştır.

Yine Malik b. Dinar Tevrat'ta şunu okuduğunu söylemiştir: Ey doğru sözlüler! Dünya hayatında beni zikretmekle nimetleniniz. O, dünyada size bir nimet, ahirette ise ödüldür.

Muhammed b. Ka'b el-Kurazi de şöyle demiştir: Bazı hikmetli sözler arasında "Ey doğru sözlüler, benimle sevininiz ve zikrimle nimetleniniz" sözünü buldum.

Allah Sevgisinin Esintileri

Müslim Ebu Abdullah şöyle demiştir: Takva sahipleri kalplerinde Allah sevgisinden ve O'nu zikredenlerin sevgisinden daha lezzetli bir şey hissetmemişlerdir.

Ahmed b. Gassan, Davud'a verilen Zebur'da şunu okuduğunu söylemiştir: Allah'ı seviniz ey doğru sözlüler ve Allah ile sevininiz, O'nun zikriyle nimetleniniz!

Ahmed b. Ebi'l Havari'nin rivayet ettiğine göre Ebu Cafer er-Rakki dedi ki: Allah'tan başka bir şey için sevinen kimse ancak Allah'ı bilme hususunda gaflet içindedir.

Yine o, Mahmud'dan, o da bir zattan şöyle nakletmektedir: "Basra'da durmadan çalışan, az yiyen ama görünüşü iyi olan bir adam gördüm. Ona "Seni çok çalışan, az yiyen ama görünüşü iyi olan bir kimse olarak görüyorum" dediğimde "İşte bu Allah'a olan sevgim nedeniyle sevincimden dolayıdır. O'nun benim Rabbim olduğunu, benim de O'nun kulu olduğumu hatırladıktan sonra, az yemem ve çok yorulmam sağlığıma zarar vermez" dedi.

Fadl er-Rakkaşi şöyle demiştir: Vallahi, eğer Allah en üstün lezzetleri kulları için bir araya getirecek olsa, Allah'a boyun eğerek itaat etmeleri onlar için bütün bunlardan daha lezzetli olurdu.

İbrahim b. Edhem şöyle demiştir: Derecelerin en yücesi, Allah'ın zikrinin senin için baldan daha tatlı, yaz günü susamış kimse için tatlı ve berrak su neyse öyle olmasıdır.

Zebid el-Yami dedi ki: Allah'ın öyle kulları vardır ki, Allah'ı tazim ederek ve O'na iştiaak duyarak zikretmelerinden dolayı canları çıkar. Öyle topluluklar vardır ki, Allah'ı zikrederler de O'nun heybetinden ötürü kalpleri titrer. Eğer bu hal üzereyken ateşe atılsalar ateşi hissetmezler. Öyleleri de vardır ki, kışın soğukunda Allah'ı zikrederler de O'nun korkusundan ter içinde ka-

lırlar. Öyle topluluklar vardır ki, Allah'ı zikrederler ve bundan dolayı renkleri toz rengine bürünür. Öyleleri de vardır ki, Allah'ı zikrederler de uykusuzluktan ötürü gözlerinin feri gitmiştir.

Ebu Hafs en-Nisaburi, Allah'ı zikrettiği zaman hali değişiverirdi. Buna yanında bulunanlar da şahit olurdu. Bir seferinde yine Allah'ı zikredip eski haline dönünce dedi ki: Bizim yaptığımız zikir, gerçek zikredenlerin zikrinden ne kadar da uzak! Öyle zannediyorum ki gafletten uzak bir şekilde gerçek manada Allah'ı zikredip de bundan sonra ölmeden durabilen ancak nebilerdir. Çünkü onlar nebilere verilen kuvvetle desteklenmişlerdir. Veliler de velilere verilen kuvvet ile desteklenmişlerdir. Bununla birlikte O, perdesini kaldıracak olsa işin çok çok ciddi olduğu ortaya çıkar. Bu sebeple, Cennet ehli, perde kalkıp da O'nu apaçık gördüklerinde şöyle diyeceklerdir:

Bütün eksikliklerden münezzehsin ya Rab, sana hakkıyla kulluk edemedik.

Başka bir haberde şöyle buyrulmaktadır: Allah'ın gökte kıyam halinde kıyamete kadar duracak olan öyle melekleri vardır ki, O'nun korkusundan tirtir titrerler. O meleklerden birinin gözünden bir damla yaş aksa, mutlaka tesbih eden başka bir meleğin üzerine düşer. Allah'ın gökleri ve yeri yaratmasından beri secde halinde olan melekleri vardır. Başlarını secdeden hiç kaldırmamışlardır ve kıyamete kadar da kaldırmayacaklardır. Bu melekler saf saf olmuşlardır ve kıyamete dek saflarını hiç bozmayacaklardır. Kıyamet günü gelip çatığında ise Rableri (*azze ve celle*) onlara kendini gösterir, melekler de O'na bakarlar ve derler ki: Bütün eksikliklerden münezzehsin ya Rab, sana yakışan şekilde sana kulluk edemedik.

Bunu İbn Ebi'd Dünya ve Acurri, merfu' olarak rivayet etmişlerdir. Bu hadis benzer lafızlarla mürsel olarak da rivayet

edilmiştir. Yine Abdullah b. Amr kanalıyla merfu olarak rivayet edilmiştir.

Ebu Hureyre (*radiyallahu anh*)’dan rivayet edildiğine göre Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurmuştur:

“Allah’ın öyle melekleri vardır ki, yollarda dolaşp zikir ehlini ararlar. Allah(*azze ve celle*)’yi zikreden bir topluluk buldukları zaman birbirlerine “aradığınız şey burada, gelin!” diye seslenirler. Sonra kanatlarıyla semaya kadar zikreden topluluğun etraflarını sararlar. Rableri onları en iyi bilen olduğu halde sorar: Kullarım ne diyorlar? Melekler de “seni tesbih ediyorlar, seni ululuyorlar, sana hamd ediyorlar ve senin şanını dile getiriyorlar” diye cevap verir. Allah der ki: Onlar beni gördüler mi? Melekler de “Hayır, vallahi seni görmediler” derler. Allah der ki: Eğer beni görselerdi ne yaparlardı? Melekler cevap verir: Eğer seni görselerdi, sana daha çok ibadet ederlerdi. Senin şanını daha çok dile getirir, sana daha çok hamd eder, seni daha çok tesbih ederlerdi...”⁴⁵

Bir yaratılmış, bir yaratılmışa karşı şu ifadeleri kullanabiliyorsa,

Onu görmeden önce onu hayal ediyordum

Onu görüp de güzelliği ortaya çıkınca

Anladım ki önceden bir yanılğı ve oyun içindeymişim

Gerçek, hükümdar olan ve kadrinin hakkıyla bilinmesi mümkün olmayan, yaratılmışların ilminin onu kuşatamayacağı ve ona hakkıyla övgüde bulunamayacakları Yaratıcı hakkında ne düşünülür? O ancak kendisini övdüğü gibidir.

⁴⁵ Buhari, 6408; Müslim, 2689.

Allah'ın Sevgisini Kazanmaya İleten Sebepler

Allah'a karşı samimi ve ihlaslı davranmak, hevedan kaçınmak, Allah'ın sevgisini kazanmaya ileten sebeplerdendir. Evet, bunlar Allah'ın lütfuna ve O'nun tarafından sevilme nimetine mazhar olmak için birer sebeptir.

Bısr el-Hafî dedi ki: Feth el-Musılî şöyle demiştir: Kim sürekli kalbine bakarsa, bu onda sevdiğine karşı bir sevgi meydana getirir. Kim sevdiğini nefsinin isteklerine tercih ederse, sevdiğinin sevgisine mazhar olur. Kim O'na özlem duyar, O'ndan başkasına önem vermez, emir ve yasaklarına riayet eder ve O'ndan görmediği halde korkarsa, O'nun yüzüne bakacaktır. Bunu Ebu Nuaym ve diğerleri rivayet etmiştir.

Sırrî es-Sekâtî'nin bir dükkânı vardı. Dükkânının bulunduğu çarşı yandı fakat onun dükkânı yanmadı. Bu kendisine haber verilince de "Allah'a hamd olsun" dedi. Sonra biraz düşündü ve insanların başına bela gelip de kendisinin selamette kalmasına sevindiğinin farkına vardı. Bunun üzerine dükkânda bulunan bütün malları infak etti. Bu sebeple Allah ona, bu yaptığının karşılığını verdi ve onu muhabbet mertebesine yükseltti. Ona bu halden sorulunca şu şiiri söylemiştir:

Kişinin kalbine sevgi girmezse eğer

Bilemez nasıl paramparça olur ciğer

Yine onunla ilgili şunlar anlatılmıştır: O hastalandığı zaman suyu doktora götürüldü. Doktor suyu gördüğü zaman "Bu aşık!" dedi. Suyu taşıyan kişi de orada bayılıp düştü. Doktor sonra hasta olan bedenine baktı ve dedi ki: "Bunların hepsi muhabbetten kaynaklanmaktadır desem yalan olmaz."

Mürtaîş'e soruldu: Allah'ın sevgisine nasıl nail oldun? Şöyle cevap verdi: Allah dostlarını dost edinerek, Allah düşmanlarına da düşmanlık besleyerek.

Allah'ın sevgisine mazhar olmaya ileten sebeplerin en büyüklerinden birisi de içten gelerek zikretmektir.

Zünnun şöyle demiştir: Kim kalbini ve dilini zikir ile meşgul ederse, Allah onun kalbinde kendisine kavuşma arzusu yaratır.

İbrahim b. Cüneyd şöyle demiştir: Allah sevgisinin alametlerinden biri de kalp ve lisan ile Allah'ı zikretmektir. Allah'ı zikretmeye düşkün olup da Allah'a olan sevgisi artmayan kişi nadirdir.

Yine Allah sevgisine ileten sebepler arasında Kur'an okumak -özellikle Allah'ın isimlerinden, sıfatlarından ve fiillerinden bahseden ayetleri- ve üzerinde tedebbür ve tefekkür etmek de vardır. Bunlar Allah'ın sevgisini kazanmaya ve kulun Allah'a olan sevgisinin artmasına birer sebeptir.

Enes (*radıyallahu anh*) rivayet ediyor: Bir adam insanlara namaz kıldırıyor ve sürekli ihlas suresini okuyordu. Allah Resulu (*sallallahu aleyhi ve sellem*) bunun sebebini sormalarını emretti. Adam şöyle dedi: Bu surede Rahman'ın sıfatları olduğu için bunu okumayı seviyorum. Allah Resulu de "Allah'ın da onu sevdiğini haber veriniz" buyurdu.⁴⁶

Aynı şekilde, Kitap ve Sünnet'te Cennet ehlinin Rablerini görmeleri, O'nu ziyaret etmeleri ve mezid gününde (müminlerin Allah'ı görecekleri gün) toplanmaları ile ilgili varid olanlar üzerinde düşünmek de sevgiyi celbeden şeylerdendir.

Hasan el-Basri bu hususa işaret ederek şöyle demiştir: "Size Allah'tan korkmanızı ve sürekli tefekkür etmenizi öğüt veriyorum. Çünkü tefekkür her hayrın anahtarıdır. Allah onunla başarıya eriştirilenleri özel kılar. Bilin ki elde ettiğiniz en hayırlı şey Allah'ın eserleri hakkında tefekkür etmek ve O'nun sevgisinin ka-

⁴⁶ Buhari, 774; Müslim, 813.

dehinden içmektir. Bilin ki Allah'ın sevdiği kimseler, güzel bir hayat sürmüşlerdir, sevdiklerine yalvarıp yakarmak nimetini tatmışlardır. O'nun sevgisini kalplerinde tatmışlardır. Özellikle de O hatırlarına geldiği zaman, O'nunla konuşmayı, güvenilir bir makamda perdesini kaldıracağını ve ebedi sevinci düşündüklerinde kalplerinde bu sevgiyi hissederler. O'nun cemalini göstereceğini, konuşmasını duyuracağını, dünya hayatında kendilerini kurtaracak neler yaptıklarının cevabını alacaklarını düşünürler. O'nun sevgisi kalplerine işlemiştir. Gönülleri O'na yönelmiştir. O'ndan başka bir şeyle ilgilenmezler. Gönülleri hep O'nu görmek isteyenlere müjdeler olsun! Vallahi akıllı bir kimseye, kalbine Allah'ın sevgisinden başka bir sevgiyi işlemesi helal değildir, ona yakışmaz da...”

4. BÖLÜM

Gerçek Sevginin Alametleri

Bu alametler; Allah'a itaate devam etmek, O'nun yolunda cihad etmek, bu konuda kınanmaktan zevk almak ve resulünü takip etmektir. Allah (*azze ve celle*) şöyle buyuruyor:

"Ey iman edenler, sizden kim dininden dönerse Allah öyle bir topluluk getirecektir ki, Allah onları sever onlar da Allah'ı severler, müminlere karşı alçak gönüllü, kafirlere karşı izzetlidirler, Allah yolunda cihad ederler ve hiç bir kınayıcının kınamasından korkmazlar. Bu Allah'ın dilediğine verdiği lütfudur. Allah lütfu bol olandır, bilendir." (Maide, 54)

Yine şöyle buyurmaktadır:

"De ki, eğer Allah'ı seviyorsanız bana uyun ki, Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın. Allah bağışlayandır, çok merhamet edendir." (Al-i İmran, 31)

Evet, Allah (*azze ve celle*) kendisini sevenleri beş sıfatla vasıflandırmıştır.

Birincisi, müminlere karşı alçak gönüllü olmaktır. Bundan maksat ise müminlere şefkat kanadını indirmek, yumuşak davranmak ve merhamet etmektir. Nitekim Allah Teâla rasulüne şöyle buyurmaktadır:

"Sana tabi olan müminlere de kanadını indir." (Şuara, 215)

Ashabını da aynı özelliklerle tanıtmaktadır:

"Muhammed, Allah'ın resulüdür. Onunla birlikte olanlar, kâfirlere karşı sert, kendi aralarında merhametlidirler." (Feth, 29)

O halde Allah'ı sevenler, O'nun dostlarını da severler, yumuşaklık ve merhamet ile davranırlar. Bu daha önce ilk bölümde açıklanmıştı.

İkincisi, kâfirlere karşı başı dik olmaktır. Bundan maksat ise onlara sert ve katı davranmaktır. Nitekim Allah Teâla şöyle buyurmaktadır:

“Ey peygamber! Kâfirlerle ve münafıklarla cihad et ve onlara sert davran.” (Tevbe, 73)

Bu ayet, Allah’ı sevenlerin, O’nun düşmanlarına buğzetmesi gerektiğini belirtir. Bu da daha önce geçtiği gibi gerçek sevginin gerektirdiklerindendir.

Üçüncüsü, Allah yolunda cihad etmektir. Yani el ve dil ile O’nun düşmanlarına karşı mücadele etmektir. Cihad, Allah düşmanlarına beslenen düşmanlığın en yüksek derecesidir. Cihadda, insanları Allah’a davet etme ve güç kullanarak insanları Allah’ın yoluna yönlendirme vardır. Nitekim Allah Teala şöyle buyurmaktadır:

“Siz insanlar için çıkarılmış en hayırlı ümmetsiniz. İyiliği emreder, kötülükten meneder ve Allah’a iman edersiniz.” (Al-i İmran, 110)

Mücahid ve diğer bazı müfessirler ayeti şu şekilde tefsir etmişlerdir: Siz insanlar için insanların en hayırlısıdır. İnsanlar için insanların en hayırlısı ise onlara en faydalı olandır. İnsanları tevhide ve itaate çağırmaktan, şirk ve günahlardan sakındırmaktan da daha büyük bir fayda yoktur.

Hasan el-Basri’ye, annesi günahkâr olan bir adam hakkında soruldu. Hasan dedi ki: Annesini günah işlemekten menetsin. Eğer bunu yaparsa, bundan daha büyük yapacağı bir iyilik yoktur.

İbrahim b. Edhem anlatıyor: Zahidlerden iki kişiyi kendi aralarında konuşturlarken dinledim. Biri diğerine “Kardeş, muhabbet ehlinin muhabbete ulaşmasına ne sebep oldu?” dedi. Diğeri şöyle cevap verdi: “Allah’ın nurunu görmeleri ve gü-

Allah Sevgisinin Esintileri

nahkârlara el uzatmaları.” Dedim ki: “Sevdiğinin emrine muhalefet eden bir topluluğa nasıl el uzatılır?” “Yaptıklarına buğzedilir, onlara öğüt vererek işledikleri günahlar ortadan kaldırılır ve ateşe girecekler diye bedenlerine şefkat gösterilir. Mümin kimse, kendisi için razı olduğu şeye insanlar için de razı olmazsa gerçek manada iman etmiş olmaz.

Dördüncüsü, hiç bir kınayıcının kınamasından korkmaktır. Bundan maksat, O’nun razı olacağı ameller için gayret etmek, bu hususta kınayanların kınamasına aldırmamaktır. Çünkü bir şeyde Rabb’in rızası varsa, başkalarının ne dediği önemli değildir.

Aynı şekilde bu da hakiki sevginin alametlerindendir. Seven kişi, sevdiğinin ve efendisinin hoşuna giden işlerle meşgul olur. Bu konuda ister yaptığı şeyi övsünler ister yersinler, onun için birdir. Bazıları bu anlamda şu şiiri söylemişlerdir:

Sen nereye gittiysen oraya gitti ruhum

Ondan ne ileri gittim ne de geri kaldım

Senin uğrunda kınanmayı lezzetli buldum

Kınayanlar kınasın, seni sevgiyle andım

Beşincisi, Resul’un izinden gitmek, ona itaat etmek, emirleri ve yasakları konusunda ona uymaktır.

Hasan el-Basri dedi ki: “Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)döneminde insanlar dediler ki “Ya Rasulallah! Biz rabbimizi çok seviyoruz. Bunun üzerine Allah kendi sevgisine bir alamet belirledi ve şu ayeti inzal buyurdu: “*De ki, eğer Allah’ı seviyorsanız bana uyun ki, Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın. Allah bağışlayandır, çok merhamet edendir.*” (Al-i İmran, 31)

Allah (azze ve celle) kendi sevgisiyle, peygamberinin sevgisini bir arada zikretmiştir: “Allah’tan, O’nun elçisinden ve O’nun yolunda

cihad etmekten daha sevimli ise Allah emrini getirinceye kadar bekleyin..." (Tevbe, 24)

Yine sünnette de bu konuda birçok hadis varid olmuştur ki bunları daha önce zikretmiştik. Sözün özü şudur ki, Allah'ın rızasına ancak Resulü'nün yoluyla, ona uyarak ve itaat ederek ulaşılabilir.

Cüneyd-i Bağdadi ve diğer bazı ariflerin söylediği gibi: Allah'a giden yolların hepsi kapalıdır, ancak Resul'ün sünnetine uyan kimsenin yolundan başka.

Bu konuda arif imamların sözleri saymakla bitmez.

İbrahim b. Cüneyd diyor ki: Hakiki sevginin altı alameti vardır:

Birincisi, efendisine sevgi duyarak onu kalpten zikretmesidir.

İkincisi, efendisini kendi canından ve diğer yaratılmışlardan daha çok sevmesi, her şeyden önce O'nun sevgisinin gereğini yerine getirmesidir.

Üçüncüsü, efendisi ile yakınlık kurması, kendisini O'ndan alıkoyan her şeyden uzaklaşmasıdır.

Dördüncüsü, O'na özlem duyması ve O'nun yüzünü görme-ye can atmasıdır.

Beşincisi, O'nun katından başına gelen musibetlere rıza göstermesidir.

Altıncısı, O'nun peygamberine uymaktır.

Peygamber sevgisi de iki derecedir.

Birincisi farz derecesindeki sevgidir. Bu sevgi Peygamber'in Allah'tan alıp tebliğ ettiği her şeyi kabul etmeyi, O'na rıza göstermeyi, sevmeyi, hürmet etmeyi ve verdiği hükme teslim olma-

Allah Sevgisinin Esintileri

yı, O'nun yolunun dışındaki hiç bir yolda hidayeti aramamayı, Allah'tan alıp tebliğ ettiği şeyler hususunda onu dinlemeyi ve haber verdiği şeylere inanmayı, emrettiği farzları yerine getirmeyi, yasakladığı haramlardan uzak durmayı, dinine yardım etmeyi ve O'na muhalefet edenlere karşı gücü nispetince cihad etmeyi gerektirir. İşte bu farz olan Peygamber sevgisidir, bunun aşağısındaki bir sevgi ile kişi gerçek manada iman etmiş olmaz.

İkinci derece ise farz olan sevginin gerektirdikleriyle beraber diğer bazı hususları barındıran sevgidir. Bu sevgi de onu en güzel şekilde örnek almayı, ahlakında, edebinde, yaptığı nafil ibadetlerde, yemesinde, içmesinde, giyiminde, eşleriyle iyi geçinmesinde ve bunun dışındaki mükemmel davranışlarında ve temiz ahlakında onu örnek edinmeyi gerektiren sevgidir. O'nun siretini ve hayatını öğrenmeye özen göstermek, O anıldığı zaman kişinin kalbinin titremesi de bu sevginin gerektirdiklerindendir. Aynı şekilde, O'nun ve O'nun sözlerinin sevgisinin kalbe işlemesinden dolayı O'na çokça salat ve selam etmek, O'nun sözünü diğer yaratılmışların sözünün önüne geçirmek de böyledir. Bu derecede olan sevginin en büyük alameti ise, O'nun dünyaya karşı değer vermemesini, sade bir yaşam sürmesini ve ahirete rağbet etmesini örnek almaktır.

Sehl et-Tüsteri şöyle demiştir: Allah'ı sevmenin alameti, Kur'an'ı sevmektir. Kur'an'ı sevmenin alameti, Nebi'yi sevmektir. Nebi'yi sevmenin alameti Sünnet'i sevmektir. Sünnet'i sevmenin alameti, ahireti sevmektir. Ahireti sevmenin alameti dünyaya buğzetmektir. Dünyaya buğzetmenin alameti de ondan ancak ahirete ulaştıracak kadar bir azık edinmektir.

Allah Sevgisi Hakkında Bazı Nakiller

Birinci bölümde farz olan Allah sevgisinin, O'nun farz kıldıklarını yerine getirmeyi ve haram kıldıklarını da çirkin görmeyi ve onlardan kaçınmayı gerektirdiğini söylemiştik. Bunun

ilerisinde, müstehap olan sevginin ise Allah'a nafilelerle yaklaşmayı ve en küçük mekruhlardan bile kaçınmayı gerektirdiğini söylemiştik. Farz olan muhabbete geri dönecek olursak, nefsanî arzulara muhalefet etmek, O'nun rızasını ve sevgisini nefsin arzulanmış şeylere tercih etmek de bu muhabbetin kapsamına girer.

O'nun sevgisi kalpte yer edince ve kalp O'nun sevgisiyle dolunca, o kalpten Allah'ın hoşlanmadığı şeylerin sevgisi çıkar gider. O kalpte Allah'ın sevgisinden ve O'nu sevenlerin sevgisinden başka bir sevgi kalmaz. Organlar ancak O'na yaklaştıracak bir amel sebebiyle harekete geçer. İşte o zaman nefis itminana erer, huzur bulur. Nitekim daha önce zikrettiğimiz kudsi hadiste şöyle buyrulmaktadır: Onu sevdiğim zaman da duyan kulağı, gördüğü gözü, tuttuğu eli, yürüdüğü ayağı olurum.

İbrahim b. Cüneyd, Ferkad es-Sebhi şöyle demiştir: Bazı kitaplarda şu söze rastladım: Kim Allah'ı -azze ve celle- severse onun için Allah'ın rızasından daha değerli bir şey yoktur. Kim de dünyayı severse, onun için en önemli şey nefsinin emrettikleridir.

Allah sevgisine, ibadetlerle O'na yaklaşarak ve bu konuda gayret sarf ederek ulaşılabilir. Allah'ı sevenler, onun için çalışmaktan bıkmazlar. O'nu sever, O'nu zikretmeyi sever, O'nu insanlara sevdirebilirler. İnsanlar arasında nasihat ederek dolaşırlar ve onlar için şiddetli bir günden dolayı amelleri sebebiyle endişe ederler. İşte onlar Allah'ın dostları, sevdikleri ve has kullarıdır. Onlara, Allah'a kavuşmadan önce rahat yoktur.

Sevr b. Zeyd şöyle demiştir: Allah (*azze ve celle*) Davud'u, tek başına insanlardan uzaklaşmış bir halde iken gördü ve dedi ki: Neden yalnızsın? Davud "İnsanlara senin için düşmanlık beslediğim için" dedi. O da şöyle buyurdu: Kullarıma ilgi göstermenin ve onlara ihsanda bulunmanın da benim sevgimin alametlerin-

den olduğunu bilmiyor musun? Şimdi seni dostlarımın ve sevdiğilerimin arasına yazıyorum. Eğer söylediğim gibi olursan seni muhabbet ehlinin defterinde yazacağım.

Ubeydullah b. Muhammed et-Teymi, değerli özlü sözler arasında şunu duyduğunu söylemiştir: Kişi istemeye istemeye amel ederse, Allah'a beslediği ümit o ameli terk etmesine yol açabilir. Ama kişi severek amel ederse bundan hiç bıkmaz.

Abdullah b. Ebu Nuh şöyle demiştir: Abidlerden birini şöyle derken duydum: Herkes yorulup bıktığı zaman, seni sevenler sana yalvarmaktan ve seni zikretmekten usanmaz.

Ebu Ca'fer el-Mahbubi'den rivayet edilmiştir ki: Allah dostu, Allah'ı seven kimsedir. Kalbi O'nun anmaktan hiç boş kalmaz. O'na hizmet etmekten bıkmaz. Eğer Allah'tan yüz çevirirse, O da ondan yüz çevirir. Tekrar Allah'a yönelirse Allah ona merhametiyle karşılık verir.

Müslim Ebu Abdullah şöyle demiştir: Kim Allah'ı severse Allah'ın isteklerini nefsinin arzularına tercih eder. Kim Allah'tan korkarsa, dünyayı üzüntülü bir halde terk eder. Allah'a iman eden kimse ise, korku ve şefkat arasında, itaat ile muhabbet arasındadır. Bütün bu hayırlı mertebeleri elde etmiştir.

Fudayl b. Iyaz dedi ki: Sevgi korkudan daha faziletlidir. Görmez misin ki, biri seni seven, biri de senden korkan iki kölen olduğu zaman, seni seven kölen sen yanında olsan da olmasan da sana olan sevgisi sebebiyle sana sadıktır. Senden korkan kölen ise, sen yanında olduğunda belki sadık davranır ama yanında olmadığın zaman seni aldatır ve ihanet eder.

Said b. Ömer'in rivayet ettiğine göre İbn Zürrare, Kilab b. Cura'yı, bir adama iyilik yolları konusunda öğüt vermek amacıyla şöyle derken duymuştur:

Rabbine hizmet etmek için iyilik et

Çünkü eder sevenler sevdiğine hizmet

Bunun üzerine adam bir çığlık attı, bayılıp yere yıkıldı.

Ebu Abdurrahman el-Megazili dedi ki: Muhabbet yolu gafilere kapalıdır.

Allah'ı seven kimsenin kalbi kanatlanacak gibi olur, Allah'ı çok zikreder, kendisi için takdir edilmiş bütün vesileleri ve nafileleri büyük bir iştiyakla Allah'ın rızasına ermek için bir sebep kılar.

Muhammed b. Nasr el-Harisi dedi ki: Allah'ı seven kimse, O'na yakınlaştıracak amelleri işlemekten asla usanmaz.

Muhammed b. Nuaym el-Musılı şöyle demiştir: Şüphesiz Allah'ı seven kalp, Allah için yorulmayı da sevmelidir. Çünkü Allah sevgisine rahat içerisinde ulaşamaz.

İbn Ebi'd Dünya'nın naklettiğine göre bir adam ariflerden birine "Bana nasihatte bulun" dedi. Arif zat dedi ki: Hayırlı fiilleri yay, güzel amelleri Allah'a ulaşmak için vesile yap, çünkü ben Allah'ı sevdiği amellerden daha çok hoşnut edecek bir şey bilmiyorum. Öyleyse onun sevgisine koş ki o da seni sevsin. Sonra arif zat ağladı. Nasihat isteyen adam "Allah sana rahmet etsin, bana biraz daha öğüt ver" dedi. Arif zat bunun üzerine dedi ki: Allah (*azze ve celle*)'yi sevmeye sebat etmek her hayrın başıdır.

Ahmed b. Ebu'l Havari, Kasım el-Cuî ve salihlerden bir topluluk yatsı namazından sonra bir araya geldiler. Mescitten çıkmış, kendilerini yemeğe davet eden bir adamın evine doğru yürüyorlardı. Evin kapısından girmeden önce bir adam şöyle bir şiir söyledi:

Yolu sevgi olanların sıdkının alameti;

Rabbe itaat ederek yoruluştur

Ulaşılması zor bir yükseklikte olsa bile

Temiz rızık elde edebilmek

Adam bunu onlar ayakta beklerken o kadar tekrar etti ki, sonunda müezzin sabah ezanını okudu, onlar da mescide geri döndüler.

Bunun dışında iki beyit daha rivayet edilmiştir:

Ve kendini bilmezlere karşı dili tutmak,

Affedici olmak, zulmetseler bile

Onların gözleri Rahman'la aydın olmuştur,

Geniş bir köşkte süslenmişlerdir ihlas ile..

Nasr dedi ki: Bir gece sahilde bir araya geldik. Yanımızda Müslim Ebu Abdullah da vardı. Ezd kabilesinden bir adam bir beyit söyledi:

Seven için sevgisinden başkası neye yarar

Şüphesiz seven her yerde yalvarıp yakarır

Bunun üzerine Müslim öylesine ağladı ki, vallahi ölmesinden endişelendim. İbn Ebi'd Dünya tahrir etmiştir.

5. BÖLÜM

Sevenlerin Sevdikleri Zat'ın Kelamından Duydukları

Lezzet ve Bunun Kalplerinin Gıdası, Arzu Ettikleri

Şeylerin En Yücesi Olduğuna Dair

İbn Mace ve Tirmizi'nin Musa b. Ubeyde'den, onun da el-Makburi'den, onun da Edra' es-Sülemi'den rivayet ettiğine göre bir adam çok Kur'an okurdu. Bir gün Medine'de vefat etti ve naaşını yüklendiler. Nebi (*sallallahu aleyhi ve sellem*)dedi ki: "Onu yüksek tutun, Allah ona rahmet etsin, o Allah ve Resulü'nü severdi." Sonra defnedileceği yere geldiler. Nebi dedi ki: "Kabrini geniş yapınız, Allah onun yerini genişletsin." Sahabeden bazıları "Ya Rasulallah, hüzünlendin" dediler. Rasulullah 'Evet, çünkü o Allah ve Resulü'nü severdi' buyurdu."⁴⁷

Ebu İshak, Abdurrahman b. Yezid'den İbn Mes'ud (*radıyalahu anh*)'ınşöyle dediğini rivayet etmiştir: Bir kul kendini ancak Kur'ana arz etsin. Eğer Kur'an'ı seviyorsa Allah ve Resulü'nü seviyor demektir. Yine Hurr b. Malik, Şu'be'den, o da Ebu İshak'tan, o da Ebu'l Ahvas'tan, o da Abdullah'tan merfu olarak şunu rivayet etmiştir: Abdullah'tan merfu olarak şu rivayet edilmiştir: Kim Allah ve Resulü'nü sevmek istiyorsa Kur'an'ı yüzünden okusun.⁴⁸ Hadisin mevkuf olduğu da söylenmiştir ki doğrusu da budur.

Seleme b. Kuheyl'in Abdurrahman b. Yezid'den rivayet ettiğine göre İbn Mes'ud şöyle demiştir: Kim Allah'ı sevip sevmediğini bilmek istiyorsa kendini Kur'an'a arz etsin. Kim Kur'an'ı seviyorsa Allah'ı seviyor demektir, çünkü Kur'an, Allah kelamıdır.

⁴⁷ İbn Mace, 1559.

⁴⁸ İbn Adiy, el-Kamil, 2/449; Ebu Nuaym, el-Hilye, 7/209.

Ahmed b. Ebi'l Havari dedi ki: İbn Uyeyne'yi şöyle derken dinledim: Siz bu işin (dinin) zirvesine en çok Allah'ı sevmedikçe ulaşamazsınız. Kim de Kur'an'ı seviyorsa, Allah'ı seviyor demektir. Ahmed b. Ebi'l Havari dedi ki: Muhammed b. Hafs'ı, Urve er-Rakki'den şunu naklederken duydum: Allah'ı sevmek, Kur'an'ı sevmeyi gerektirir. Rasulullah'ı sevmek ise O'nun sünnetiyle amel etmektir.

Ebu Said el-Harraz dedi ki: Kim Allah'ı severse, kelimasını da sever. Onu okumaya doyamaz.

Eb Talib el-Mekki'den, Sehl b. Abdullah şöyle demiştir: Allah sevgisinin alameti, Kur'an'ı sevmektir. Ayrıca Ebu Turab en-Nahşebi'nin şu beyitleri rivayet edilmiştir:

Seven kimsenin alametleri vardır, Sakın ha aldanma,
Sevgiliye giden yolları vardır,
Bazen şiddetli belalarla nimetlendirilir,
Bazen yaptığı bir şey ile sevinir,
Onun lütfunu esirgemesi bazen makbul bir armağandır,
Bazen takdir ettiği fakirlik, bir ikram ve peşin bir iyiliktir,
Seven kimsenin (sevgisinin) bir alametidir ki
Kınayanlar kınasa da, sevdiğine itaati görev bilir,
Bir diğer alameti de kalbi sıkıntıyla dolduğu halde
Kendisini tebessüm ederken görmesidir,
Sözlerini anlamaya çalışırken görmesi başka alamettir,
Söylediği her sözde dikkatli olmasını görmesi ise
Bunun başka bir göstergesidir.

Ebu Talib dedi ki: Bize bir kişinin şöyle dediğini haber verdiler: “Allah’a münacâta bulunmanın tadını, irâde yolunda buldum ve gece gündüz Kur’ân okumaya başladım. Sonra bana bir gevşeklik erişti ve Kur’ân okumaya ara verdim. Sonra rüyamda şöyle denildiğini duydum: ‘Eğer beni sevdiğini iddia ediyorsan, ne diye Kitabımı terk ettin? Onun içindeki tatlı uyarılarımı görmedin mi?’ Sonra kalbime Kur’an sevgisi işlemiş olduğu halde uyandım. Sonra ilk halime geri döndüm.

* * *

6. Bölüm

Sevenlerin Allah’a Duydukları İhtiyak, Dünya ve Ahirette O’ndan Başka Arzularının Olmadığına Dair

Sahihayn’da⁴⁹, sünenlerde⁵⁰ ve müsnedlerde⁵¹ farklı lafızlarla rivayet olunduğuna göre Cibril (*aleyhisselam*) Allah Resulü’ne ihsanın ne olduğunu sordu. Allah Resulü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) de “İhsan Allah’a, O’nu görüyormuş gibi ibadet etmendir. Çünkü sen O’nu görmüyorsan da O seni görüyor” diye buyurdu.

Seleften bazı arif kimseler şöyle demişlerdir: Kim Allah’a, O’nu görüyor gibi ibadet ediyorsa o ariftir. Kim de Allah’ın kendisini gördüğünü bilerek O’na ibadet ediyorsa o da muhlistir (ihlâslı kimsedir)

İşte bu iki makamdır:

Birincisi, ihlas makamıdır. Kulun, Allah’ın kendisini gördüğünü ve yakınlığını bilerek ve bunun şuurunda olarak ibadet etmesidir. Kul amelinde bunu gerçekleştirirse ve bu hal üzere amel ederse işte o kul Allah’a karşı ihlâslıdır. Çünkü bu bilinç,

⁴⁹ Buhari, 50, 4777; Müslim, 1.

⁵⁰ Ebu Davud, 4670; Tirmizi, 2610; Nesai, 8/97; İbn Mace, 63.

⁵¹ İmam Ahmed, 1/27, 51, 319.

kulu Allah'ın ve salih amel işlemenin dışındaki şeylere yönelmekten alıkoyar.

İkincisi, halis muhabbeti gerektiren marifet makamıdır. Bu da kulun kalbinden Allah'ı görüyor gibi ibadet etmesidir. Kalbinin iman nurlarıyla aydınlanmasıdır. Basiretinin, kendisi için gaybın (görünmeyen âlem) şehadet (görülen âlem) gibi olacak derecede açılmasıdır. İşte bu Cibril hadisinin de işaret ettiği gibi ihsan makamıdır. Bu makamın ehli, basiretlerinin kuvvetine göre derece olarak farklılık gösterir.

Âlimlerden bir topluluk *"Göklerde ve yerde en yüce mesel onundur"* (Rum, 27) ve *"Allah göklerin ve yerin nurudur. Onun nurunun misali içerisinde kandil olan bir cam gibidir..."* (Nur, 35) ayetlerindeki "mesel" kelimesini bununla tefsir etmişlerdir.

Ubey b. Ka'b ve seleften bazı kişiler "Allah'ın nurunun misali" ibaresinden kastın müminlerin kalbi olduğunu söylemişlerdir.

Meşhur Harise hadisi de bu bağlamdadır: Harise, Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'e dedi ki: "Sanki ben, apaçık bir şekilde Rabbimin arşını görüyorum, sanki ben Cennet ehlini Cennet'te birbirlerini ziyaret ederlerken görüyorum, sanki ben Cehennem ehlini Cehennem'de bağırışırken görüyorum." Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) dedi ki: "İyi bildin, bu hal üzere devam et! İşte Allah'ın, kalbinde imanı parlattığı bir kul..."

Bu hadis mürsel olarak rivayet edilmiştir. Peygamber'e dayandırılarak da rivayet edilmiştir ama bu rivayetler zayıftır.

Urve, kızını İbn Ömer'e nişanlamıştı. Urve ve İbn Ömer bu sırada tavaf yapıyordu. İbn Ömer bir karşılık vermedi. Sonra İbn Ömer, Urve'yi bundan sonra gördüğünde ondan özür diledi. De-

Allah Sevgisinin Esintileri

di ki: “Tavaftaydık ve Allah’ı karşımızda gibi tahayyül ediyor-duk.” Bunu Ebu Nuaym⁵² ve diğerleri rivayet etmiştir.

İşte bu iki makamdan, arifler için Allah(*azze ve celle*)’denhaya etme makamı doğar. Nebi’nin, kendisine yalnızken avretin açılması sorulduğunda “Allah kendisinden hayâ edilmesine daha layıktır” buyruğu da buna işaret etmektedir.

Nebi (*sallallahu aleyhi ve sellem*) sürekli Allah ile birlikteliğin ve O’na yakınlığın şuurunda olmaya, sürekli Allah’tan hayâ etmeye birçok hadisinde teşvik etmiştir. Allah Teâlâ’nın şu buyruklarının işaret ettiği gibi:

“Nerede olursanız olun, O sizinle beraberdir” Hadid, 4)

“Hangi işte olursan ol, Kur’an’dan ne okursan oku, ne iş yaparsanız yapın, o işe daldığınız zaman Biz sizi görürüz...” (Yunus, 61)

Bezzar, Abdullah b. Muaviye’den şöyle rivayet etmiştir: Bir adam “Ya Rasulallah! Kişinin nefsinin arındırması nasıl olur?” dedi. Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*) “Nerede olursa olsun, Allah’ın kendisiyle olduğunu bilmesiyle” buyurdu.

Ubade b. Samit’ten rivayetle Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurmuştur:

“İmanın en faziletlisi, nerede olursan ol, Allah’ın seninle birlikte olduğunu bilmendir.”⁵³

Ayrıca üzerinde tartışılabilir bir isnadla Ebu Uname’den Rasulullah’ın şöyle dediği rivayet edilmiştir: “Üç kişi, Allah’ın gölgesinden başka hiçbir gölgenin olmadığı günde Allah’ın göl-

⁵² Hilye, 1/309.

⁵³ Taberani, el-Evsat, 7896.

gesindedir: Yüzünü nereye dönerse dönsün, Allah'ın kendisiyle beraber olduğunu bilen kişi..."⁵⁴

Said b. Yezid el-Ezdi, Nebi (sallallahu aleyhi ve sellem)'e "Bana nasihat et" dedi. Nebi de şöyle buyurdu: "Sana kavminin salihlerinden salih bir kişiden hayâ ediyor gibi Allah'tan hayâ etmeni nasihat ederim."⁵⁵

Zayıf bir isnadla Ebu Uname kanalıyla Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'den şu rivayet edilmiştir:

"Kabilenin salihlerinden olup hiç yanından ayrılmayan iki zattan haya ettiğin gibi Allah'tan haya et."⁵⁶

Bazıları bu manada şu beyitleri söylemişlerdir:

Sanki senden bir gözcü düşüncemi okuyor

Diğeri de gözlerimi ve dilimi gözetliyor

Senden sonra kimseye bakmadım

Onlar beni görüyor diye

Senden sonra kimseyle tek kelime konuşmadım

Onlar beni duyuyor diye

Senden sonra başkasını aklıma sokmadım

Çünkü onlar karşımda dikildiler

İnsanlar falanı ya da filanı hatırlayıp teselli oluyorken

O şeylerin size olan özlemimi arttırdığını gördüm

Ve bulunduğum yerde olmaktan usandım

⁵⁴ Taberani, el-Kebir, 8/7935.

⁵⁵ Ahmed b. Hanbel, Zühhd, 248.

⁵⁶ İbn Adiy, el-Kamil, 2/136.

Güzel kardeşlerim, artık onları görmekten bıktım

Gözümü yumdum ve dilimi tuttum

Öfke onlara karşı teselli etmiyor,

Ancak ben senin her yerde beni gördüğünü biliyorum.

İşte bu halden ayrıca, Allah'a yakınlık, O'nu zikretmek ve O'na dua etmek için O'nunla yalnız kalma, insanlar arasında kalmak ve onlarla meşgul olmak gibi O'ndan alıkoyan şeylerden sıkıntı duyma doğar. Nitekim Nebi şöyle buyurmuştur:

“Şüphesiz sizden biri namaz kıldığı zaman kendisiyle kible arasında Rabbiyle konuşur.”

Ayrıca şöyle buyurmuştur: “Şüphesiz Allah, namaz kıldığı zaman kulun karşısındadır.”

Haris el-Eş'ari'nin rivayet ettiği bir hadiste de şöyle buyurmaktadır: “Allah Teala yüzünü, başka bir yere yönelmediği sürece kulunun yüzüne doğru çevirir.”

Yine Ebu Hureyre ve Ebu'd Derda'dan rivayetle şöyle buyurmuştur: Allah azze ve celle der ki: “Ben, beni zikrettiği zaman ve dudakları benimle hareket ettiği zaman kulumla beraberim.”

Ebu Hureyre'den rivayet edilen sahih hadiste şöyle buyurulmuştur: “Allah (azze ve celle) şöyle buyurur: Ben kulumun benim hakkımdaki zannının yanındayım. Beni nerede zikrederse onunla beraberim. Eğer beni kendi nefsinde zikrederse, ben de onu kendi nefsimde zikrederim. Eğer beni bir topluluk içinde zikrederse, ben onu onlardan daha hayırlı bir topluluk içinde zikrederim. Eğer bana bir karış yaklaşırsa, ben ona bir arşın yaklaşıyorum. Eğer bana bir arşın yaklaşırsa, ben ona bir kulaç yaklaşıyorum. O bana yürüyerek gelirse, ben ona koşarak gelirim.”

Senedinde zayıflık olan bir hadiste Enes'ten merfu olarak şu da rivayet edilmiştir: "Sizden biriniz Rabbiyle konuşmak istiyorsa, Kur'an okusun."

Sevr b. Yezid dedi ki: Tevrat'ta okuduğuma göre İsa (*aleyhis-selam*) şöyle dedi: "Ey havariler topluluğu! Allah ile çok, insanlar ile az konuşunuz." "Allah ile nasıl çok konuşuruz?" dediler. Dedi ki: O'na yalvarmak için yalnız kalın, O'na dua etmek için yalnız kalın." Ebu Nuaym rivayet etmiştir.

Tevrat, eski ilahi kitapların hepsinin genel adıdır. Aynı zamanda İncil ve Kur'an diye de isimlendirilir.

Zayıf bir isnatla Rabah'tan rivayet edilmiştir: Yanımızda bir gün ve bir gecede bin rekat kılan bir adam vardı. Bin rekat kıldıktan sonra oturur ve bin rekat daha kılardı. İkindiye kıldıktan sonra ise sürünür ve kibleye dönüp şöyle derdi: "İnsanlara hayret ediyorum, nasıl senden başkasına yakınlık duyuyorlar? Nasıl kalpleri senden başkasının zikriyle aydınlanıyor?"

Ebu Usame anlatıyor: Muhammed b. Nadr el-Harisi'nin yanına geldim ve onu sanki ruhu bedeninden ayrılıyormuş gibi gördüm. Ona dedim ki: "Sanki yanına gelinmesinden rahatsız oluyorsun." "Evet" dedi. "Korkuyor musun?" dedim. "O "Ben beni zikredenle beraberim" demişken nasıl korkabilirim ki" dedi.

Bekr el-Müzeni dedi ki: "Senin gibisi var mı ey Ademoğlu? Seninle, abdest ve seccade arasında bir şey yoktur. İstediyiğin zaman arada bir tercüman olmaksızın Allah'ın -azze ve celle- huzuruna çıkabilirsin."

İbn Ebi'd Dünya'nın rivayet ettiğine göre Şemit b. Aclan dedi ki: "Allah dünyayı vahşilikle damgaladı ki ondan el etek çekenler Allah'a yakınlık duysunlar."

Habîb Ebu Muhammed evinde yalnız kalır ve şöyle derdi: “Kimin gözü seninle ışıldamıyorsa, onun gözü ışıldamasın. Kim sana yakınlık duymuyorsa, hiç kimseye yakınlık duymasın.”

Zekeriyya b. Adiyy rivayet ediyor: Yemen’de çok ibadet eden bir adamı şöyle derken duydum: “Müminin sevinci ve bulduğu lezzet, efendisine yalvararak, O’nunla baş başa kalmasındadır.

Ahmed b. Ebi’l Havari dedi ki: Ebu Abdurrahman el-Ezdi dedi ki: Beyrut’ta bir adamın yanına uğradım, ayaklarını denize sokmuş tekbir getiriyordu. Ona “Genç adam, neden böyle tek başına oturuyorsun?” dedim. Şöyle dedi: “Allah’tan kork ve ancak doğruyu söyle. Anamın beni doğurduğu günden beri hiç tek başıma olmadım. Çünkü nerede olursam olayım benimle beraber Rabbim vardır. Beni sürekli gözetleyen iki melek vardır. Yanımdan hiç ayrılmayan şeytan vardır. Benim bir ihtiyacım olursa, onu Rabbim’den kalbimle isterim, O da bana verir.

İbrahim b. Edhem dedi ki: Allah’ı dost edin, insanları bırak.

Abdulahid b. Zeyd’in rivayet ettiğine göre Gazvan’ın ashabı, Gazvan’a dediler ki: “Kardeşlerinle oturmaktan seni alıkoyan nedir?” Gazvan ağladı ve dedi ki: “Kalbimin huzurunu, kendisine ihtiyacım olan Zat ile oturmakta buldum.”

Müslim b. Yesar dedi ki: “Hiç kimse, Allah azze ve celle ile baş başa kalıp O’na yalvaran kimsenin aldığı lezzeti almamıştır.”

Abdulaziz b. Süleyman er-Rasibi’ye -ki Rabia el-Adeviyye onu *abidlerin efendisi* diye isimlendirmiştir- soruldu: “Kendisinden lezzet alınacak artık ne kaldı?” Dedi ki: “Rabbim ile baş başa kalacağım yerin altında bir oda.”

Müslim el-Abid dedi ki: “Eğer cemaatle namaz olmasaydı kesinlikle ölene kadar kapıdan dışarı çıkmazdım.”

Ayrıca şöyle dedi: "Allah'a itaat eden kullar, efendilerine yakararak O'nunla baş başa kalmaktan daha tatlı bir şey dünyada bilmezler. Ahiret'te de büyük bir karşılık olarak Allah'a -azze ve celle- bakmaktan, kalpleri için daha tatlı, gönülleri için daha yüce hiç bir şey yoktur." Bunu dedikten sonra bayıldı.

Şuayb b. Harb dedi ki: Malik b. Miğvel'in yanına girdim, evinde tek başına oturuyordu. Ona "yalnızlık hissetmiyor musun?" dedim. Dedi ki: "Allah ile beraber olan bir kimse hiç yalnızlık hisseder mi?"

Yahya b. Said rivayet ediyor: Nasr b. Yahya -ki o hikmetli sözler söyleyenlerdendi- dedi ki: "Kulun kalbinde, ahiret için dünyada hazırlık yapma babında, zühdden daha ileri bir şey bulamadık. Kimin kalbine zühd yerleşirse, bu zühd onu yalnızlığı sever hale getirir. O da yalnızlığı sever, yaratılmışlardan uzak durur. Yalnızlığı sevmekten ise, kulun kendisi ve rabbi arasında olan söz ve amellerde ihlas ve samimiyet talep etmesi durumu meydana gelir. Bu da insanları tanımaktan uzak durup Allah'a yakın olmaya sebep olur. Bu da kulu, insanlardan uzak durmaya, onların konuşmalarından lezzet almamaya ve Âlemlerin Rabbi'nin kelimasına ilgi duymaya iletir."

İbrahim b. Edhem'den şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Derecelerin en yücesi, Rabbinden başka her şeyi terk etmen, kalbinle, aklınla ve bütün azalarınla O'na yönelmen, öyle ki Rabbinden başkasına ümit beslememen, günahından başkasından korkmaman ve onun üzerine bir şey hissetmeyecek derecede Allah sevgisinin kalbine işlemesidir. Bu hal üzereysen, Allah'a kavuşmaya duyduğun özlem susamış kimsenin soğuk suya duyduğu özlem gibiyse, açın güzel bir yemeğe duyduğu özlem gibiyse ve Allah'ı zikretmek senin için baldan daha tatlıysa, kavurucu yaz gününde susamış kimse için berrak ve tatlı bir su gibiyse, is-

Allah Sevgisinin Esintileri

ter karada ol, ister denizde, ister dağda ol, ister ovada, önemli değildir.

Fudayl şöyle demiştir: “İnsanlara karşı yabancılık çekip de Allah’a yakınlık duyan kimseye ne mutlu!”

Ebu Süleyman dedi ki: “Allah beni ebediyen ancak kendisine yakınlık duyan bir kimse eylesin.”

Bir adam Ma’ruf el-Kerhi’ye “bana nasihat et” dedi. Ma’ruf da şöyle dedi: “Allah’a öyle tevekkül et ki, O senin dostun, yakının ve şikâyetini dinleyenin olsun. Ölümü öyle çok hatırla ki, O’ndan başka dostun olmasın. Bil ki başına bir hastalık geldiğinde şifası onu saklamaktır. İnsanlar sana yarar sağlayamazlar, sana zarar veremezler, sana bir şey veremezler, senden bir şeyi esirgeyemezler.

Said b. Osman dedi ki: Zünnun’u şöyle derken dinledim: “Allah’ı seven kimsenin alametlerinden biri de kendisini Allah’tan alıkoyan şeyleri terk etmesi ve yalnızca Allah ile meşgul olmasıdır. O’ndan başkasına yakınlık duymamaları ve O’na yabancılık çekmemeleri de Allah’ı sevenlerin özelliklerindendir. Allah’ın sevgisi bir kalbe yerleştiği zaman, o kalp Allah’a yakınlık duyar. Çünkü Allah sevgisi, ariflerin kalbinde bir başka sevginin bulunmasına izin vermez.

Rabia el-Adeviyye şu iki beyti söylerdi:

Sen kalbimde konuştuğum dostumsun

Bedenim de oturmak isteyenle beraber oturur

Bedenimi benimle oturanlar görür ama

Kalbimin sevdiği de gönlümde durur

Ariflerden birisi bir yerde tek başına namaz kılıyordu. Selam verdikten sonra ona “yanında bir dostun yok mu?” dediler. “Evet, var” dedi. “Nerede?” dediler. “Önümde, arkamda, yanımda”

da, sağımda, solumda ve üstümde” dedi. “Azığın var mı?” dediler. “Evet, ihlas” dedi. “Böyle tek başına yalnızlık hissetmiyor musun?” dediler. “Allah ile beraber olmak beni bütün yalnızlıklardan kurtardı, yırtıcı hayvanların arasında olsam bile korkmam” dedi.

Ariflerden biri şöyle demiştir: “Allah’a giden yolu bilip de, ondan başkası ile yaşayan kimseye hayret doğrusu! Oysa Allah Teala “Rabbinize yönelin ve O’na teslim olun” buyuruyor.”

Evet, bu konudaki bütün haberleri ve sözleri aktaracak olsaydık kitap gerçekten çok uzardı.

Yine Allah’ın kelamına ve Resulü’nün O’ndan alıp tebliğ ettiği faydalı ilme duyulan yakınlık da Allah’a duyulan yakınlığın alametlerindendir.

Ebu Nuaym, Zünnun’dan şunu rivayet etmiştir: “Allah’a yakın olmak göz kamaştıran bir nurdur. İnsanlara yakın olmak ise, derttir.

Yine Zünnun’a “Allah’a yakınlık ne demektir” diye soruldu. Dedi ki: “İlim ve Kur’an.”

Fudayl b. Iyaz şöyle demiştir: “Seven olarak Allah yeter. Dost olarak Kur’an yeter. Nasihatçi olarak ölüm yeter. Allah’ı dost edin, insanları bırak.”

Yine o şöyle demiştir: “Kim Kur’an’a yakınlık göstermiyorsa, Allah onu hep uzak etsin.”

Enes’ten merfu olarak şu rivayet edilmiştir: “Allah sevgisinin alameti, zikrini (Kur’an’ı) sevmektir. Allah’ı sevmemenin alameti ise zikrini sevmemektir.” Hadisin geldiği iki kanal da sahih değildir.

Feth el-Musili şöyle derdi: “Allah’ı seven kimse, Allah sevgisiyle birlikte dünyadan lezzet almaz. Allah’ın -azze ve celle- zik-

Allah Sevgisinin Esintileri

rinden de göz kırpmaya süresi kadar bile gafil olmaz.” İbrahim b. Cüneyd tahrir etmiştir.

Rabî b. Enes bir arkadaşından rivayet ediyor: “Allah sevgisinin alameti O’nu çokça zikretmektir. Çünkü sen bir şeyi sevdiğin zaman onu çok zikredersin. Dinin alameti, Allah’a karşı ihlaslı olmaktır. İlmin alameti Allah -azze ve celle- korkusudur. Şükürün alameti ise, Allah’ın hükmüne rıza göstermek ve kadere teslim olmaktır.”

Allah’ı bilmenin ve O’nu sevmenin ilettiği şeylerden biri de O’nunla yetinmek, yaratılmışlardan müstağni olmaktır.

Ahmed b. Asım el-Antakî bu bağlamda şöyle demiştir: “Kim Allah’ı bilirse O’nunla yetinir. Kim O’nu bilmezse, yarattıklarını yeterli görür. Üzüntüsü artar, şikâyeti çoğalır. Kim de Allah’ı severse, kalbinde bir başkasını sevecek yer kalmaz.”

Ali b. el-Katib şöyle demiştir: “Kul insanları bırakıp tamamen Allah’a yöneldiği zaman, bunun en büyük faydası Allah ile yetinip, insanlara muhtaç olmamasıdır.”

Ariflerden biri şöyle dedi: “Kim kapıda beklerse hizmet ettirilir. Kim Allah ile müstağni olursa yokluktan emin olur.”

Bazı İsrailiyyat kaynaklarına göre Allah -azze ve celle- şöyle buyurur: “Ey âdemoğlu! Beni talep edersen, beni bulursun. Beni bulursan her şeyi buldun demektir. Beni kaybedersen de her şeyi kaybettin demektir. Ben sena her şeyden daha sevimliyim.”

Zahidlerden olan Ebu’l Hasen b. Seyyar şu beyitleri söylemiştir:

Dünya yok olur ve sona erer

İnsan ise orada yorgundur

Dünyada ne rahatlık vardır ne de hayat

Ey dinar ile zengin olan!

Allah'ı seven senden daha zengindir

Bir zat da şöyle demiştir:

Sizi bulana dek fakirlikten hep korkuyordum,

Şimdi öyle oldum ki, iflas edenlere sizi tarif ediyorum.

Ariflerin Allah'ı Görme Arzusu

Allah'ı seven ariflerin düşünceleri hep ahirette Allah'ı görme, cennette O'nun yüzüne bakma ve O'na yakın olmaya kilitlenmiştir. Müslim el-Abid'in bu konudaki sözü daha önce geçmişti.

Abdolvahid b. Zeyd Hasan el-Basri'den şunu rivayet etmiştir: "Eğer ibadet edenler kıyamet günü Rablerini göremeyeceklerini bilselerdi mutlaka ölürlerd i -başka bir rivayette- canları erirdi."

İbrahim es-Saiğ dedi ki: "Allah (*azze ve celle*)'yi görmedikten sonra cennetin yarısı benim olsa da bu beni mutlu etmez." Sonra şu ayeti okudu:

"Hayır! Onlar o gün Rablerinden (O'nu görmekten) mahrumdurlar." (Mutaffifin,15)

İbn Mende'nin rivayetine göre Abdullah b. Vehb dedi ki:

"Cennete girmek ve Rabbime bakmak arasında muhayyer bırakılsaydım, O'na -subhanehu ve teala- bakmayı tercih ederdim."

Gazvan er-Rakkaşı "*ve katımızda daha fazlası (rü'yetullah) vardır*" (Kaf, 35) ayeti hakkında şöyle demiştir:

"Beni artık dünyanın hiç bir nimetleri mutlu etmiyor."

Habib Ebu Muhammed şöyle dedi: "Çöldeyken, etrafım kapkaranlık bir halde olup da Rabbime komşu olmam, bana şu cennetinizden daha sevimlidir." Burada "şu cennetinizden" ifadesi, arzusu çeşitli cennet nimetleri olan ve oradaki yaratılmış şeyleri düşünen abidlere yönelik bir azarlamadır. Bu sebepten dolayı Ebu Süleyman şöyle derdi: "Dünya, Allah katında bir sineğin kanadından daha değersizdir. Bir sineğin kanadının değeri nedir ki ona zühd gösterilsin? Gerçek zühd, cennet için, iri

gözlü huriler için, Allah'ın yaratmış olduğu ve yaratacağı bütün nimetler içindir. Ta ki Allah senin kalbinde kendisinden başka hiç kimsenin olmadığını görsün." Yine o şöyle derdi: "Marifet ehlinin duası diğer insanların duası gibi değildir. Ahiret hakkında düşündükleri de diğer insanların düşündükleri gibi değildir."

Ona, kulu Allah'a yaklaştıracak şeylerin en büyüğü soruldu. Bunun üzerine ağladı ve dedi ki: "Bu soru benim gibi birine mi soruluyor? Kulun kendisiyle Allah'a yakınlaşacağı en faziletli amel, Allah'ın senin kalbini, O'nun dışında dünyada ve ahirette bir şey istemez halde görmesidir."

Yine dedi ki: "Marifet ehli için ancak şu ayet nazil olsaydı, bununla yetinirlerdi:

"O gün birtakım yüzler ışıltı ışıltıdır, Rablerine bakarlar."

(Kıyamet, 22-23)

Yine şöyle dedi: "Marifet ehli ne istedi? Onlar ancak Musa'nın istediği şeyi (Allah'ı Teala'yı görmeyi) istediler.

İbn Ebi'd Dünya Mesma b. Asım'dan şunu rivayet etmiştir: "Abidler yanımızda velilik konusunda ayrılığa düştüler ve bu konuda çok söz söylediler. Sonunda Adiyyoğulları'ndan "Celil'in cariyesi, Amr'ın kızı" olarak bilinen bir kadına meseleyi açmaya karar verdiler. Kadın çok yorulduğundan dolayı yaptığı işi bırakmıştı. Nihayet yanına geldiler ve düştükleri ayrılığı, söyledikleri şeyleri ona anlattılar. Dedi ki: "Veli zamanını dünya ile meşgul olup harcamaz. Velinin dünyada bir isteğini yerine getirme hakkı yoktur." Daha sonra bu hanım Küllab b. Cerî'nin yanına vardı ve dedi ki: "Kim sana velinin Allah'tan başka bir düşüncesi olduğunu söylerse ona inanma!" Bunun üzerine mescidin etrafında yankılanan çığlıklardan başka bir şey duymuyordum."

İbrahim b. Cüneyd Muhammed b. Huseyn'den, o da Hakim b. Cafer'den rivayet ediyor: Dayğam, Kilab'a dedi ki: "Allah sev-

Allah Sevgisinin Esintileri

gisi, O'nu sevenlerin kalplerinin bir başkasının sevgisiyle lezzet almalarına engel olur. Onlar için, O'nun sevgisine benzer bir sevgi yoktur. Ahirette de O'nun yüzüne bakmaktan daha büyük bir ödül olmayacaktır." Kilab bunun üzerine bayıldı ve yere yıkıldı.

Abdulaziz b. Süleyman şöyle demiştir: "Sen, ey seven kişi! Sen Allah'ı gerçekten sevdiğini iddia ediyorsun. Ama vallahi O'nu gerçekten sevseydin O'nun rızasını kazanana kadar ve izzet ve büyüklük yurdunda O'nun yüzüne bakana kadar yeryüzü bütün genişliğine rağmen sana dar gelirdi." Abdulaziz böyle deyince mescidin etrafında çığlıklar yükseldi.

Habib el-Farisi, Yezid er-Rakkaşi'ye "Abidlerin gözü dünyada ne ile, ahirette ne ile aydın olur" diye sordu. Yezid dedi ki: "Onlar için gece karanlığında teheccüd namazı kılmaktan daha fazla göz aydınlığı olan bir şey bilmiyorum. Ahirette gözlerinin aydın olmasına gelecek olursak, cennet nimeti ve sevinci adına, perdesini kaldırdığı ve tecelli ettiği zaman azamet sahibi Allah'ın yüzüne bakmaktan daha göz aydınlığı olan bir şey bilmiyorum." Bunun üzerine Habib bir çığlık attı ve bayılıp düştü.

Ali b. el-Muvaffak şunu çokça söylerdi: "Allah'ım, eğer sana ateşinden olan korkumdan dolayı ibadet ediyorsam, bana onunla azap et. Eğer sana cennetine olan arzumdan dolayı ibadet ediyorsam, beni ondan mahrum bırak. Eğer sana, ancak yüzünü görmeye olan iştiağım sebebiyle ibadet ediyorsam, onu bana nasip et ve bundan sonra bana dilediğini yap."

Rukayye el-Musiliyye şöyle derdi: "Ben rabbimi çok çok seviyorum. Eğer bana ateşe girmemi emretse, O'nun sevgisiyle ateşin sıcaklığını hiç hissetmem. Eğer cennete girmemi emretse, O'nun sevgisinin galip gelmesi sebebiyle ondan hiç lezzet almam." Yine o şöyle derdi: "İlahım, efendim ve sahibim! Eğer bütün azabınla bana azap etsen, sana yakın olmaktan mahrum

kalmam bundan daha büyüktür. Eğer beni bütün cennet nimetleriyle nimetlendirsen, kalbimdeki sevginin lezzeti bundan daha büyüktür.”

Zünnun şöyle demiştir: “Dünya ancak O’nun zikriyle güzel olur. Ahiret de ancak O’nun affıyla güzel olur. Cennet de ancak O’nu görmekle güzel olur.”

Ahmed b. Ebî’l Havari dedi ki: Bize Muhammed b. Yahya el-Musili tahdis etti ve dedi ki: Nafi’yi -ki o Cezire’nin abidlerindendi- şöyle derken duydum: “Keşke rabbim, amelimin karşılığını, bana kendisini bir kere göstererek verseydi de sonra “ey Nafi’ toprak ol” deseydi.”

Sevgimin hürmetine malım size fedadır

Efendilerim, sizden başka bir gayem yoktur

Bir toplulukla dost olmak için şunu şart koştum:

Kalbim efendilerim iledir sizinle değil, buna razı oldular

Sizden çok söz etmemden dolayı bu hastadır dediler

Dedim ki: Eksik olmasın böyle hastalık!

Yine ariflerden biri şu beyitleri söylemiştir:

Ey kalplerin sevgilisi, senden başka kimim var

Kapına gelmiş bu günahkârı bugün affet

Sen isteğimsin, arzumsun, sevincimsin

Kalp senden başkasını sevmeye razı olmadı

Ey murâdım, ey efendim, ey dayanağım

İhtiyakım arttı, seni ne zaman göreceğim

Ben naim cennetlerini ancak

Seni görmek için arzu ediyorum

7. BÖLÜM

Sevenlerin Uykusuz Kalmaları ve el-Melik, el-Hak ve el-Mubin Olan Efendilerine Dua Ederek Onunla Başbaşa Kalmaları

Allah (*Subhanehu ve Teala*) şöyle buyurmuştur:

“Yanları yataklardan uzak kalır, korkarak ve ümit ederek rablerine dua ederler” (Secde, 16)

En yüce ümit ise cennet ehlinin efendilerini görmeye, O'na yakınlığa ve O'na komşu olmaya besledikleri ümittir.

Ebu Nuaym Hüseyin b. Ziyad'dan rivayet ediyor: Fudayl b. Iyaz elimden tuttu ve dedi ki: “Ey Hüseyin! Allah Teala her gece dünya semasına iner ve şöyle der: “Beni sevdiğini iddia eden kişi yalan söylemiştir. Gece onu kuşattığı zaman beni bırakıp uyuyor. Her seven sevdiğiyse yalnız kalmak istemez mi? İşte ben gece onları kuşattığı zaman beni sevenlerin gözleri önünde durmaktayım. Öyleyse beni görüyor gibi bana seslenin. Huzurumda gibi benimle konuşun. Yarın, beni sevenlerin gözlerini cennetlerinde aydın edeceğim.”

Başka bir rivayette “Onların gözlerini gönüllerinde kılarım ve onların gözleri önünde dururum” şeklinde gelmiştir.

Ebu Nuaym Ahmed b. Ebu'l Havari'den rivayet ediyor: Ebu Süleyman'ın yanına girdim ve onu ağlarken buldum. “Niye ağlıyorsun” dedim. Dedi ki: “Yazıklar olsun sana ey Ahmed! Gece-nin karanlığı bastırıp da her seven sevdiğiyse yalnız kalınca, muhabbet ehli kıyama durur, gözyaşları yanaklarından akar. Ve yüceler yücesi şöyle der: “Kelamımdan lezzet alanlar, bana mü-nacatta bulunarak huzur bulanlar benim gözümün önündedir. Onlar yalnız olduklarında da ben onları görüyorum. İniltilerini

duyuyorum, gözyaşlarını ve hasretlerini görüyorum. Ey Cibril, onlara 'Bu gördüğüm şeyler de nedir' diye seslen. Yoksa size biri, sevgilinin sevdiklerine ateş ile azap edeceğini mi söyledi? Gece onları sardığı zaman bana sevgi ile boyun eğderken, benim onlara azap etmem nasıl düşünülebilir? Zatıma yemin ederim ki, kıyamet gününde huzuruma geldikleri zaman, yüzümü onlara göstereceğim ve onlara cennet bahçelerimi bahşedeceğim."

Bu kıssa başka bir vecihle başında bir ilave yapılarak şöyle rivayet edilmiştir: "Allah -azze velle- her gece dünya semasına iner ve şöyle buyurur: 'Beni sevdiğini iddia eden yalan söylemiştir. Gece onu kuşattığı zaman beni bırakıp uyumaktadır. Seven kimse nasıl sevdiğini bırakıp da uyuyabilir? Hem ben onu görmekteyim. Onlar kıyama durdukları zaman onların gözlerini kalplerinde kılarım da beni görüyormuş gibi benle konuşurlar."

"Ebu Nuaym, Zünnun'un şunu dediğini rivayet etmiştir:

"Onlardan birini, namaz ve Kur'an okumak için (gece) kalkmış görürüm. Sonra namaz kılacağı yerde kıyama durup, efendisiyle konuşmaya başlar. Bu halde iken kendisini, kıyamet gününde insanların Âlemlerin Rabbi için kıyama durdukları makamda düşünür. Kalbi yerinden çıkacak gibi olur, aklı uçar gider. Onların kalbi göklerin melekûtunda asılı kalmıştır. Bedenleri ise Yaratıcı'nın huzurunda durmaktadır. Sürekli düşünceleri bir haldedirler."

Yine Zünnun onların (muhabbet ehlinin) vasıflarını sayarken şöyle demiştir:

"Onlar Rahman'ın kelimadan lezzet alırlar. O'nun kelimasını tıpkı bülbülün şakıması gibi kendilerine okur dururlar. Rableriyle yalnız olmaktan dolayı mutludurlar. Hiç bir uzuv bu yalnızlıkta (ibadetten) yorgun düşmez. Ve gecenin örtüleri arkasında ayakları (kıyama) ara vermez."

İshak es-Seluli dedi ki: Bana Ümmü Said binti Alkame tahdis edip şöyle dedi: Davud et-Tai ile aramızda kısa bir duvar vardı. Hiç kesilmeyen iniltisini gecenin büyük bir kısmında duyardım. Çoğu zaman gece yarısı onu şöyle derken dinlemişimdir: “Allah’ım, seni düşünmek, bana diğer düşüncelerimi unutturdu. Beni uykusuz bıraktı. Seni görmeye olan iştiyakım lezzetlere karşı elimi kolumu bağladı, benimle şehvetlerin arasına girdi. Ben senin zindanında bir tutsağım ey Kerim!”

Ümmü Said devam ederek dedi ki: “Bazen seher vaktinde Kuran’dan bir bölüm okurdu. Gördüm ki, dünyanın bütün nimetleri o saatte onun okuyuşunda bir araya gelmiş. Yine o evinde tek başına yaşırdı ve kandil yakmazdı.”

Hafız Ebu’l Ferec rivayet ediyor: Rabi’ dedi ki: “Ben, Muhammed b. Munkedir ve Sabit el-Benani, Mecnun Reyhane’nin yanında geceledik. Gece kalktığında şöyle diyordu:

Seven, sevdiği için öyle bir kalktı ki

Kalp sevinçten neredeyse uçacak

Gece yarısı olduğunda yine onu şöyle derken duydum:

Baktığın zaman hoşlanmadığın kimseye yakınlık besleme

Çünkü karanlık gecede O’nu hatırlamaktan alıkoyar

Çalış, gayret et ve geceleri hüznü ol da

İzzetli ve cömert bir sevginin kadehinden sana içirsin

Sonra “Ey hüznüm, ey yoksunluğum” dedi. “Neden böyle söylüyorsun” dedim. Şöyle dedi:

Dostluğunu ve yumuşaklığını alıp gitti gece

Keşke karanlıklar onun dostluğuyla yenilense

İbn Ebi'd Dünya'nın rivayet ettiğine göre Muttarif b. Ebi Bekr el-Hüzeli şöyle demiştir: "Abdulkays kabilesinden çokça ibadet eden yaşlı bir kadın vardı. Gece olduğu zaman, kemerini bağlar (ibadete girer) namaz kılacağı yerde durur ve şöyle derdi:

- Seven kişi, sevdiğinin hizmetinden asla usanmaz"

Ariflerden birine nasıl olduğu soruldu. Dedi ki:

Kişinin kalbine sevgi girmezse eğer

Bilemez nasıl paramparça olur ciğer

Hasan b. Ali b. Yahya b. Sellam anlatıyor: Yahya b. Muaz'a soruldu -ki o, Evzai ve Süfyan'ın zamanına yetişenlerdendi "Kişinin feraseti ne zaman açılır?" Dedi ki: "Allah'ın sevdiğini sevdiği zaman ve Allah'ın buğzettiğine buğzettiği zaman feraseti açılır." Sonra Yahya şöyle dedi:

Allah'tan başka hiç bir sevgilinin faydası yoktur

Derttir, sıkıntıdır, üzüntüdür

Her sevgilinin yeri doldurulabilir ama

Rahman'ın yerine geçecek kimse yoktur

Sevenin alametleri vardır

Bunlar görüldüğü zaman seven kişi bilinir

Seven kişinin kalbi hüznülüdür

Dertlidir, düşüncelidir, hastadır

Aklı hep Allah'tadır, başkasında değil

Aklını yitirmiştir, Allah'ı deli gibi sever

Saçı başı dağınık, karnı aç

Yanağı sapsarı kesilmiş, gözleri yaşlıdır

Kendisini sevmek şereflerin zirvesinin zirvesi olan

Zatın sevgisini düşünürler sabah akşam

Onun sevgisini uzun uzun düşünüp de özlemi artınca

Üzüntüsü yeniden belirir

Kibleye yönelir ve sıkıntısını arz eder

Efendisi olan Allah'ın huzurunda durur

Kıyam eder, sabit bir şekilde ayakta durur

Kur'an sayfalarındaki ayetleri tilavet eder

Defalarca rükû eder, defalarca secde eder

Ağlar ve gözyaşları yeri ıslatır

Kalbini Allah'ın sevdiği şeylere yöneltir ve onları tanır

Sonra elini bir ağaca uzatır, uzanır ve meyvelerini toplar

Öyle bir ağaç ki ürün olarak sevgi vermektedir

Seven kişi sevdiğini, sevdiğinden dolayı sever

Bir oyun ve oyalanma olan kısa dünya hayatı için değil

Hayır, Firdevs için de değil, hedefi o değildir

Hayır, odaların içindeki huriler için de değil

**Ebu Musa el-Medini, Ebu Muhammed Abdullah b. Ur-
ve'den rivayet ediyor: İnsanlardan biri de şöyle dedi:**

Bir topluluk dünyahıklarla meşgul oldular

Bir topluluk da mevlalarıyla baş başa kaldılar

Mevlaları onları rızasının kapısından geçirdi

Ve insanlara muhtaç olmaktan kurtardı

Hayatları boyunca bir şey bilmezler

Onun sevgisi ve itaatinden başka
 Geceleri ayakları (namazda) saf saf olur
 Müheymin'in gözü onları görmektedir
 Defalarca secde halinde yalvarıp yakarırılar
 Çoğu zaman da günahları için gözyaşı dökerler
 Hükmü altında oldukları zatı düşündüklerinde
 Kalpleri erir ve bu onları ağlatır
 Bu korku hali onları terk ettiğinde
 O'na sığınurlar ve şikâyetlerini arz etmeye başlarlar
 Gayret ederek oruçlu olarak sabahlarlar
 Onları böyle iken kuvvetlendiren ne yücedir
 Onlar öyle bir topluluktur ki
 Melikler Meliki'ne kalplerinin sadakatini vermiş
 Ve onu dost edinmişlerdir
 Onlar içten sevenlerdir, O'nun rızasını talep edenlerdir
 Allah da onlardan razı olmuştur
 Onları Firdevs Cennetleri'ne yerleştirmiştir
 Ve onlara yüksek köşkleri yurt olarak vermiştir
 Onlar artık muratlarına ermişlerdir ve
 Bununla diğerlerinden ayrılırlar
 Ne mutlu onlara, ne mutlu onlara

Abdullah b. Ahmed b. Sabir es-Sülemî'nin kendi yazısından
 okudum. Dedi ki: Bize Ebu İshak İbrahim b. Muhammed b.
 Ukayl eş-Şehrezuri şu şiiri inşad etti:

Sabrı az, pişmanlığı çoktur

*İşlediği günahlar sebebiyle uzun uzun gözyaşı döker
Gözyaşları akar, göz kapakları ıslanır
Gözlerinden akan yaşlar kan ile karışır
Ölümün aniden saldırıya geçmesinden ve
Hastalığın şiddeti sebebiyle hayatı kaybetmekten korkar
Yüce Rabbin sevgisini gizlemeye çalışır ama
Alıp verdiği nefes bile gizlediği şeyi açığa vurur
Gözlerinde toplanmış yaşlar yol bulur da
Yanaklarından aşağı süzülüp gider
Ve geceyi namaz kılarak geçirir
Ayakları yorgun düştüğünde ve
Ciğeri özlemden paramparça olduğunda
Çektiği acı ona hafif gelir
Nice geceler, yatağına girmek istemiştir de
Sevgisi ona nida edip “uyuma” demiştir
Kemikleri iyice sertleşmiş cesedin üzerine ağıt yakar da
Yere yıkılıp kalıncaya kadar ağıt yakmaya devam eder
Bağışlanma dileyerek Allah’a tekrar yönelir
Ve O’nun en şerefli kullarından biri olur..*

8. BÖLÜM

Sevenlerin Âlemlerin Rabbine Kavuşmaya

Duydukları İhtiyak

Allah'a kavuşmaya ihtiyak duymak, Allah'a karşı beslenen kuvvetli sevgiden kaynaklanan yüce ve değerli bir derecedir. Nebi (*sallallahu aleyhi ve sellem*) de, Allah (*azze ve celle*)'den bu dereceyi talep etmiştir.

Ahmed'in⁵⁷, İbn Hibban'ın⁵⁸ ve Hâkim'in⁵⁹ Ammar b. Yâsir'den rivayet ettiğine göre Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*) şu şekilde dua ederdi: "Allah'ım, gaybı bilmenin hakkı için, yarattıkların üzerindeki kudretin hakkı için, hayatın benim hakkımda hayırlı olduğunu bildiğin sürece beni yaşat. Ölümün benim hakkımda hayırlı olduğunu bildiğin zaman da beni vefat ettir.

Allah'ım, senden gizlide ve açıkta senden korkmayı, öfke zamanında da rıza zamanında da doğru söz söylemeyi, fakirlikte de zenginlikte de orta orta yollu harcamayı istiyorum. Senden bitmeyen nimet, tükenmeyen göz aydınlığı istiyorum. Senden kazadan sonra rıza, ölümden sonra rahatlık istiyorum. Senden, yüzünü görme lezzetini, sıkıntısız bir şekilde ve saptırıcı bir fitneye uğramadan sana kavuşmaya ihtiyak duymayı istiyorum.

Allah'ım, bizi iman süsüyle süsle. Bizi hidayete çağıranlardan ve hidayete iletilenlerden eyle."

Yine Nebi (*sallallahu aleyhi ve sellem*), Zeyd b. Sabit'e, bir dua öğretti ve her gün ehli ile bu duayla ahitleşmesini emretti. Bu duada şu ifadeler de geçmektedir: "Allah'ım, senden kadere rıza

⁵⁷ İmam Ahmed, Müsned, 4/264.

⁵⁸ İbn Hibban, Sahih, 1971.

⁵⁹ Hakim, 1/524.

göstermeyi, ölümden sonra rahatlığı, sıkıntısız bir şekilde ve saptırıcı bir fitneye uğramadan sana kavuşmaya iştiaak duyarak yüzünü görme lezzetini istiyorum.”⁶⁰

Allah Rasulu (*sallallahu aleyhi ve sellem*) “Sıkıntısız bir şekilde ve saptırıcı bir fitneye uğramadan” ifadesini -Allah en doğru-sunu bilir- şundan dolayı kullanmış olabilir: Allah’a kavuşma isteği yani ölümü arzu etmek, genellikle ya dünyada başa gelen bir sıkıntıdan dolayı olur ki bu sebepten dolayı ölümü temenni etmek yasaklanmıştır. Ya da saptırıcı bir fitneden, yani din konusunda imtihana tabi tutulma korkusundan kaynaklanır ki bu durumda yasak söz konusu değildir. Burada istenilen şey, Allah’a kavuşmaya iştiaak duymaktır ki, yukarıda bahsettiğimiz iki durumdan kaynaklanır. Bazen de aksine, sırf Allah sevgisinden kaynaklanır. Nitekim Allah Teâla’nın yahudiler hakkındaki şu buyruğu delalet etmektedir ki:

“De ki, eğer ahiret yurdu, Allah katında diğer insanlar için değil de yalnız sizin içinse, o halde doğru sözlüler iseniz ölümü temenni edin!” (Bakara, 94)

Kim Allah’a kavuşmaya hazırlık olarak, güzel bir durumda o, Allah’a kavuşmayı temenni eder ve sever. Ve ancak durumu konusunda şüphe eden kimseler bunu hoş görmez. Allah Teâla’nın buyurduğu gibi: *“Ellerinin hazırladıkları şeylerden dolayı kesinlikle onu (ölümü) isteyemezler. Allah zalimleri en iyi bilir.” (Bakara, 95)*

Sonra şöyle buyurmaktadır: *“Kesinlikle onları insanların hayata en düşkün bulursun. Hatta müşriklerden bile (daha çok hayata düşkünlüdürler). Onların her biri bin sene yaşamayı ister. Ama ona bu kadar ömür verilmesi azabı ondan savacak değildir.” (Bakara, 96)*

⁶⁰ Taberani, Mu’cemul Kebir, 18/825; Ahmedb. Hanbel, 5/191; Hakim, 1/516.

İşte bu şekilde onları dünya hayatına olan düşkünlükleri sebebiyle yermiştir.

İmam Ahmed'in Müsned'inde⁶¹ gelen bir hadiste Allah Rasulü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurmuştur:

“Ölümü, ancak ameline güvenen kimse temenni edebilir.”

Selef-i Salih'ten de birçok kimse, Allah'a kavuşmaya iştiağ duyarak ölümü istemişlerdir. Ebu Derda (*radiyallahu anı*) şöyle demiştir: “Ölümü, Rabbime iştiağ duyduğum için seviyorum. Fakirliği Rabbime karşı küçüklüğümden dolayı seviyorum. Hastalığı da günahlarıma kefarete olacağı için seviyorum.”⁶²

Muhammed b. Ziyad anlatıyor: Âlimlerden -ya da âlimlerden ve abidlerden- bir takım kimseler bir araya geldiler ve ölümü hatırladılar. Biri dedi ki: “Eğer birisi -ya da ölüm meleği- bana gelip ‘hanginiz şu direğe önce davranıp elini direğe değdirirse ölecektir’ dese Allah'a duyduğum iştiağtan ötürü sizden birinizin benden önce davranmamasını umarım.”

Abdullah b. Zekerıyya dedi ki: “Eğer yüz sene Allah'a itaat üzere yaşamakla, bugün -ya da şu anda- ölmek arasında muhayyer bırakılsam, kesinlikle Allah'a, Resulü'ne ve Allah'ın salih kullarına olan iştiağımdan dolayı bugün -ya da şu anda- ölmeyi tercih ederdim.

Zahidlerden Ebu Abdurabbih şöyle demiştir: “Şu direğe kim dokunursa ölür’ denilse Allah'a ve Resulü'ne olan iştiağımdan dolayı seve seve o direğe dokunurum.”

Ebu Utbe el-Havlani dedi ki: “Öyle kardeşleriniz vardı ki Allah'a kavuşmak onlar için hurmanın içindeki baldan daha sevimli idi.”

⁶¹ Müsned, 2/350.

⁶² Ebu Nuaym, el-Hılye, 1/217.

Süfyan anlatıyor: Kufe’de, Hemedan bölgesinden çokça ibadet eden bir adam vardı. Şöyle derdi: “Ölümü nefsim hoş görmüyor ama Allah’a kavuşmayı hatırladığım zaman, Allah’a kavuşmakta bereket ve sevinç umduğu için nefsimi ölümden hoşlanır buluyorum.”

Yine ondan şu rivayet edilmiştir: “Allah’a varmayı hatırladığım zaman, çok sıcak bir günde susuzluktan dili damağına yapışmış kimsenin buz gibi suya olan iştiyakından daha fazla iştiyak duyuyorum.”

Rayyah el-Kaysi anlatıyor: Ebrad bin Dırar’ın yanına vardım, bana şöyle dedi: “Ey Rayyah, günler ve geceler sana da uzun geliyor mu?” “Neden ki?” dedim. “Allah’a kavuşma iştiyakı sebebiyle” dedi. Bunun üzerine sustum. Sonra Rabia’nın yanına vardım ve bunu ona zikrettim. Bunun üzerine elbisesinin altından gömleğinin yırtıldığını duydum. Şöyle diyordu: “Ama ben, evet, bana uzun geliyor.”

Ubeydullah b. Muhammed et-Temimi anlatıyor: Çok ibadet eden kadınlardan birini şöyle derken duydum: “Vallahi hayattan bıktım artık, öyle ki ölümü satılık görsem Allah’a kavuşmaya olan iştiyakım ve sevgimden ötürü mutlaka satın alırım.” Dedim ki: “Ameline güvendiğin için mi böyle söylüyorsun?” Dedi ki: “Hayır, O’nu sevmem ve O’na olan hüsnüzannım sebebiyle böyle söylüyorum. Ben O’nu severken, O bana azap eder mi sanıyorsun?”

Seleme el-Avsi dedi ki: “Ben ölüme kırk senedir, Hasan b. Salih’ten ayrıldığımdan beri özlem duyuyorum.” “Niye” diye soruldu. Dedi ki: “Eğer kul yalnız Allah’a özlem duyuyorsa, ona ölümü temenni etmesi yaraşır.”

Abdullah en-Nebahi duasında şöyle derdi: “(Allah’ım!) Sen de biliyorsun ki, beni, dünyanın onu yarattığın günden beri orada helal rızıklarla nimetlenerek benim olması ve kıyamette bun-

dan sorguya çekilmeyecek olmam ile şu anda canımın çıkması arasında muhayyer bıraksan, şüphesiz şu anda canımın çıkmasını tercih ederim.” Sonra dedi ki: “İtaat ettiğin zatın huzuruna çıkmak istemez misin (ey nefis)?

Bir adam otuz yıl Feth b. Şuhruf’un yanında kaldı. Adam dedi ki: “Onu hiç başını göğre doğru kaldırdığını görmedim. Ancak bir defasında başını kaldırdı, gözlerini açtı, göğre baktı ve dedi ki: ‘Artık sana olan iştihakım iyice arttı. Bir an önce beni yanına al.’”

Feth el-Musili bir kurban bayramı gününde dedi ki: “Sana yaklaşanlar kurbanlarıyla yaklaşıyorlar. Ben ise sana hüznümün sürekliliğiyle yaklaşıyorum, ey sevgili! Beni dünyanın dar sokaklarında mahzun bir durumda bırakma.” Sonra bayıldı. Sonra kaldırıldı ve üç gün sonra da defnedildi. -Allah ona rahmet etsin-

İşte bu, kendisine iştihak ve ümit galebe çalan kimsenin halidir. Kendisine korku galebe çalan kimsenin hali de tam tersidir. O ölümü arzu etmez. Gözünde ölümü büyütür. Öyle ki onu hatırlamaktan dolayı kalbi parçalanacak gibi olur.

Ebu Süleyman ed-Darani, Allah’a kavuşmaya olan özlemi sebebiyle ölümü temenni eden kimseye itiraz etmiş, buna muhalefet edip şöyle demiştir: “Eğer işin sizin söylediğiniz gibi olduğunu bilseydim, canımın şu anda çıkmasını isterdim. Ama ibadete ara vermeyi ve berzahta hapsedilmeyi ne yapacağız? Çünkü O’na yeniden dirildikten sonra kavuşacağız.”

Ahmed b. Ebu’l Havari de şöyle demiştir: “Öyleyse O, dünyada -zikir ile- kavuşulmaya daha layıktır.”

Yani Ebu Süleyman ve arkadaşı Ahmed b. Ebu’l Havari -Allah ikisine de rahmet etsin- şöyle demek istemektedirler:

“Muhabbet ehli ariflerin, dünyada ibadetlerden tat alma, amellerden lezzet duyma, kalplerinin aydınlanması, bütün gayb-leri bilen Allah’a yakınlaşma gibi elde ettikleri şeyler, yeniden dirilişten önceki berzah hayatında elde edeceklerinden daha büyüktür. Şu kadarı var ki, Allah’ı gözlerle görmek ancak kıyamet günü mümkün olacaktır.”

Bir hadiste şöyle buyrulmuştur: “Kıyamet günü, gözlerin Allah’ı -azze ve celle- göreceği ilk gündür.”

Birinci gruptakiler, buna karşı çıkmışlar ve demişlerdir ki: “Berzahda da kişinin Allah’a yakın olması ve ruhların O’nu görmesi mümkündür, bu da dünyada amel etmekten daha iyi bir sonuçtur. Nitekim berzahdaki cennet nimetleri de dünya nimetlerinden daha mükemmeldir. Allah Resulü şöyle buyurmuştur:

“Bilin ki, siz rabbinizi, ölünceye kadar göremeyeceksiniz.”⁶³

Bundan anlaşılan şudur ki: O’nu (*Subhanehu ve Teala*)görmek ölümden hemen sonra da mümkündür. Bu konuda, hem önce-leri hem de günümüzde mübeşşirattan olan bazı rüyalar rivayet edilmiştir ki bunları zikretsek söz çok uzar. Arifler, muhabbet ehli ariflerin yeniden dirilişten sonra elde ettikleri şeylerin, dünyadayken elde ettikleri şeylerden daha değerli olduğu konusunda ise görüş birliği içindedir. Dünyada, kalbin elde edeceği en değerli şey, iman nurlarının kalpte tecelli etmesidir. Öyle ki (kuvvetli imanından dolayı) gayb alemi onun için şahadet alemi gibi olur. Ruhların ve kalplerin dünya hayatında Rabb’in zatını apaçık bir şekilde görebileceğini söyleyen kimse ise hata içerisindedir. Bu, ancak İsra gecesinde Nebi’ye nasip olmuştur. Nitekim sahabe (*radiyallahu anhum*) da böyle söylemiştir.

Bir zat “İbadetlerin Cennet Nimetlerine Olan Üstünlüğü” isimli bir eser kaleme almış, ibadetin Rabb’in hakkı olduğunu,

⁶³ Müslim, 2931.

Allah Sevgisinin Esintileri

cennet nimetlerinin ise kulun hissesi olduğuna işaret etmiştir. Ama bir konuda hataya düşmüştür: O cennet nimetini sadece yaratılmışlardan faydalanmak olduğunu zannetmiştir. Şüphesiz, cennet nimetlerinin en yücesi, Rabb'i bilmek ve O'nu müşahade etmektir. Orada ilme'l yakîn, ayne'l yakîn'e dönüşür. Cennet ehli, orada daha önce hiç bilmedikleri, akıllarının ucundan bile geçmeyen yeni muazzam şeyler görürler. Aynı şekilde cennet ehlinin kelime-i tevhidi söylemeleri ve sürekli zikir halinde olmaları da ulaşacakları büyük lezzetlerdendir. Onlara nefes alıp vermenin ilham edildiği gibi "subhanallah" demeleri de ilham edilir.

Süfyan b. Uyeyne demiştir ki: "Dünya ehli için soğuk su neyse, cennet ehli için de 'la ilahe illallah' odur.

Aynı şekilde cennet ehlinin Kur'an'ı okuyup dinlemeleri de bu lezzetlerdendir. Bundan daha büyüğü ise Kur'an'ı, Allah'tan -azze ve celle- dinlemeleridir. Bu nimet nerede, dünya ehlinin tilavetleri ve zikirleri nerede? Diğer ibadetlere gelirsek, bedenlere meşakkat veren ibadetler cennet ehlinden kaldırılmıştır. Aynı şekilde secde gibi kendisinde zillet ve boyun eğme bulunan ibadetler de onlardan kaldırılmıştır.

Marifet ehlinin dünyada iken, yaptıkları ibadetler sebebiyle nimetlenmelerine gelecek olursak, bu nimet onlar için cennette kat kat arttırılmış olarak dünyadaki meşakkat olmaksızın ve bedenleri rahatlık içindeyken verilecektir. Ve onlar için mükemmel bir şekilde, kalp ve beden rahatlığı bir araya gelecektir. Buna namazı örnek verebiliriz. Arifler dünya hayatında, namazın içindeki yakarılarıyla, Allah'a yakınlığın esintileriyle, Kur'an'ı sürekli tilavet etmeleriyle ve bunlar gibi kalbe bahşedilen nimetlerle nimetlenmektedirler. İbadete kendilerini kaptırdıklarından dolayı bedenleri bundan yorgunluk duymaz. Hiç şüphe yoktur ki, cennette de dünyadaki yaptıkları ibadetler ölçüsünde bu ni-

meti fazlasıyla elde edeceklerdir. Özellikle de namaz vakitlerinde... Çünkü ahirette Allah (*azze ve celle*)'nin yüzünü en çok görececek kimseler, biri sabah namazı vaktinde biri de ikindi namazı vaktinde olmak üzere günde iki kere görecektir.

Nitekim İbn Ömer'den hem merfu hem de mevkuf olarak bunu destekleyen bir hadis bize ulaşmıştır. Nebi (*sallallahu aleyhi ve sellem*) de bir hadisinde, ahirette Allah'ın görüleceğinden bahsettikten sonra bu iki namaza devam edilmesine dikkat çekmek suretiyle buna işaret etmiştir. Söz konusu hadisi Cerir el-Beceli rivayet etmiştir.

İşte cennet ehlinin, Allah'ı görmek ve bu iki vakitte O'nun karşısına çıkmak ile nimetlenmeleri dünyada yaptıkları ibadetlerle nimetlenmelerinden daha üstündür.

Cuma namazı da bunun gibidir. Çünkü onlar mezid gününde cuma vakti toplanacaklar, Allah (*Subhanehu ve Teâlâ*) da onlara kendini gösterecek ve onları huzuruna kabul edecektir.

Bayram namazlarında da durum böyledir. Cennet ehline iki bayramda verilen nimetler, dünyada kıldıkları bayram namazında hissettikleri Allah'a yakın olmanın tadı, O'na yalvarıp yakarmanın lezzeti gibi nimetlerden daha üstündür. (Çünkü bayramlarda da Rablerini görecektir) Dahası, cennette beden yorgunluğu gibi durumlar da yoktur.

Bu zikrettiklerimizle, cennet nimetlerinin dünya nimetlerinden her durumda üstün olduğu iyice açıklanmış oldu. İster yeme, içme, cinsel ilişki gibi maddi nimetler olsun; ister marifet, ilim, Allah'a yakın olma, Allah ile birlikte olma, Allah'la dost olma ve Allah'ı görme gibi manevi nimetler olsun. Nitekim Allah (*azze ve celle*)'nin şu sözü bunu göstermektedir:

“Kim bir güzellikle gelirse, onun için daha hayırlısı vardır.”

(Neml, 89)

Bu ayet zahiri üzere anlaşılmalıdır. Herhangi bir tevile veya zorlamaya gerek yoktur. Müfessirlerin birçoğu ayetteki güzelliği kelime-i tevhid, karşılığını ise cennet olarak tefsir etmişlerdir. Sonra da cennetin nasıl tevhidden daha üstün olacağını açıklamakta zorlanmışlardır. Ama bizim zikrettiklerimiz göz önünde bulundurulursa ayette açıklamakta zorlanılacak bir şey kalmaz. Yani cennetteki tevhid, dünyadaki tevhidden daha üstündür ve onun karşılığıdır. Marifet, muhabbet ve iştiaak da bunun gibidir.

Mezid⁶⁴ gününden bahseden bazı hadislerde varid olmuştur ki: “Onlar cuma gününe iştiaak duydukları gibi hiç bir şeye iştiaak duymazlar.” Bu hadiste “Arifler dünya hayatında, Allah’a iştiaak duymazlar, çünkü onlar zaten kalpleriyle O’nu müşahede ederler. Kalpleri onun nurlarına yönelmiştir. Allah onların kalplerine tecelli eder. Onlar da Allah’a ünsiyet duyarlar ve O’nunla huzur bulurlar” diyenlerin yanlışlığına bir işaret vardır.

Bu görüş seleften bazı kimselerden nakledilmiş olsa bile yanlış bir görüştür. Belki de bu sözü söyleyen, istiğrak halindeydi ve bazı şeyler müşahade etti. Sonra bu müşahade ettiklerinin ötesinde arzu edilecek bir şeyin olmadığını zannetti.

Bir zatın söylediği gibi: “Eğer cennet ehli benim şu an içinde bulunduğum durumda ise, gerçekten güzel bir hayat yaşıyorlar demektir.”

Bilinmektedir ki, cennet ehli, o kimsenin içinde bulunduğu nimetlerin ve lezzetlerin katbekat fazlasıyla nimetlenmektedirler. Ama o kendisinde gördüğü nimetleri öyle büyük gördü ki onun ötesinde bir şeyin olmadığını zannetti. Bu konuyu tahkik ettiğimizde şu ayan beyan açığa çıkar ki, dünya hayatında iman nurlarının tecelli etmesi gibi kalbe gelen haller, (olsa olsa) cennette meydana gelecek olan manevi hallerin büyüklüğüne işaret

⁶⁴ Tüm nimetlerin artırıldığı kıyamet günü...

etmektedir. İkisi arasında (hakiki anlamda) bir denklik/bir benzerlik yoktur ki, bununla ötelere olan iştîyak daha da artsın! Bu sebeple Nebi (sallallahu aleyhi ve sellem) Rabbinden O'na kavuşma iştîyaki talep ederdi. Yaratılmışlar içinde O'nu en iyi müşahade eden ve bilen kimse olduğu halde durum böyleydi. Visal orucu tuttuğu zaman da şöyle derdi: "Ben sizin gibi değilim, çünkü ben rabbimin yanındayım, beni rabbim yedirir ve içirir."⁶⁵

O (sallallahu aleyhi ve sellem), bu sözüyle kalbine tecelli eden ve onu kuvvetlendiren, gıdalandıran, yeme ve içmeden müstağni kılan Allah'a yakınlığın eserlerine işaret etmektedir.

Nitekim şair şöyle demiştir:

Seven kimse seni hatırlatan sözleri duyar da

Ne bir yudum su içer, ne ağzına bir lokma koyar

Ariflerin ileri gelenlerinde de bu iştîyak vardı. Kendileri de kendilerinde bu iştîyakın olduğunu söylemişlerdir.

Abdulahid b. Zeyd dedi ki: "Kardeşlerim, Allah (Subhanehu ve Teala)'ya duyduğunuz özlem sebebiyle gözyaşı dökmez misiniz? Bilin ki kim efendisine iştîyak duyarak ağlarsa efendisi onu kendisine bakmaktan mahrum bırakmaz."

Salih el-Merri dedi ki: Bana Ka'b'ın şöyle dediği ulaştı:

"Kim Allah'a duyduğu iştîyak sebebiyle ağlarsa Allah da ona, kendisini görmeyi helal kılar."

Habib b. Adiyy anlatıyor: Duleyce, yürüdüğü zaman çokça ibadet etmesinden dolayı sağa sola yalpalardı. Ona: "Senin bu halin nedir?" diye soruldu. O da "çektğim özlemdir" dedi. Dediler ki: "O halde müjdeler olsun; çünkü Emir, izne çıkmaları için Müslümanların kalelerine bir birlik gönderdi!" Bunun üzerine o

⁶⁵ Buhari, 1965; Müslim, 1102.

Allah Sevgisinin Esintileri

dedi ki: “Benim özlemim buna değildir; aksine benim özlemim, bu özlemi var edenedir.”

Osman b. Sahr el-Ateki dedi ki: “Rab Teâlâ’yı sevenlere ne mutlu! Onlar ki rablerine neşeyle, sevinçle, içtenlikle ve huzur içerisinde ibadet ederler. Bu sebeple yaratılmışlar içinde temiz ve özel bir konumdadırlar. Sevgileri sebebiyle onun huzurunda inim inim inlerler. O’na öyle özlem duyarlar ki buna sabretmeye takatleri yetmez. Allah korkusundan paramparça olmuşlardır. Sonunda da zaferi elde etmişlerdir.”

Ebu Ubeyde el-Havvas, pazarlarda gezinir, göğsünü döve-
rek şöyle derdi: “Ah özlemim! O beni görür ama ben onu göreme-
mem.”

Mekke’de ibadet ehli bir kadın durmadan şöyle bağıırdı: “Rabbime duyduğum iştıyak sönmek bilmeyen bir ateşin alevleri gibi kalbimde dururken, benim hala gözlerinizin önünde hayatta kalmama şaşırmıyor musunuz? Öldüğüm zaman, hastalığımın şıfası elinde olan tabibe varacağım.”

Zünnun şöyle demiştir: “Mümin kimse, Allah’a iman edip imanını sağlamlaştırdığı zaman Allah’tan korkar. Allah’tan korktuğu zaman da bu korku sebebiyle Allah’a karşı saygılı olur. Bu hal kalbine iyice yerleşirse, itaate devam eder. İtaate devam ederse reca (ümit) ortaya çıkar. Ümit kalbine iyice yerleşirse, sevgi (muhabbet) meydana gelir. Muhabbeti kalbinde tam anlamıyla yerleştirirse arkasından iştıyak gelir. Allah’a iştıyak duyduğu zaman, bu hal onu Allah’a yakınlık duymaya iletir. Allah’a yakınlık duyduğu zaman O’nunla huzura kavuşur. Allah ile huzura kavuştuğu zaman da, gecesıyla, gündüzüyle, gizlisiyle, açığıyla hep nimet içinde olur.”

Hiç şüphe yok ki iştıyak, beraberinde endişeyi de gerektirir. Ama Allah (*Subhanehu ve Teala*) bazı kullarına bu endişeden sonra -

Zünnun'un da söylediği gibi- yakınlık duygusu ve huzur ihsan etmiştir.

İbrahim b. Edhem anlatır: Bir gün dedim ki:

“Allah'ım! Eğer sevdiklerinden birine, seninle karşılaşmadan önce kalplerini teskin edeceğin bir şey vermişsen, onu bana da ver; zira sıkıntılar bana çok zarar vermiş bulunmaktadır.” Derken Allah Tealâ rüyamda beni huzurunda durdurdu ve şöyle dedi:

– Ey İbrahim! Benimle karşılaşmadan önce kalbini teskin edecek bir şeyi sana vermemi isterken benden hiç hayâ etmedin mi?! Sevenin kalbi, sevdiğinden başkasıyla teskin olur mu? Veya seven kişi, arzuladığından gayrisıyla rahat bulur mu?

Ben de dedim ki:

– Ya Rabb! Senin muhabbetinde kayboldum da, ne dediğimi bilemedim.

Ebu Nuaym, Abdulaziz b. Muhammed'den şunu rivayet etmiştir: “Rüyamda birini gördüm, ‘Kim geliyor? Kim geliyor?’ diyordu. Yanına vardım da bana şöyle dedi: ‘İnsanlara hutbe vermekte olan ve peygamberlerin en yüksek derecesinin ne olduğunu anlatan şu ayaktaki adamı görmüyor musun? Haydi, hutbeden inmeden önce ona yetiş ve ne dediğini öğren.’ Onun yanına vardım. Çevresinde insanlar olduğu halde şöyle diyordu:

Hiç bir kul Rahman'ın katında

İştiyaktan daha yüce bir mertebeye ulaşmamıştır

Şüphesiz iştiyak övülmüş bir mertebedir

Sonra selam verdi ve aşağı indi. Yanımdaki birine ‘Bu zat kimdir?’ diye sordum. ‘Onu tanımıyor musun?’ dedi. ‘Hayır’ dedim. ‘Bu zat Davud et-Taî'dir’ dedi. Böyle deyince, onu rüyada gördüğüme şaşırdım. Bana dedi ki: ‘Gördüklerine şaşıyor mu-

sun? Şüphesiz Davud'un Allah'a yakınlığı rüyanda gördüğünden daha fazladır.”

İştiaak ehlinin vasıfları hakkında şunlar söylenmiştir:

Özleminden bir ah çekti, eğer gözyaşları olmasaydı

Uzeyb ve Neka arasını alevler alırdı

Nefesleriyle hurmaları topladı

Nefeslerin alevlenmesi ancak Ceva'nın sıcağındandır

Gada vadisinin yanından geçtiler de kalbimi

Ceva'dan Gada'nın alevlerine döndürdüler

* * *

9.BÖLÜM

Muhabbet Ehlinin Kaderin Zorluklarına Rıza

Göstermeleri ve İstedliğini Yaratıp Seçen Allah'ın

İmtihanlarıyla Nimetlenmesi

Daha önce geçtiği üzere Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*) duasında şöyle derdi: “Allah'ım, senden, kazadan sonra rıza göstermeyi, ölümden sonra rahatlığı, yüzüne bakma lezzetini ve sana kavuşma iştiağı istiyorum.”

Enes, Allah Resulü'nden şunu rivayet etmiştir: “Allah bir topluluğu sevdiği zaman onları imtihan eder. Kim (imtihana) rıza gösterirse, ona rıza gösterilir. Kim de rıza göstermezse ona rıza gösterilmez.”⁶⁶

Cafer b. Burkan Meymun b. Mihran'dan, o da Yezid b. Esam'dan, o da Ömer b. Hattab'tan rivayet etmiştir. Ömer (*radı-yallahu anı*) dedi ki: Allah Resulü, Musab b. Umeyr'e baktı ve

⁶⁶ Tirmizi, 2397.

(Musab'ın) üzerinde sarındığı bir koyun derisi vardı. Dedi ki: "Allah'ın kalbini nurlandırdığı şu adama bir bakın! Onu anne babasının yanında, en güzel yiyecek ve içeceklerle beslerlerken görürdüm. Allah ve Resulü'nün sevgisi onu gördüğünüz bu duruma getirdi."⁶⁷

Huseyn b. Ali er-Rahbi'nin -ki o zayıf bir ravidir- İkrime'den, o da İbn Abbas'tan rivayet ettiğine göre Allah Resulü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurmuştur: "Allah'ı ve Resulü'nü seven hiç bir kul yoktur ki, fakirlik ona dağın zirvesinden (aşağı doğru akan) sel akıntısından daha çabuk gelmiş olmasın. Fakirlik, Allah'ı ve Resulü'nü seven kimseye sel akıntısından daha çabuk gelir. Öyleyse kim Allah ve Resulü'nü seviyorsa belaya karşı bir zırhı hazır bulundursun." O, zırh ile sabrı kasetmiştir.

Hadis, bu anlam ile birçok şekilde rivayet edilmiştir. Ama çoğunda yalnız Resul'ün sevgisi geçmektedir.

Musa b. Verdan anlatıyor: Muaz b. Cebel'e ecel gelip çattığında ve ölüm onu kuşattığında şöyle demeye başladı: "Vakit daraldı. Ve izzetin hakkı için seni seviyorum."

Şehr b. Havşeb Abdurrahman b. Ganem'den, o da el-Haris b. Umeyra'dan rivayet ediyor: Muaz ruhunu teslim etmesi öyle şiddetliydi ki, kimse ruhunu o şekilde teslim etmemiştir. Her ayıldığında gözünü açıyor ve şöyle diyordu: "Vakit daraldı. İzzetin hakkı için, sen de biliyorsun ki kalbim seni seviyor."

Salih b. Hassan anlatıyor: Huzeyfe'ye ölüm gelip çattığında şöyle dedi: "Bunlar, dünyanın hayatının son anlarıdır. Allah'ım, sen de biliyorsun ki seni seviyorum. Sana kavuşmam konusunda bana bereket ihsan et."

⁶⁷ Ebu Nuaym, el-Hilye, 1/108.

Ebu Ali er-Razi anlatıyor: Fudayl b. Iyaz'ın yanında otuz yıl durdum da, oğlu Ali'nin vefat ettiği gün hariç, onu ne gülerken ne de gülümserken gördüm. Ona bunu (neden güldüğünü) sordum. Dedi ki: "Allah bir işi sevmiş, ben de O'nun sevdiğini sevdim."

Merduye dedi ki: Fudayl b. Iyaz'ı şöyle derken işittim: "Allah'tan (belalarından) razı olma makamı, Allah'a yakın olanların makamıdır. Onlar ile Allah arasında ancak rahatlık ve hoş kokular vardır. Allah'tan razı olacak kimseler, Allah'ı en iyi bilen kimselerdir."

Ebu Abdullah en-Nebahi anlatıyor: Bir adam, Fudayl b. Iyaz'a "Kişi Allah sevgisinin zirvesine nasıl ulaşır" diye sordu. Fudayl ona dedi ki: Onun sana vermesi ve senden esirgemesi senin için eşit olduğunda Allah'ı sevmenin zirvesine ulaşmışsın demektir."

Hafız Ebu'l Kasım ed-Dımeşkî, Tarihi'nde Ebu Şuayb'dan şunu nakleder: "İbrahim b. Edhem'e, Mekke'ye kendisiyle beraber gitmek istediğimi söyledim. Bana, yalnız Allah'a ve Allah ile bakmayı şart koştu. Ben de bunu nefsim'e öğütledim. Sonra yola koyulduk (ve Mekke'ye vardık.) Biz tavaf ederken, güzelliği ve malı sebebiyle insanların fitneye düştüğü bir çocuk gözüme ilişti. İbrahim b. Edhem de gözünü ondan ayırmıyordu. Çocuğa bakmayı sürdürünce ona dedim ki: 'Ey Ebu İshak! (yani İbrahim b. Edhem) bana, yalnız Allah'a ve Allah ile bakmamı şart koşmamış mıydın?' Dedi ki: 'Evet.' Dedim ki: 'Ama ben seni, gözünü şu çocuktan ayırmadığını görüyorum.' Dedi ki: 'O benim oğlumdur, şunlar ise benim kölelerim ve hizmetçilerimdir. Eğer bir durum olmasaydı gider ve onu öperdim, ama sen git ve ona benden selam söyle.' Sonra çocuğun yanına vardım ve ona babasından selam söyledim. Çocuk sonra babasının yanına geldi ve ona selam verdi. Ama babası (aldırmayıp) onu hizmetçilerle be-

raber geri çevirdi. Sonra şöyle dedi: ‘Geri dön ve senden istenecek şeyi bekleyedur.’ Sonra şu şiiri inşad etti:

Sana olan arzum sebebiyle bütün insanları terk ettim

Seni görmek için çocuğumu çocuğumu bıraktım

Beni sevgiden paramparça etsen bile

Yürek senden başkasına özlem duymaz

İbn Ebi'd Dünya kendi isnadıyla, Abdurrahman b. Zeyd'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: Cüzzamdan dolayı her yeri paramparça olmuş siyah tenli bir adam gördüm. Gözleri görmüyordu ve oturuyordu. Bir de baktım ki çocuklar ona yüzünü gözünü kanlar içinde bırakacak şekilde taş atıyorlar. Sonra onu dudaklarını hareket ettirirken gördüm ve ne dediğini duymak için yaklaştım. Şöyle diyordu: “Ey efendim! Sen de biliyorsun ki, sakalımı kerpetenle yolsalar, kemiklerimi testereyle biçseler, sana ancak sevgim artar. O halde bana ne istiyorsan onu yap.”

Evzai dedi ki: Bana hikmet sahibi bir kimse anlattı: Elleri ve ayakları olmayan bir adam gördüm. Şöyle diyordu: “Allah’ım, diğer yarattıklarına olan lütfundan dolayı, onların sana hamd ettikleri gibi sana hamd ediyorum. Çünkü sen beni yarattıklarından birçoğuna üstün kıldın. Dedim ki: “Hangi nimetten dolayı hamd ediyorsun?” Dedi ki: “Bana yaptığı şeyi görmüyor musun?” “Evet, görüyorum” dedim. Bunun üzerine dedi ki: “Valla-hi, Allah gökten üzerime ateş yağdırsa da o ateş beni yaksa, dağlara emretse de dağlar beni ezip geçse, denizlere emretse de denizler beni boğsa, yere emretse ve beni yerin dibine geçirirse, O’na karşı ancak sevgim ve şükürüm artar.”

Bekr b. Huneys anlatıyor: Cüzzamlı bir kimsenin yanından geçiyordum. Şöyle diyordu: “İzzetin ve celalin hakkı için! Beni belalarla paramparça etsen de sana karşı ancak sevgim artar.”

Bir kimse bu manada şöyle demiştir:

Belalar beni paramparça etse

Kınasalar da ancak sevgim artar

Köleniz olayım küçük bir şekilde

Size karşı görevimi yerine getireyim

Ebu'l Abbas b. Mesruk, Halef el-Bezzar'dan rivayet ediyor: Elleri ve ayakları kopmuş gözleri görmeyen bir cüzzamlıya uğradım. Onu diğer cüzzamlılar gibi bir cüzzamlı zannettim ve onun farkına varmadım. Sonra onu fark edince dedim ki: "Ey falan, seni daha önce fark edemedim." Bana dedi ki: "Ey dostum, sevdiğim zatın sevgisi beni öylesine kuşattı ki onun sevgisiyle beraber hiç bir acıyı hissetmiyorum." Ben de 'Seni unutmuştum' dedim. Dedi ki: "Şüphesiz bani hatırlayan biri vardır. Nasıl olur da sevgili, sevenini hatırlamaz? Ki seven kimsenin gözleri uykusuz, aklı yitiktir."

Ebu Abdurrahman es-Sülemi Benan el-Hammal'den rivayet ediyor: "Kul sevgi uğruna, tıpkı diğer insanların nimetlerden lezzet almaları gibi, belalardan lezzet almadıkça, sevgisi gerçek bir sevgi değildir."

Abdussamed ez-Zahid dedi ki: "Allah belaları sebebiyle onların lezzet almalarını sağlar. -Bela ve fakirliğe karşı sabretmelerine işaret etmektedir.

Ariflerden bir kadın şöyle demiştir: "Nimet, Allah'a yakın olmak ve O'nun kaderine rıza göstermekten başka nedir ki?"

Bir adam, Fudayl b. Iyaz'a fakirlikten dert yandı. Fudayl dedi ki: "Allah'tan başka kader tayin eden birini mi arıyorsun?"

Rabia dedi ki: "Allah dostları öyle kimselerdir ki, Allah onlar hakkında bir hüküm verdiği zaman şikayet etmezler."

Yahya b. Muaz dedi ki: "Sen rabbini sevsen, O da seni aç ve açıkta bıraksa, sana düşen buna sabretmek ve bunu insanlardan gizlemektir. Çünkü seven sevdiğine bazen eziyet verebilir. Sana vermediği şeyler sebebiyle O'na şikâyetle bulunduğun halde sana nasıl eziyet vermesin?"

Bu manada biri şöyle demiştir:

Başkası bir şey yapar çirkin görürüm de

Sen yaparsan o benim için güzelleşir

Ebu Turab en-Nahşebi'nin söyledikleri daha önce geçmişti:

Sevenin alametleri vardır, sakın aldanma

Sevgiliye giden yolları vardır

Bazen şiddetli belalarla nimetlendirir

Bazen yaptığı bir şey ile sevindirir

Onun lütfunu esirgemesi makbul bir lütuftur

Takdir ettiği fakirlik, bir ikram ve hazır bir iyiliktir

Feth el-Musuli, kış gecelerinde ailesini toplar, elbisesini onların üzerine yayar, sonra şöyle derdi: "Allah'ım, beni ve ailemi fakir kıldın, beni ve ailemi açlıkla imtihan ettin, beni ve ailemi çıplak bıraktın. Sana tevessül ettiğim bütün vesileler hakkı için, sen bunu dostlarına ve sevdiklerine yaparsın, ben de onlar arasında mıyım? Eğer öyleyse mutlu olacağım. Bir akşam oruçlu olduğu halde eve geldi ve evde yiyecek bir şey bulamadı. Kandili yakacak yağ da yoktu. Bunun üzerine oturdu ve sevincinden dolayı ağladı. Sonra şöyle dedi: "Allah'ım, benim gibi birisi, yiyecek yemeği ve yakacak kandili bulunmuyor. Ben bunu ne sebeple hak ettim?" Böyle dedi ve sabaha kadar ağlamaya devam etti.

Fudayl b. Iyaz'dan da buna benzer bir rivayet gelmiştir.

Ali b. Babeveyh es-Sufi tavaf ediyordu. Bu sırada Karmatiler insanlara saldırdılar ve onları öldürdüler. Kılıçlar ona da isabet etti. O şu beyitle bir temsil getirdi:

Sevenleri, yurtlarında yığılıp kalmış görürsün

Ashabı Kehf gibi ne kadar kaldıklarını bilmezler

Seleften birinin çocuğu cihad ederken şehid oldu. Sonra insanlar ona taziye için geldiler. Bunun üzerine “Onun ölümü sebebiyle ağlamıyorum, kılıçlar ona isabet ettiğinde Allah’tan razı mıydı, değil miydi? İşte bu sebepten dolayı ağlıyorum” dedi.

Gada’nın sakinleri ölümümü isterlerse buna razıyım

Vallahi, sevgilinin istediği şeyden nefret edecek değilim

Onlara köle oldum, kölenin de itiraz etme hakkı yoktur.

Rablerinin Sevgisiyle Kalplerinin Parçalanması

Allah (*azze ve celle*)’yi sevenlerin süslendiği şeylerden biri de tevazuyu itibar sahibi olmaya, geride durmayı da şöhrete tercih etmeleridir.

Mahled b. Hüseyin şöyle demiştir: “İnsanların, kendi derecesini bilmesini isteyen kimse Allah’ı sevmemiş demektir.”

Ahmed b. Ebu’l Havari dedi ki: “Kim Allah’a sevgisinden dolayı ibadet ediyorsa, sevdiğinden başkasının onun ibadetini görmesini istemez.”

Zünnun şöyle demiştir: “Her itaat eden kimse itaat ettiğine yakınlıkduyar. Her isyan eden kimse isyan ettiğine karşı soğuk olur. Her seven alçak gönüllüdür. Her korkan kaçır. Her ümit besleyen talep eder.”

Bişr duasında şöyle derdi: “Allah’ım sen de biliyorsun ki, zillet benim için izzetten daha sevimlidir. Fakirlik benim için zenginlikten daha sevimlidir. Ve ben senin sevgine hiç bir şeyi

tercih etmem.” Sonra onu bir adam duydu ve ağladı. Bîşr bunun üzerine şöyle dedi: “Allah’ım, sen de biliyorsun ki, bu adamın burada olduğunu bilsem ağzımı açmazdım.”

Yusuf b. Hüseyin’e “Bu sevenlerin hali nedir ki, sevgi hususunda zillet gösteriyorlar?” diye soruldu. O şöyle cevap verdi:

Kişinin sevgisinde alçak gönüllü olması bir üstünlüktür

Sevdiğine boyun eğmesi de bir şereftir

Yine bu manada birisi şöyle demiştir:

Muhabbet ehlinin evlerinin hatta kabirlerinin üzerinde

Tevazu toprağı vardır kabirler arasında

Bir başkası da şöyle demiştir:

İzzetim zilletimdir, beni kınama

Bana kınanmak yaraşmaz ey beni kınayan kimse

Cafer b. Süleyman, Malik b. Dinar naklediyor: Musa -aleyhisselam- dedi ki: “Allah’ım, seni nerede arayayım?” Sonra Allah ona vahyetti: “Ey Musa, beni, benim uğrumda kalpleri kırılanların yanında ara. Ben onlara her gün ve her gece bir kulaç yaklaşıyorum. Bunlar olmasaydı onları helak ederdik.”

Cafer dedi ki: “Malik’e ‘nasıl kalbi kırılanlar’ dedim.” Malik dedi ki: “Kitap’ta (yani Tevrat’ta) bu kıssayı okuyan kişiye sordum da, Abdullah b. Selam’a bunu soran kimseye sorduğunu onun da ‘Başka sebeple değil Allah sevgisi sebebiyle kalpleri kırılanlar (yani parçalanımlar)’ cevabını verdiğini söyledi.”

Bunu İbrahim b. Cüneyd tahrir etmiştir.

10. BÖLÜM

Muhabbet Ehli Ariflerin Allah Korkusu ve Bunun Diğer Konulara Olan Üstünlüğü

Allah (azze ve celle) günahkârlar hakkında şöyle buyurur:

“Hayır, kazandıkları (yaptıkları) şeyler onların kalplerini paslandırmıştır. Hayır, onlar o gün rablerinden perdeleneklerdir. Sonra onlar Cehennem’e gireceklerdir. Sonra ‘işte bu yalanladığınız şeydir’ denilecektir.” (Mutaffifin, 15-17)

Böylece onları; yaptıkları şeyler, kalplerini paslandıran kimseler olarak vasıflandırmıştır. Buradaki pas ise kalbe hâkim olan günahlar, ma’siyetlerin karanlığı ve kasvetidir. Sonra Allah, onlara bunun cezasını zikretmiştir ki üç türdür: Rablerinden perdelenmeleri (O’nu görmekten mahrum bırakılmaları), Cehennem’e girmeleri, sonra da azarlanmaları.

Cehennem ehlinin göreceği en büyük azap, Rablerini görmekten mahrum bırakılmalarıdır. Dünyada kalpleri karanlık ve katı olduğu için, kalplerine iman nuru ve irfan hakikatleri adına bir şey girmedikleri için, ahirette bunun karşılığı Rahman’ı görmekten mahrum bırakılmalarıdır.

Ariflerden biri şöyle demiştir: “Kişi, dünyada Allah’ı tanırsa, O’nun kendisini tanıttığı ölçüde tanır. Ahirette ise Allah, kuluna dünyadayken kendisini tanıdığı ölçüde tecelli edecektir. Kul O’nu dünyada kalbiyle görmektedir. Ahirette ise gözüyle görcektir. Kimin kalbi dünyada O’nu görmezse, ahirette de gözü O’nu görmez.”

Öyleyse ariflerin korkusu, dünyada Allah’ın kalplerinden perdelenmesi, ahirette ise gözlerinden perdelenmesidir.

Evzai bir kardeşine şöyle yazdı: “...Şimdi sen her bir taraftan kuşatılmış durumdasın. Her gün ve her gece gözetim altında

olduğunu bil. Allah'tan ve O'nun huzurunda vereceğin hesaptan kork. Son nefesini de O'nunla vermeye gayret et. Selametle..."

Utbe el-Gulam, geceleri ağlar ve şöyle derdi: "Allah'ın huzuruna durulacak günü hatırlamaktan dolayı sevenlerin eklemeleri ayrıldı." Sonra ölüm sekeratındaymış gibi can çekişirdi. Sonra şöyle derdi: "Görüyorsun ya ey efendim, seni sevenlere azap ediyorsun ve sen Hayy ve Kayyum'sun." Geceyi sahilde kıyam halinde, ağlayarak bu kelimeleri hiç bir şey ilave etmeden tekrar ederek geçirdi. Derken sabah oldu ve o şöyle diyordu: "Bana azap etsen de seni seveceğim, merhamet etsen de seni seveceğim."

Kehmes de geceleyin şöyle derdi: "Sen benim gözümün aydınlığı olduğun halde bana azap mı edeceksin ey kalbimin sevdiğim?"

Ebu Süleyman ağlar ve şöyle derdi: "O benim günahlarıma bakarsa, ben O'nun affını talep ederim. O benim cimriliğime bakarsa, ben O'nun cömertliğini isterim. O beni ateşe sokarsa, ateş ehline O'nu sevdiğimi bildiririm."

Bu manada, sonra gelenlerden bir şair şöyle demiştir:

Sana yemin olsun, ateşe sokarsan beni

Oradakilere seni sevdiğimi söylerim

Şüphesiz delicesine sevmek, üzüntüyle acı çekmektir

Kim delicesine severse üzüntü de onu bulur

Muhabbet ehlinden birisi, korkularından dolayı ağlamakta olan bir topluluğun yanından geçti ve şunları söyledi:

Herkes ateş korkusundan dolayı ibadet eder

Ateşten kurtuluşu büyük bir fazilet görür

Veya cennetlere yerleşip de orada

Kendilerinde pınarlar akan bahçeler verilmesini..

Benim cennet ve cehennem hakkında bir fikrim yok

Çünkü ben sevgime karşın hiç bir bedel istemem...

Ona denildi ki: Peki, seni kovsalar, o zaman ne yaparsın?

Dedi ki:

Bulamazsam eğer sevgiden yana bir bağ,

Ateşte isterim bir konak ve istirahat yeri,

Sonra sıkıntı veririm cehennemliklere,

Ateş arasında sabah akşam yapacağım yakarışıyla,

Ey şirk ehli! Feryad edin şu adama ki,

O, Celil olanı sevdiğini iddia etmişti,

İddia ettiği şeyde samimi olmadı ki,

O da onu uzun bir azapla cezalandırdı...

Rukayye el-Mûsiliyye'nin bu konuyla ilgili söylediği şu sözler daha önce de geçmişti: "İlahım, efendim ve mevlam! Eğer bana bütün azabınla azap etsen, sana yakın olmaktan mahrum kalmam bundan daha büyük olur."

Zünnun dedi ki: "Ateş korkusunun ayrılık korkusuna göre durumu, bir damlanın derin bir denize olan durumu gibidir."

Şibli, evindeyken kendini kaybeder ve şöyle derdi:

Sana yakın olan senden ayrıldıktan sonra dayanamaz

Sevgi yüreğine işlemiş olan senden mahrum olmaya katlanamaz

Göz seni görmese bile kalp mutlaka seni görecektir...

Haya ve Allah Korkusu

Ariflerin korktuğu şeylerden birisi de, affa mazhar olup azaptan kurtulsalar bile, Allah'ın rızasından mahrum kalmalarıdır. Allah rızası onlara cennet nimetlerinden daha sevimlidir.

Allah (*Subhanehu ve Teala*) şöyle buyurur: “... *ve Adn cennetlerinde güzel evler ve bunlardan daha önemli olan Allah'ın rızası...*” (*Tevbe, 72*)

Nebi (*sallallahu aleyhi ve sellem*)’den sahih bir şekilde şöyle rivayet edilmiştir:

“Allah cennet ehline der ki: ‘Size bundan daha üstününü bahşedeyim mi?’ ‘Bundan daha üstün ne olabilir ki?’ derler. Der ki: ‘Size rızamı veriyorum. Bundan sonra size hiç hoşnutsuzluk göstermeyeceğim.’”⁶⁸

Muttarif şöyle derdi: “Allah’ım bizden razı ol. Eğer bizden razı olmazsan bize afiyet ver.”

Bir zat rüyada iken görüldü ve ona ne durumda olduğu soruldu. O zat dedi ki: “Rabbim beni bağışladı ama benden ve bildikleriyle amel etmeyen ilim ehli bir topluluktan yüz çevirdi.”

İşte muhabbet ehli arifler böylesi bir durumdan korkarlar. Bu yüzden en başta, kendilerinden razı olunmasını isterler.

Fudayl şöyle demiştir: “Kim Allah’tan, O’nun rızasını isterse gerçekten büyük bir şey istemiş olur.” Yine o şöyle demiştir: “Eğer Cibril, Mikail ve İsrafil’in ne kadar ibadet ettiklerinden haberim olsa, bu kadar çok ibadet etmeleri beni hayrete düşürmez. Çünkü bu kadar ibadet etmeleri istedikleri şey yanında küçük kalır. Onlar neyi isterler, neyi arzu ederler, bilir misin? Rablerinin (*azze ve celle*) rızasını isterler.”

⁶⁸ Buhari, 6549; Müslim, 2829.

Cafer b. Süleyman dedi ki: Malik b. Dinar şöyle demiştir: “İsteğim odur ki, Allah mahlûkatı kıyamet gününde topladığı zaman bana ‘ey Malik’ desin, ben de O’na ‘Buyur ya rabbi’ diyeyim. Sonra önüne gelip kendisine secde etmemi istese de benden razı olduğunu anlasam. Sonra da bana ‘ey Malik, bugün toprak ol’ dese.”

Ariflerin çok önem verdiği hususlardan biri de Allah’ın huzurundayken ondan hayâ etmektir. Bir zat şöyle demiştir: “Başıma Allah’tan hayâ etmekten daha şiddetli bir durum gelmemiştir.”

Hasan el-Basri dedi ki: “Bu makamda, sadece Allah’tan haya etmemiz sebebiyle bile ağlayacak olsaydık, ağlamamız ve uzun uzun göz yaşı dökmemiz gerekirdi.”

Fudayl b. Iyaz şöyle derdi: “Affedecek olsan bile, (senden hayâ etmemden dolayı) vah günahlarıma!”

Ahmed b. Ebu’l Havari anlatıyor: Muhammed b. Hatem’in Fudayl b. Iyaz’dan şunu naklettiğini duydum: “Yeniden diriltilip cennete girmem ile hiç diriltilmemem arasında muhayyer bırakılsam, şüphesiz hiç diriltilmemeyi seçerdim.” Muhammed’e ‘Böyle söylemesi Allah’a duyduğu hayâ sebebiyle, değil mi?’ dedim. ‘Evet’ dedi.

Muda’ b. İsa anlatıyor: Tabiin’den birisi şöyle derdi: “Bana cennetten çıkıp cehenneme girmemin emredilmesi, Allah’ın huzurunda durup da O’nun beni hesaba çektikten sonra cennete girmemi emretmesinden daha sevimlidir.” Bu sözü Ebu Süleyman’a söylediğimde şöyle dedi: “Hayır, aksine O’nun huzurunda durduğumuzda O’nunla gözümüz aydın olacak.”

Muhabbet ehlinden Ebu Yezid el-Bestami ve diğerleri, Ebu Süleyman ile aynı fikirdelerdir. Huzeyfe el-Maraşi gibileri de Fudayl gibi düşünürler. Nitekim Huzeyfe şöyle demiştir: “Gök-

ten üzerime bir melek inse de bana cehennemi görmeyeceğimi ve cennete gireceğimi, bununla beraber Rabbimin huzurunda durduktan sonra cennete gireceğimi söylese, derim ki: “Ne cenneti isterim, ne de orada dururum.”

Ahmed b. Ebu'l Havari'den de buna benzer bir söz nakle-dilmiştir. Rivayet edildiğine göre, Esved b. Yezid ölüm döşeğin-deyken ağladı. “Bu endişenin sebebi nedir” diye sordular. Dedi ki: “Neden endişelenmeyeyim? Ben endişelenmeyeyim de kim endişelensin? Vallahi, Allah'ın huzuruna mağfiretle çıksam bile, işlediğim günahlardan dolayı O'ndan hayâ etmem beni sıkıntıya sokar. Bir kimse bir kimseye karşı bir kusur işler de affedildiği halde ona karşı hep mahcup olur.”

İbn Ebi'd Dünya dedi ki: Bana Huseyn b. Abdulaziz tahdis etti: Yanımızda ihtiyar bir adam vardı. Bazı işlerle uğraşıyordu. Sonra uğraştığı işi bıraktı. Daha sonra hastalığından dolayı bayıldı, sonra ayıldı. Sonra dedi ki: “Sanki kendimi ölü gibi gördüm. Sanki sonra biri geldi ve beni alıp Allah'ın huzuruna doğru götürdü. Beni hicabın berisinde durdurdu. Sanki benim girmemi istiyordu. Ben de duyduğum haya ve korku sebebiyle bunu yapamadım. Adeta şöyle diyordu: ‘Ya O'nun -azze ve celle- huzuruna çıkacaksın, ya da ateşe gireceksin.’ Ben de duyduğum haya sebebiyle ateşe girmeyi seçtim. Sonra beni aldı ve yükseklere çıkardı. Sonra biri ona şöyle dedi: ‘Bu kimseyi cennete götür...’”

Ahmed el-Halekani İmam Ahmed'e şu beyitleri söylemiştir:

Rabbim bana sorduğunda:

Bana isyan ederken utanmadın mı?

Günahlarını gizliyordun kullarımdan

Ama bana isyan etmekten çekinmiyordun

İmam Ahmed, bunu söyleyenden tekrar etmesini istedi. O da tekrar etti. Sonra İmam Ahmed evine gitti ve bu beyitleri sürekli tekrar edip ağladı.

Bir zat da şu şiiri söylemiştir:

Allah'a itaatsizlik edenlere ahirette yazıklar olsun

Cennetlere girecek olsalar bile

Kabahatleri örten zattan, yalnızca hayâ etselerdi

Bu üzüntü olarak onlara yeter de artardı...

* * *

11. BÖLÜM

Muhabbet Ehlinin Üstünlüğü ve Onlar İçin Allah

Katında Allah'a En Yakın Derecelerin Olduğu

Buhari ve Müslim'in Enes'in rivayet ettiğine göre bir adam Allah Resulü'ne "Kıyamet ne zaman?" diye sordu. Allah Resulü "Onun için ne hazırladın?" dedi. Adam dedi ki: "Ben onun için namaz, oruç, sadaka olarak fazla bir şey hazırlamadım. Fakat ben, Allah ve Resulü'nü seviyorum." Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) dedi ki: "Öyleyse sen sevdiğinle berabersin."⁶⁹

Buhari'de gelen başka bir rivayette şu ilave vardır: Enes dedi ki: "Biz de öyle miyiz" dedik. O da "Evet" diye cevap verdi. Ve biz o gün gerçekten çok sevindik."⁷⁰

Hadis Müslim'de de şu şekilde geçmiştir: Enes dedi ki: "İslam'dan sonra 'Öyleyse sen sevdiğinle berabersin' sözüne sevin-

⁶⁹ Buhari, 6171; Müslim, 2639.

⁷⁰ Buhari, 6167.

diğimiz gibi başka hiç bir şeye sevinmedik.” Enes şöyle devam etti: “Evet, ben de Allah’ı, Resulü’nü, Ebu Bekr’i ve Ömer’i seviyorum. Onların amel ettikleri gibi amel edemesem de onlarla birlikte olmak istiyorum.”⁷¹

Ariflerden biri şöyle demiştir: “Muhabbet ehline şeref olarak bu birliktelik yeter.”

Kitabın başında ifade ettiğimiz gibi, farz olan Allah sevgisi, O’na itaat etmeyi ve isyan etmekten kaçınmayı gerektirir. Aynı şekilde Allah sevgisi, Resul’ü sevmeyi, onun ashabını sevmeyi ve onlara güzellekle tabi olanları sevmeyi gerektirir. Onları gerçekten sevmek ise, onların amellerinin aslında onların izinden gitmeyi gerektirir, her ne kadar Enes (*radıyallahu anh*)’ın dediği gibi yaptıkları bütün ameller konusunda onların izinden gidilemiyorsa da... Bu sebepten dolayı Nebi’ye soru soran kimse “Kıyamet için namaz, oruç, sadaka olarak fazla bir şey hazırlamadım” demiştir. Yani bu amellerden ancak kendine farz olan miktarı yaptığını, daha fazlasını yapmadığını belirtmiştir.

Ubeyd b. Umeyr rivayet ediyor: Bir adam Nebi’ye geldi ve şöyle dedi: “Ya Rasulallah, kişi namaz kılanları sever ama fazla namaz kılamaz. Oruç tutanları sever ama fazla oruç tutamaz. Zikredenleri sever ama fazla zikir edemez. İnfak edenleri sever ama fazla infak edemez. Cihad edenleri sever ama fazla cihad edemez. Bununla beraber o, Allah ve Resulü’nü sevmektedir.” Rasulullah dedi ki: “O, kıyamet günü sevdikleriyle beraber olacaktır.”

Ebu Salim rivayet ediyor: Bir adam Nebi’ye geldi ve şöyle dedi: “Ya Rasulallah, ben cömert bir adam görüyorum da cömertliği seviyorum, ama bende cimrilik bulunuyor. Güzel ahlaklı bir adam görüyorum da güzel ahlakı seviyorum, ama benim ah-

⁷¹ Müslim, 2639.

lakımda bazı kusurlar oluyor. Cesur bir adamı görüyorum da cesareti seviyorum ama bende korkaklık bulunuyor.” Rasulullah dedi ki: “Sen sevdiklerinle berabersin.”

Hasan el-Basri dedi ki: “Ey âdemoğlu! Sakın ‘Kişi sevdiğiyle beraberdir’ diyenin sözü seni aldatmasın. Şüphesiz, kim bir kavmi severse onların izinden gider. İyi kimselerle ancak onların izinden giderek, yollarını yol edinerek, yaptıklarını örnek alarak, sabah akşam onların mehheci üzerinde olarak bir araya gelebilirsin. Onlarla beraber olma, onların yoluna girme arzusuyla yapnıp tutuşarak, bir araya gelebilirsin. Varsın amelin az olsun. Önemli olan istikamet üzere olmandır. Yahudileri, Hristiyanları ve bidat ehlini görmüyor musun? Peygamberlerini severler ama onlarla alakaları yoktur. Çünkü peygamberlerine hem sözde hem amelde muhalefet etmişler, onların yollarının dışındaki yollara sapmışlardır. Varacakları yer ise cehennem olmuştur. Bundan Allah’a sığınırız.”

Bezzar’ın Ebu Said el-Hüdrî’den rivayet ettiği bir hadiste Nebi (*sallallahu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurmuştur: “Ben öyle insanlar tanıyorum ki, onlar ne peygamber ne de şehiddirler. Ama peygamberler ve şehidler kıyamet günü onlara gıpta edeceklerdir. Onlar, Allah’ı sevenler ve O’nu kullarına sevdirenlerdir. Onlara Allah’a itaati emrederler, onlar da Allah’a itaat ettikleri zaman Allah onları sever.”⁷²

İbrahim b. Cüneyd de bu hadisin benzerini Enes kanalıyla merfu’ olarak rivayet etmiştir.

Zeyd b. Eslem anlatıyor: Osman b. Maz’un kabre konulduğu zaman eşi “Cennetin tadını çıkar ey Ebu Saib” dedi. Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*) da “Bunu nereden biliyorsun” dedi.

⁷² Bezzar, Musned, 140. Heysemi dedi ki: “Hadisin senedinde Said b. Sellam el-Attar vardır. O da yalancı bir ravidir.”

Eşi dedi ki: “Ya Rasulallah, o gündüzü oruçla, geceyi namazla geçirirdi.” Rasulullah dedi ki: “Allah ve Resulü’nü sevdiğini söyleseydin bu yeterli olurdu.”⁷³

Utbe el-Gulam şöyle demiştir: “Kim Allah’ı tanırsa, O’nu sever. Kim Allah’ı severse O’na itaat eder. Kim Allah’a itaat ederse Allah ona değer verir. Allah kime değer verirse onu yakınına yerleştirir. Allah kimi yakınına yerleştirirse ona ne mutlu, ona ne mutlu, ona ne mutlu!” O kadar çok “ona ne mutlu” dedi ki sonunda bayılıp yere düştü.

Ferkad es-Sebahi bir kitapta şunları okuduğunu söylemiştir: “Allah’ı seven kimse, emirler üzerine tayin edilmiş bir emirdir. Onun dâhil olduğu zümre kıyamet günü en önde olacak zümredir. Bulunduğu yer de cennetteki Allah’a en yakın yerdir.”

İbn Ebi’d Dünya’nın Abdullah b. Abdurrahman’dan rivayet ettiğine göre Ermiya (*aleyhisselam*) şöyle demiştir: “Ya rabbi, hangi kullarını daha çok seversin?” Allah (*Subhanehu ve Teala*) dedi ki: “Beni en çok zikredenler bana daha sevimlidir. Onlar beni zikrimle meşgul olurlar, yaratılmışların zikriyle meşgul olmazlar. Diğer kullara gelen vesveseler onlara gelmez. Kendilerini ebedi zannetmezler. Eğer dünya hayatı onlara kendisini sunarsa, onlar dünya hayatından yüz çevirirler. Eğer dünya hayatı onlara sırtını dönerse, onlar bu sebeple mutlu olurlar. İşte onlar, sevgimi bahsettiğim kimselerdir...”

Ahmed b. Ebi’l Havari dedi ki: Bize Rabah tahdis etti. Dedi ki: Bize Abdullah b. Süleyman tahdis etti. Dedi ki: Bize Musa b. Ebu’s Sabbah, Allah(*azze ve celle*)’nin “*Şüphesiz Allah, insanlara karşı büyük lütf sahibidir*” (*Bakara, 243*) buyruğu hakkında şöyle demiştir: “Kıyamet günü geldiği zaman, Allah dostları getirilir de, O’nun huzurunda üç sınıf olarak dururlar:

⁷³ Ebu Nuaym, el-Hilye, 1/106.

Birinci sınıftan bir adam getirilir. Allah ona “Kulum, ne için amel ettin?” diye sorar. Adam der ki: “Ya rabbi, sen, cenneti, onun ağaçlarını, meyvelerini, ırmaklarını, hurilerini, nimetlerini ve orada itaat ehli için hazırlamış olduğun şeyleri yarattın. Ben de cennete duyduğum arzu sebebiyle gecelerimi uykusuz, gündüzlerimi susuz geçirdim.” Bunun üzerine Allah der ki: “Kulum, sen yalnız cennet için amel ettin. İşte cennet, haydi gir oraya! Sana olan lütfum sebebiyle seni cehennemden de azat ediyorum.” Böylece o ve onun gibi olanlar cennete girer.

Sonra ikinci sınıftan bir adam getirilir. Allah ona “Kulum, ne için amel ettin?” diye sorar. Adam dedi ki: “Ya rabbi, sen cehennemi, onun zincirlerini, bukağılarını, çılgın ateşini, zehrini, simsiyah dumanını ve orada düşmanların için ve sana isyan edenler için hazırlamış olduğun şeyleri yarattın. Ben de cehenneme duyduğum korku nedeniyle gecelerimi uykusuz, gündüzlerimi susuz geçirdim.” Bunun üzerine Allah şöyle der: “Kulum, eğer bunları cehennem korkusundan dolayı yaptıysan seni cehennemden azat ediyorum. Sana olan lütfum sebebiyle seni cennetime de sokuyorum.” Böylece o ve onun gibi olanlar cennete girer.

Sonra üçüncü sınıftan bir adam getirilir. Allah ona “Kulum, ne için amel ettin?” diye sorar. Adam der ki: “Sana olan sevgim ve iştihakım sebebiyle amel ettim. İzzetine ve celaline yemin olsun ki, ancak sana olan sevgim ve iştihakım sebebiyle gecelerimi uykusuz, gündüzlerimi susuz geçirdim.” Bunun üzerine Allah (*azze ve celle*) der ki: “Kulum, sen ancak bana olan sevgin ve iştihakın sebebiyle amel ettin.” Sonra ona kendini gösterir ve şöyle buyurur: “İşte ben buradayım, haydi bana bak. Sana olan lütfum sebebiyle seni cehennemden de azat ediyorum, sana cenneti de bahsediyorum. Meleklerime de seni ziyaret ettireceğim. Ve kendim, sana selam ediyorum.” Böylece o ve onun gibi olanlar cennete girer.” Bunu İbn Ebu Hatem tefsirinde zikretmiştir.

İbn Ebi'd Dünya *Açlık Kitabı* isimli eserinde, İshak b. Nuh b. Abdullah eş-Şami'den, o da babasından, o da dedesinden, o da Abdullah b. Selam'dan şunu rivayet etmiştir:

“Ahir zamanda dünyanın lezzetlerini ve şehvetlerini terk eden bir topluluk olacaktır. Onların nurları Kıyamet Günü neredeyse nebilerin nurlarına yetişecektir. Mahşerde bulunanlar ve büyük bir topluluk onlara baktıkları zaman yüzlerindeki nurdan dolayı gözlerini kaybedecek gibi olurlar.” Abdullah b. Selam'a soruldu: “Bu dereceye ne ile ulaştılar?” Dedi ki: “Allah'ı sevmekle ve razı olacağı amelleri yapmakla ulaştılar. Büyük açlık gününde kendilerini açlıktan koruması için, O'nun için aç kaldılar. Büyük susuzluk gününde O'nun lütfunun tecellisi olan suyun tadını almak için susuz kaldılar. Yarın Kıyamet Günü'nün karanlığında ve dehşetli hallerinde, gözlerini aydınlatması arzusuyla, O'nun için uykusuz kaldılar. Bedenlerini, O'nun kerim yüzüne bakma iştiağıyla, yemeyi ve içmeyi terk ederek arındırdılar. İşte onlar, bütün yüzlerin Hayy ve Kayyum olan Allah'a boyun eğeceği günde emniyettedirler.”

Ka'b'ul Ahbar şöyle demiştir: “Ben (önceki kitaplarda) bu ümmet içinde ortaya çıkacak öyle bir topluluk görüyorum ki onların kalpleri nurdur, ağızları nurdur, dilleri hikmet nuruyla konuşur. Melekler, onların gayretinden ve Allah (*azze ve celle*)'ye olan derin sevgilerinden dolayı onlara hayret etmiştir.”⁷⁴

Ahmed b. el-Feth anlatıyor: Rüyamda Bişr b. Haris'i gördüm ve ona şöyle dedim: “Maruf el-Kerhi ne yaptı?” Kafasını sallayıp dedi ki: “Heyhat! Benimle onun arasına bir perde girdi. Çünkü Maruf, ne cennete olan arzusundan dolayı, ne de cehenneme olan korkusundan dolayı ibadet ederdi. O ancak, O'na olan sevgisi sebebiyle ibadet ederdi. Allah Teala da onu Refik-i

⁷⁴ Ebu Nuaym, el-Hilye, 5/381.

A'la'ya yükseltti." Hafız Ebu Nuaym el-Muhellebi'den rivayet ediyor: el-Ensari dedi ki: Maruf el-Kerhi'yi rüyamda gördüm. Sanki arşın altındaydı. Allah (*azze ve celle*) şöyle diyordu: "Meleklerim, bu kimdir?" Melekler şöyle dediler: "Sen daha iyi bilirsin, o Maruf el-Kerhi'dir. Senin sevginden sarhoş olmuştu ancak sana kavuşunca kendine geldi."

Bu konuda, metin olarak güzel olan, ama isnadı sahih olmayan uzunca bir merfu' hadis de varid olmuştur. Isnadının sahih olmaması sebebiyle burada zikretmedik.

İbrahim b. Beşşar el-Horasani dedi ki: İbrahim b. Edhem'i şöyle derken dinledim: "Ateş ehline yazıklar olsun. Onlar, Rahman'ın ziyaretçilerini bir görselerdi! (Rahman'ın ziyaretçileri) şerefli binekler üzerinde taşınırlar, binekler onları Allah'ın huzuruna götürürler ve sonra onlar bölük bölük toplanırlar. Onlar için minberler ve kürsüler konulmuştur. Sonra Allah (*azze ve celle*) onları sevindirmek için yüzünü gösterir ve şöyle der: 'Bana gelin kullarım, bana gelin kullarım, bana gelin ey bana itaat eden dostlarım, bana gelin ey bana iştıyak duyan sevdiklerim, bana gelin ey üzüntülü seçkin kullarım, işte ben buradayım, haydi beni görün. Sizden kim, iştıyak duyuyorsa, şiddetli bir şekilde seviyorsa, haydi kerim yüzüme bakarak yararlansın. İzzetime ve celalime yemin olsun ki, sizi kendime komşu ederek sevindireceğim. Sizi kendime yakın kılarak mutlu edeceğim. Size cömertliğimi göstereceğim. (Cennetteki) odalardan etrafı seyredeceksiniz. Tahtlara yaslanacaksınız. Sürekli kalınacak yurttan oradan hiç çıkmadan sonsuza kadar ikamet edeceksiniz. Orada güvende olacaksınız ve korkmayacaksınız. Sıhhat içinde olup hastalanmayacaksınız. Bolluk içinde yaşayacak, ölmeyeceksiniz. Güzel hurilerle kucaklaşacak, hiç bıkip usanmayacaksınız. Yiyecek için, afiyet olsun. Bedenlerinizi yorduğunuz için, vücudunuzu çok çalıştırdığınız için, sürekli oruç tuttuğunuz için, insanlar

uyurken geceyi uykusuz geçirdiğiniz için (şimdi) nimetlerin tadını çıkarın.

Yine İbrahim b. Edhem şöyle demiştir: “O’nun cennetine ancak O’na itaat ederek ulaşırsın. Velayetine ise ancak O’nu severek ulaşırsın. Rızasına da ancak ona isyan etmeyi bırakarak ulaşırsın. Allah (*Subhanehu ve Teala*)tevbe edenlere mağfiretini, tevbe edenlere rahmetini, kendisinden korkanlara cennetini, kendisine iştiyak duyanlara O’nu görme nimetini, kendisine itaat edenlere de hurileri hazırlamıştır.”

12. BÖLÜM

Muhabbet Ehlinin Sözlerinden Kısımlar ve Girdikleri Yolda Muhabbet ile Kalplerin Takvasını Elde Etmeleri

Ali b. Ebu Talha'nın rivayetine göre İbn Abbas, Allah Teâla'nın "el-Vedud" isminin "sevilen" anlamına geldiğini söylemiştir. Bunu İbn Ebu Hatem tefsirinde zikretmiştir.⁷⁵

Ebu Hureyre, uzunca bir hadis olan İsra hadisinde geçen Sidret'ül Münteha hakkında şöyle demiştir: "Yaratıcı'nın nuru Sidret'ül Müntaha'yı kaplamaktaydı. Melekler de onu, Allah'a olan sevgilerinden dolayı, ağaca konan kargalar gibi kuşatmıştı."

Cevzacani dedi ki: Bize Ebu Salih, Muaviye'nin Yezid b. Meysere'den Ebu'd Derda'yı şöyle derken işittiğini tahdis etti: "Allah (*azze ve celle*), Âdem'i yeryüzüne indirdiği zaman dedi ki: 'Ey Adem, beni sev ve beni kullarıma sevdire. Bunu da ancak benim inayetimle yapabilirsin. Ama bu konuda istekli olduğunu görürsem, sana yardım ederim. Eğer bunu yaparsan bunda bir lezzet, yüz aydınlığı, sevinç ve huzur bulacaksın.'"

Huleyd el-Asri dedi ki: "Kardeşlerim, aranızda sevdiğine kavuşmak istemeyen biri var mı? O halde Rabbinizi sevin ve O'na doğru şerefli bir şekilde yolculuk edin."

İmam Ahmed ve Ebu Nuaym rivayet etmiştir. Ebu Nuaym'ın rivayet ettiği hadis, şu lafızlarla gelmiştir: "O halde Allah'ı sevin ve O'na doğru sağa sola sapmadan, güzel bir şekilde yolculuk edin."

⁷⁵ Suyuti, Durrul Mensur, 6/256.

İbn Ebi'd Dünya İbn Luhey'a'dan, o da Abdulhamid b. Abdullah b. İbrahim el-Kuraşi'den, o da babasından şunu rivayet etmiştir: Abbas b. Abdulmuttalib'e ölüm gelip çattığı zaman, oğlu Abdullah'a şöyle dedi: "Ben sana Allah'ı sevmeyi, O'na itaat etmeyi sevmeyi, Allah'tan korkmayı ve O'na karşı günah işlemekten sakınmayı öğüt veririm. Eğer sen, bu hal üzere olursan, ölüm sana ne zaman gelirse gelsin ondan korkmazsın."

Ahmed b. Ebi'l Havari dedi ki: Bize Ebu Salih el-Horasani tahdis etti. Dedi ki: Bize İshak b. Ebu Nuceyh İsmail el-Kindi'den şunu tahdis etti: Basra'dan bir adam, Tavus'un yanına, ondan (hadis) dinlemek için geldi. Ancak onu hasta bir halde buldu ve başucuna oturup ağlamaya başladı. Tavus "Niye ağlıyorsun?" diye sordu. Adam dedi ki: "Vallahi, ne aramızdaki yakınlık için ne de senden beklediğim bir dünyalık için ağlıyorum. Ben ancak senden talep etmek için geldiğim, şimdi ise kaçırmak üzere olduğum ilim için ağlıyorum." Tavus bunun üzerine ona şöyle dedi: "Sana üç şey nasihat edeceğim. Eğer bunları iyice bellersen, öncekilerin ve sonrakilerin ilmini, olmuş ve olacak şeylerin ilmini elde etmiş olursun.

Allah'tan öyle kork ki, O'ndan daha fazla korktuğun bir şey olmasın.

Allah'a öyle ümit besle ki, O'ndan daha fazla ümit beslediğin bir şey olmasın.

Allah'ı öyle sev ki, O'ndan daha fazla sevdiğin bir şey olmasın. Bunları bilersen, öncekilerin ve sonrakilerin ilmini, olmuş ve olacak şeylerin ilmini elde etmiş olursun." Adam bunun üzerine şöyle dedi: "Hayatta olduğum sürece, bu söylediklerinden sonra artık kimseye bir şey sormayacağım."

İbrahim b. Eş'as dedi ki: Fudayl b. İyaz'ı şöyle derken işittim: "İsa (aleyhisselam) bedenleri parçalanmış ve renkleri değişmiş üç adama uğradı. "Sizi bu hale ne getirdi?" dedi. "Cehennem

Allah Sevgisinin Esintileri

Korkusu” dediler. Dedi ki: “Bir yaratılmıştan korktunuz, o halde Allah (ondan) korkanı emin kılacaktır.” (İsa) sonra onları geride bıraktı ve renkleri daha çok değişmiş, bedenleri daha fazla parçalanmış üç adama uğradı. “Sizi bu hale getiren nedir?” dedi. “Cennete olan arzumuz” dediler. Dedi ki: “Bir yaratılmışı arzu ettiniz, o halde Allah arzu ettiğiniz şeyi size verecektir.” Sonra o üçünü de geride bıraktı ve diğerlerinden daha fazla renkleri değişmiş ve bedenleri paramparça olmuş üç adama uğradı. Yüzleri ayna gibi nur saçıyordu. İsa (*aleyhisselam*) “Sizi bu hale ne getirdi?” diye sordu. “Allah (*Azze ve Celle*)’nin Sevgisi” dediler. İsa (*aleyhisselam*) dedi ki: “Siz Allah’a yakın olanlarsınız (mukarrabun), siz Allah’a yakın olanlarsınız, siz Allah’a yakın olanlarsınız.”

İbrahim b. Cüneyd’in rivayet ettiğine göre Muhammed b. Ka’b şöyle demiştir: “Allah (*Azze ve Celle*) Musa’ya şöyle vahyetti: ‘Kullarımdan hiç biri beni İbrahim gibi sevmemiştir.’”

Ebu Hazim el-Kaysari, İncil’de şunların yazılı olduğunu söylemiştir: “Ey İsa! İşte hak budur ve ben hakkı söylerim: Ben kuluma iki tarafının arasındaki nefsinden daha sevimliyim.”

Süfyan b. Uyeyne bir adamdan Yahya b. Ebu Kesir’in şöyle dediğini rivayet etmiştir: “Araştırdık da, kişinin Allah sevgisinden ve O’nun rızasını aramaktan aldığı lezzet gibi hiç bir şeyden lezzet alamayacağını gördük.”

Said b. Amir’in Muhammed b. Leys’ten, onun da bir arkadaşından rivayet ettiğine göre Hakim b. Hizam, Ka’be’yi tavaf eder ve şöyle derdi: “Allah’tan başka ilah yoktur. O ne güzel Rab, ne güzel ilahtır. O’nu severim ve O’ndan korkarım.”

Bekr el-Müzeni dedi ki: “Ebu Bekir, Muhammed’in ashabına ne oruçla ne de namazla üstün olmuştur. O ancak kalbinde olan şey sebebiyle üstün olmuştur.” İbn Uleyye bu hadisin arkasından şöyle derdi: “Onun kalbinde olan şey, Allah’ın sevgisi ve kullarına olan samimiyetiydi.”

İbn Ebi'd Dünya dedi ki: Bize Harun b. Süfyan tahdis etti. Dedi ki: Bize Abdullah b. Salih tahdis etti. Dedi ki: Bana Basra ehlinde biri şunu haber verdi: Sevvar, Basra'ya kadı tayin edildiği zaman, kendisiyle beraber ilim tahsil etmiş olan ve sınırlarda nöbet bekleyen bir kardeşi ona mektup yazdı ve şöyle dedi: "Sana, Allah'a karşı takvalı olmanı öğütlerim. Ki Allah dünya malı olarak kaybedilen herhangi bir şeye takvayı bedel kılmıştır. Ama dünyada takvanın yerini tutabilecek hiçbir şey yoktur. Şüphesiz takva, akıllı ve basiret sahibi her kimsenin akidesidir. Her akıllı ve basiret sahibi kimse onunla huzura kavuşur ve onun izini takip eder. Hiç kimse, ne şu dünyada ne de ahirette, Allah dostlarının elde ettiği gibi bir zafer elde edememiştir. O Allah dostları ki, muhabbet kadehinden içmişler ve bununla mutlu olmuşlardır.

Onlar, nefislerini edep yolunda yormuşlar ve nefislerine, sıhhatli kimseler gibi antreman yaptırmışlardır. Neticesinde arzu ve isteklerin fazlalıklarını nefislerinden gidermişler ve onu endişe veren bir yokluğa mahkûm etmişlerdir. Açlık ve susuzluğu nefislerinin şıartı yapmışlar ve en sonunda nefisleri (onlara) boyun eğmiş, yola gelmiş ve fazla dünyalıklardan uzak durur olmuştur. Dünyanın fazlalıkları kalplerinden uzaklaşınca, artık hevâları onları terk etmiş ve (dünyalık) temennileri bitmiştir. Böyle olunca da ahiret onların tek hedefi, amaçlarının en nihaî gayesi haline gelmiştir. Aynı zamanda Allah kalplerine hikmet nuru vermiş, boyunlarına 'korunma' kolyesi asmış, onları din yolunun davetçileri kılmıştır. Onlar (şu dünyada) az bir süre kalmışlar, sonunda Allah'ın hak olan vaadi gelerek onlardan sadece kendisi için amel işleyenleri ve kendisini bilenleri bu vaade müstehak kılmıştır. Eğer takvalı kimselerin vasıflarını duymak seni sevindiriyorsa, o zaman onların bu vasıflarına kulak ver ve tertemiz yaşantılarına uy! Ey Sevvar! Tâli yollardan uzak dur. Vesselam...

Ebu Nuaym'ın Rabi' b. Murra'dan rivayet ettiğine göre Hasan el-Basri, Allah Teâla'nın *"Ey huzura ermiş nefis"* (Fecr, 27) buyruğu hakkında şöyle demiştir: "Mümin nefis, Allah ile huzur bulur, Allah da onu kabul eder. O, Allah'a kavuşmayı ister, Allah da ona kavuşmayı ister. O Allah'tan razıdır, Allah da ondan razıdır. Böyle iken, Allah onun ruhunu kabzeder. Onu bağışlar, cennete koyar ve salih kulları arasına katar."

İbn Ebi'd Dünya'nın Mesma' b. Asım'dan rivayet ettiğine göre Nuaym b. Sabih es-Sadi şöyle demiştir: "İyi kimselerin (Eb-rar) düşünceleri sürekli Rahman'ın sevgisindedir. Kalpleri ise, gözlerindeki nur ile ahiretteki izzet makamlarına bakar."

Mesma' dedi ki: "Bahreyn ehlinden çokça ibadet eden bir adamı gece yarısı şöyle derken işittim: 'Ey gözümün nuru ve gönlümün süruru! Beni seni gözünden düşüren şey nedir, ey lü-tuf sahibi? Sonra bir çığlık attı ve ağladı. Sonra şöyle dedi: 'Haş-yetinle dolu olan kalplere ne mutlu! Muhabbetinin taht kurduğu kalplere ne mutlu! Senin sevgin, kalpleri, sana yakarıp ibadet etmekten başka şeylerden lezzet almaktan alıkoyar. Senin haşye-tin, kalplere, gazabına uğrama korkusuyla, günaha giden bütün yolları kapatır.' Sonra yine ağladı ve dedi ki: 'Kardeşlerim, ahiret hayrının elinizden kayıp gitmesine ağlayınız, çünkü onun telafisi yoktur.'"

Yine İbn Ebi'd Dünya Eyyub b. Havt'tan, o da Katade'den rivayet ediyor: Bir çukurda yaşayan, Meysur b. Muhammed de-nen yaşlı biri vardı. Korkusunun şiddetinden dolayı Kur'an din-leyemezdi. Şöyle derdi: "Amellerin efendisi, takvadır. Sonra kendini feda etmektir. Bundan sonra şükürdür. Şükürden sonra rızadır. Rızadan sonra tazimdir. Tazimden sonra Allah'ı sevmek ve O'nu büyükmektir."

Bunun anlamı şudur: Kitabın baş tarafında bahsettiğimiz (farz olan değil) müstehap olan Allah sevgisi; şükür, rıza, tazim

ve kendini feda etme derecelerinden sonra gelir. Farz olan Allah sevgisi ise, daha önce açıkladığımız üzere takva derecesine dahildir.

KORKU VE SEVGİ

İşte bu sebepten dolayı selef, korku makamını iştîyak makamından önde tutardı. Nitekim İbn Ebî'd Dünya, Ümmü'l Benîn'in azatlı kölesi Vakid'den şunu rivayet etmiştir: Abidlerden bir zat bana dedi ki: "Kalpler için, korkudan daha parlak bir cila bilmiyorum." "Ya iştîyak?" dedim. Dedi ki: "Kişi sevdiğine iştîyak duyar da, kalbi kir pas içinde olur."

Şöyle devam etti: "Rin (pas), günah üzerine günah işlemek anlamına gelir. Hasan-ı Basri, Süfyan ve Ahmed gibi rabbani âlimlerin halleri de bu şekildedir. Korku onlara egemen olur, bu sebeple korku hakkında çok, sevgi ve onun eserleri hakkında az söz söylerlerdi. Öyle ki âlimlerden bir topluluk, korku olmaksızın muhabbet ve iştîyak üzerine çokça konuşan kişilerden sakındırmıştır. Çünkü böyle kişilerden şathiyeler (kişinin kendini kaybedip büyük bir söz söylemesi) ve gerçekliği olmayan bazı iddialar sadır olmaktadır. Hatta İbaha (kişinin kendine her şeyi helal sayması) ve Hulul (Allah Teâla'nın bir yaratılmışın içine girdiği iddiası) gibi batıllar da bundan kaynaklanmaktadır. Allah (*azze ve celle*) en doğrusunu bilir. Bu sebeple ariflerin büyüklerinden olan Ebu Abdullah b. Cela, kendisine sevgi hakkında sorulduğu zaman şöyle derdi: "Ben nerede, sevgiden bahsetmek nerede? Ben sadece tevbeyi öğrenmek istiyorum."

Denilmiştir ki, muhabbet, iştîyak, bütün düşünceyi O'nda yoğunlaştırma, aklı arındırma konularında halkın içinde ilk söz eden Ebu Hamza es-Sufi'dir. O, ariflerin büyüklerindendi. İmam Ahmed ile çokça bir araya gelirdi. Ahmed ona "Bu konu hakkında ne dersin ey sufi?" diyerek sorular sorardı. Allah hepsinden razı olsun.

Hasan-ı Basri ve ashabının tabakasından sonra gelen, Abdulvahid b. Zeyd ve ashabından Utbe, Daygam gibi Basra abidlerinden şiddetli şekilde sevgi sadır olmuştur. Ama onlar aynı derecede şiddetli şekilde korku sahibiydiler. Rabia el-Adeviyye, Fudayl b. İyaz, Davud et-Tai de gibi kimseler de böylelerdi.

İbrahim b. Cüneyd dedi ki: Abdurrahim b. Yahya er-Remli tahdis etti. Dedi ki: Bana Osman b. Umara, Utbe'nin şöyle dediğini tahdis etti: "Kimin kalbine sevgi yerleşmişse, o ne soğuk hisseder ne sıcak." Abdurrahim dedi ki: "Yani, kimin kalbine Allah sevgisi işlerse, onunla meşgul olmaktan sıcaklığın ve soğukun, tatlının ve ekşinin farkına varamaz."

Abdulvahid b. Zeyd anlatıyor: "Utbe cuma günü, insanlar gölge olan yerlerde yerlerini almışken mescide gelirdi. Çakıl taşlarının üzerinde namaza durur ve uzunca bir secde ederdi. Bana öyle geliyor ki, o çakıl taşlarının sıcaklığını hissetmiyordu."

Yine Utbe birini şöyle derken işitti: "Sema'nın Cebbarı'nı bütün eksikliklerden tenzih ederim, çünkü seven kimse yorgun haldedir." Utbe bunun üzerine "Vallahi doğru söyledin" deyip bayıldı.

Bir gün Daygam, azatlı bir kölesine şöyle dedi: "Vallahi Allah sevgisi, beni diğer sevgilerden alıkoyuyor." Sonra bayıldı ve yere düştü.

Abidlerden olan Kellab b. Cura, secdelerinde şöyle derdi: "Kalbime sevginden öyle bir şey karıştı ki dilim onu ifade etmekten aciz kalıyor."

İbadet ehli bir hanım olan Şa'vane ve eşi Mekke'ye geldiler ve Ka'be'yi tavaf etmeye ve namaz kılmaya koyuldular. Yoruldukları zaman da oturup dinleniyorlardı. Eşi otururken şöyle dedi: "Ben senin sevgine susuz kaldım ki susuzluğumun dinmesi mümkün değildir." Şa'vane ise farsça olarak şöyle dedi: "Ey

efendim! Dağlarda, her hastalık için bir şifa bitirdin. Sevenlerin ilacı ise dağlarda bitmemiştir.”

Basra’da kendi kendine konuşmakta olan abid bir adamın yanına girdiler. Şöyle diyordu: “Ben susamış bir kimseyim, Rabbimi sevmeye kanamadım. Ben aç bir kimseyim, Rabbimi sevmeye doyamadım.”

Muafi b. İmran anlatıyor: Bir gün bir konu hakkında Feth el-Musili’ye bir şey söyledim. Dedi ki: “Allah dostlarının kalbinde bulunan Allah sevgisini bırakıp da ne diye başkasının sevgisini onun yerine koyuyorsun?”

Ebu Mamer anlatıyor: Rabia el-Adeviyye bir gün Riyah el-Kaysi’yi gördü. Riyah küçük bir çocuğuyla ilgileniyordu. Rabia ona dedi ki: “Allah’ı seviyor musun ey Riyah?” O da “evet” dedi. Rabia dedi ki: “Ama ben senin kalbinde, O’nun sevgisinin olmayıp da başkasının sevgisinin olduğu bir yer olduğunu zannetmiyordum.” Bunun üzerine Riyah bayılıp düştü. Ayılınca yüzündeki teri silip şöyle dedi: “Bu Allah’ın, kullarının kalbinde çocuklar için yarattığı bir rahmettir.”

Huzeyfe el-Maraşi anlatıyor: Rakka’da bir adam gördüm. Önünde iki çocuk oynuyor ve bazen kavga ediyorlardı. Adam da onlarla meşgul oluyor, kavga ettikleri zaman onlara müdahale ediyor, onları sakındırıyordu. Ona “Herhalde sen onları seviyorsun” dedim. Dedi ki: “Hayır, vallahi onları sevmiyorum. Ama onlara merhamet gösteriyorum. Bana Allah’tan -azze ve cellesevimli hiç bir şey yoktur.”

Muhabbet hakkında söz söyleme, Şam’da Süleyman ed-Darani ve Ahmed b. Ebu’l Havari, Kasım el-Cûî gibi ashabından bazı kimseler zamanında çoğalmıştır.

Kasım el-Cûî şöyle derdi: “Veliler, muhabbet ile açıklarını giderdiler. Ancak yemenin, içmenin, şehvetin ve dünyanın lezze-

tini unuttular. Çünkü onlar, öyle bir şeyin lezzetini aldılar ki onun ötesinde bir lezzet yoktur. Bu lezzet onları diğer lezzetlerden kesip aldı.”

Muhabbet hakkında söz söyleme Irak'ta ise Sırrı es-Sakati, Cüneyd-i Bağdadi ve ashabı döneminde yaygınlaşmıştır. Mısır'da ise Zünnun'un yaşadığı dönemde ortaya çıkmıştır.

Muhabbetten söz eden bazı kimselerde, bazen vesvese ve aklın yitirilmesi durumları olabilir. Tıpkı Sa'dun ve Semnun'da olduğu gibi. Semnun aşırı seven bir kimseydi. Belki de ona bazı vesveseler arız oldu. Anlatıldığına göre, o bir gün muhabbet hakkında bir söz söyledi. Bunun üzerine mescidin kandilleri titremeye başladı ve sonra kırıldı. Yine anlatıldığına göre, o bir gün muhabbet hakkında konuşurken yanına bir kuş geldi ve toprağı gagalamaya başladı. Ölesiye kadar da toprağı gagalamaya devam etti. Belki Şiblî'ye de böyle bir hal arız olmuştu.

Aşağıdaki beyitler muhabbet hakkında çokça söz söyleyen bu tabakaya nispet edilmiştir:

Yaratılmışları terk ettim,

Nimetleriyle cömertliğini sergileyen zat için

Uykuyu terk ettim, O'nun için hiç yatağa girmedim

Zamanımı halkın yanında mecnun gibi geçirdim

Kalbimdeki sevgisini gizlemek için ama gizleyemedim

İhtiyakın sevgi ile ortaya çıktığını gördüğüm zaman

Sırrımı açtım ve dedim ki evet evet (Ben Mecnunum)

Bu mecnundur derlerse beni sevgi bu hale getirdi

Bu hastadır derlerse, bende bir hastalık yoktur

Aramızdaki sevginin gereği karanlık gecelerdedir

Dedikoducular senden dolayı beni cahilce kınadılar

Dedim ki bakışlarım mazeretimi en iyi açıklar

Ve bakışlarım onları tek kelime etmeden azarladı

Onlara, sevginin beraberinde hastalık getireceğini söyledi

Bana yumuşak bir şekilde muamele et, ey Lütuf Sahibi!

Benden uzak olma, makamımı sana yakın eyle

Ey İnsanların Hâliki...

Yine bu tabakadan bir kimse şöyle demiştir:

“Senin için deli olmayacağım da kimin için olacağım, ev Sevgili?”

Yine bunlar arasından Sa’dûn gibi “mecnun” olarak isimlendirilen kimseler vardır. Bunlar “akıllı mecnunlar” olarak da isimlendirilmişlerdir. Bunların sözleri ve halleri genellikle kontrol altındadır. Kendilerinden birçok güzel söz de sadır olmuştur.

GÜZEL BİR NÜKTE

Sonra gelenlerden bazı kişiler bu halleri (kendini kaybetmeleri) hususunda yanılığa düşmüşler, bu hallerini ulaşılacak en yüksek nokta sanmışlar ve bütün alimlerin ve abidlerin derecesini kendilerinden aşağıda görmüşlerdir. Bu çok çirkin bir hatadır. Sonra kendi tabakalarına kendilerinden olmayan bazı mecnunları eklediler ki onlarda ne bir hikmet vardır ne de sergiledikleri davranışlar doğru düzgün bir davranıştır. Onlarda ancak, hem aklın kabul etmediği hem de şeriata muhalif sözler ve davranışlar görülmüştür. Bazı kimseler, belli zamanlarda insanlara gaypten haber vermeleri gerekçesiyle onlara karşı hüsnüzan beslemişlerdir. (Ki bunlar zaten ruhbanlardan ve kâhinlerden de sadır olan şeylerdir) Bu sebeple de şu itikad ortaya çıktı:

“Velilerin, nebilerin dışında kendi yolları vardır. Onlar olayların hakikatine vakıf kimselerdir. Dolayısıyla şariat onları bağlamaz.” Bunun gibi birçok dalalet ve iğrenç bidatler...

Kalbinde nifak bulunan ve Hululiyeye ve İbahiyye inançlarını içlerinde saklayan bazı kimseler, bu inançlarını dışa vurmak için fırsatlar buldular. Ama bunu insanlara açmaktan korktular ve nifakları kalplerinde gizli kaldı, kalplerine iyice işledi. Eğer bu sözleri Cüneyd-i Bağdadi ve ondan önce yaşayanlar gibi büyük arifler duysaydı, bunlara karşı Allah yolunda hakkını vererek cihad ederlerdi. Yeryüzünde Allah'ın hüccetini ikame edecek kimseler her zaman olacaktı

*“Allah, kendisine yardım edene elbette yardım edecektir.
Şüphesiz Allah kuvvet sahibidir, azizdir.” (Hac, 40)*

“Cennet ehlinin çoğu, aklı başında olmayan (ebleh) kimselerdir.” şeklinde bir hadis varid olmuştur. Bu hadisin iki tane zayıf tariki vardır: Birincisi, Enes kanalıyla Allah Resulü'ne dayandırılmıştır. İkincisi ise Ömer b. Abdülaziz'in mürsellerindenidir.

Ahmed b. Ebu'l Havari de bu hadisi kendi senediyle Ömer b. Abdülaziz'den rivayet etmiş ve hadisi açıklama babında şöyle demiştir: "Burada akli başında olmamaktan kasıt, şer hususunda akli başında olmamaktır ki akli başında olanların çıkacağı en yüksek mertebedir. Bu hadis akıllıların, bu bahsedilenlerden daha yüksek mertebede olduğuna işaret etmektedir. Burada anlatılmak istenen şudur: Kalplerinin temizliğinden dolayı akılları şerre çalışmaz. Onların akılları sadece hayra çalışır."

Abdullah b. Vehb'in yeğeni Abdullah b. Vehb'den rivayet ediyor: Malik'e, Nebi'nin "Cennet ehlinin çoğu akli başında olmayan kimselerdir" buyruğunun anlamını sordum. Dedi ki: Burada akli başında olmayandan kasıt, İbn Ömer gibi kimselerdir. O, Allah'a isyan konusunda akli çalışmayan bir kimseydi. Allah'ı razı edecek ameller konusunda ise son derece zeki bir kimseydi. Allah'ı razı edecek amellere koşardı. Allah'ın haram kıldıklarından ise kaçardı. Kınayanın kınamasına aldırmazdı."

Bunu aynı zamanda, Hasan b. Habib ed-Dımeşkî Abdullah b. Abdulhamid'den, o da Abdullah b. Vehb'in yeğeninden rivayet etmiştir. Bu hadisin açıklaması Evzaî'den de rivayet edilmiştir.

İshak b. Rahuye müsnedinde dedi ki: Bize Bakiyye b. Velid tahdis etti. Dedi ki: Bize Evzai, Ebu Yezid el-Ufi'den tahdis etti. Dedi ki: Allah Resülü şöyle buyurdu: "Ümmetimin çoğunluğu cennete (bulh) akli çalışmayan kimseler olarak girecektir."

Bakiyye b. Velid dedi ki: "Evzaî'ye, Nebi'nin 'ümmetimin çoğunluğu cennete (bulh) akli çalışmayan kimseler olarak girecektir.' buyruğu hakkında sordum. 'Bulh nedir' dedim. Dedi ki: 'Akılları hayra çalışıp şerre çalışmayan kimselerdir.'"(Bu da mürsel bir hadistir.)

HATİME

Haydi, kitabımızı muhabbet bahsini derleyip toparlayan kelimelerle ve muhabbet hakkındaki halis beyitlerle sonlandıralım.

İmam Ahmed, Kitab'ı'z Zühhd adlı eserinde kendi senediyle Ata b. Yesar'dan şunu rivayet etmiştir: Musa (*aleyhisselam*) dedi ki: "Ya Rabbi, arşının gölgesinde gölgelendireceğin ehlin kimdir?" Dedi ki: "Elleri hırsızlıktan beri, kalpleri temiz olanlardır. Onlar birbirlerini celalim hakkı için severler. Onların yanında anıldığım zaman beni anarlar. Beni zikrettikleri zaman ben de onların zikirlerini zikrederim. Onlar ki, zor şartlarda bile abdesti kusursuz bir şekilde alırlar. Kartalın yuvasına dönüp geldiği gibi onlar da benim zikrime dönüp gelirler. Çocuk nasıl ki insanların sevgisiyle büyürse onlar da benim sevgimle büyürler. Haram kıldıklarım helal sayıldığı zaman hedefine saldıran bir kaplan gibi öfkelenirler."

İbrahim b. Cüneyd, Kitab'ı'l Muhabbet isimli eserinde Ahmed b. Mahled el-Horasanî'den şunu rivayet etmiştir: Allah (*azze ve celle*) şöyle der: "Bilin ki, iyi kimselerin bana olan özlemi iyice artmıştır. Benim ise onlara olan iştiyakım daha şiddetlidir. Onların bana duyduğu iştiyak, ancak benim onlara duyduğum iştiyaktan bir parçadır. Dikkat edin, kim beni ararsa bulur. Kim benden başkasının peşine düşerse beni bulamaz. O bana geldiği halde, benim ona gitmediğim bir kimse var mı? Bana tevekkül ettiği halde benim ona yetmediğim bir kimse var mı? Bana dua ettiği halde duasına icabet etmediğim bir kimse var mı? Benden bir şey istediği halde vermediğim bir kimse var mı?"

Ahmed b. Ebu'l Havari dedi ki: Bana Ömer b. Seleme es-Serrac tahdis etti. O da Ebu Cafer el-Mısri'den rivayetle şöyle dedi: Allah (*azze ve celle*) şöyle der: "Ey muhabbetim ile bana yönelenler topluluğu! Sizin servetiniz ben oldukça, dünyalık bir şe-

yi kaybetmeniz size zarar vermez. Dostunuz ben olduğum sürece, size düşmanlık besleyenler size zarar veremez.”

Bu manada şair şöyle demiştir:

Seni severek akşamlayan kimseye ne mutlu!

Azabın ateşleri onu eritse bile...

O seven kimseye ne mutlu ki sen onun gönlündesindir

Dostları ve yakınları ondan ayrılrsa bile...

Dünyalık malını kaybetmesi seven kimseye zarar vermez

Çünkü Sen, onun servetisindir.

Kimsenin görmediği yerde sen ondan razı olursan

İnsanlar arasında onu yok sayanlar önemli değildir.

Sen gönüllerdeki illetin şifasisin

Sen kalplerdeki hastalığın tabibisin

Kulcağızın ümit kapısında yalvarıp yakarıyor

Eğer duasına icabet etmezsen başka kim icabet edecek?

Vatanından uzakta, zillet içerisinde gözyaşı döküyor

Zilleti vatanından uzak düşmüşten başka kim tadar?

Gençliği elinden kayıp gitmiş bir adama tasaddukta bulun

O ihtiyarlığın ışığı parlayıncaya kadar farkında olmadı.

Sonunda hüsrana uğradı, utanç ve yorgunluk yeter ona

Gündüzün ışığı kayboluyor artık, gün batımı yaklaşıyor

Ariflerden bir hanım şöyle demiştir:

Seni iki sebepten dolayı seviyorum,

Birincisi; sebebi olmayan sevgi

İkincisi de buna layık olduğun için duyduğum sevgi.

Birincisiyle senden başka bir şeyle ilgilenmeyi bıraktım

İkincisi ise, seni görmem için perdeni kaldırmandır

Övgü, bu iki sevgi nedeniyle bana değildir

Övgü, bu iki sevgi nedeniyle yalnız Sana'dır

Yine ariflerden bir hanım şöyle demiştir:

O öyle bir sevgili ki, kimse onun yerini tutamaz

Kalbimde ondan başkası için bir yer de yoktur

Öyle bir sevgili ki, gözüm onu görmez

Ama kalbim onu her zaman görmektedir...

Yine muhabbet ehli birisi şöyle demiştir:

Gözüm dünyayı ve ziynetini görmez oldu

Sen ve ruhum hiç ayrı kalmaz

Seni andığım zaman gözlerimde uykusuzluk olur

Gecenin ilk saatlerinden gün ağarana kadar...

Ne zaman göz kapaklarım uyuklamaya kalksa

Göz kapağım ve göz bebeğim arasından seni görürüm

Canını vermek üzere olan bu nefse

Ölmeden önce merhamet et...

Ki bu nefis sana yönelmiştir, son nefesini vermektedir

Bütün sahip olduklarımı kaybetsem bu beni şaşırtmaz

Elimde az bir şey kahrırsa, asıl bu beni şaşırtır

Başka bir zat şöyle demiştir:

*Güneş her doğup battığında
Arkadaşlarımın yanında olduğumda bile aklımdasın
Susuzluktan kavrulup da su içmeyi düşündüğümde
Senin hayalini bardakta görürüm*

Başka bir zat şöyle demiştir:

*O, kalbe taht kurmuştur, kalbi şenlendirir
Onu hiç aklımdan çıkarmıyorum ki hatırlayayım
Onu ne gözüm görür, ne kulağım duyar ama
Kalp onu her zaman görmektedir..*

Bir başkası şöyle demiştir:

*Kim Allah'a karşı takvalı davranırsa
Yalnız olduğu zaman O'nun hakkına riayet ederse
Allah ona halis sevgisinden bir kadeh içirir
Bu kadeh onu dünya lezzetlerinden koparır alır
Onu insanlardan uzaklaştırır ve ayrı tutar
Böylece kul mevlasıyla baş başa kalır*

Başka bir zat şöyle demiştir:

*Sen biliyorsun ey sevgili, sevdiğim kim sen biliyorsun
Gözyaşlarım ise sel gibi akıp gitmektedir
Ey aziz, önceden sevgimi saklıyordum
Ama artık göğsüm dar gelmeye başladı...*

Yine bir zat şöyle demiştir:

Sevgi, gizlenmekten razı olmaz

Onu ne zaman gizlemeye kalktıysam

Devesini ihtırdı ve kalbimde çadırını kurdu

İhtiyakım arttığı zaman kalbim onun zikrine susadı

Sevdiğime yakın olmak istesem O da bana yaklaştı

İhtiyak kalbimde belirdi, kalbimi öldürdü, sonra diriltti

Ve beni sevince gark etti, ta ki kalbim lezzet aldı ve titredi

İbrahim el-Kassab'a soruldu: "Seven kişi sevgisini açığa mı vurmalıdır -sevgisinden söz etmeli midir- yoksa onu gizleyebilir mi?" O da şu beyitlerle misal getirdi:

Dilinizi tutarak sır saklamada başarılı oldunuz

Ama aranızda yaşlı gözleri sır tutacak olan var mı?

Sevgi dağlarını yüklenip üzerimde taşıdım ama

Gömlekten hafif şeyleri taşımaktan aciz kaldım

Yahya b. Muaz şöyle demiştir:

"Eğer mahlûkat, ölülerin dünya sebebiyle attıkları çığlıkları duyacak olsaydı, kalpleri üzüntüden dolayı parçalanırdı.

Eğer akıllar, iman gözüyle cenneti seyredecek olsalardı, duydukları arzu sebebiyle erir giderlerdi.

Eğer kalpler, yaratıcısını sevmenin sırrına vakıf olsaydı, bu sevgi sebebiyle bulundukları yerden fırlayıp giderlerdi. Ruhlar da o dehşetle bedenlerini terk ederlerdi. Yaratılmışları bu sırları bilmekten engelleyen ve bu olayların hakikatini bildirmeyen Allah ne yücedir!

Gidiyorum, kalbimi de senin sevginle mühürledim

Senden başkası oraya girmesin diye

Elimden gelse gözümü yumacağım da

Seni görene kadar onu hiç açmayacağım

Seni seviyorum, bir kısmımla değil, tamamen

Sevgin beni ceset haline getirmiş olsa bile

Senden başkası bir şey yapar bunu çirkin görürüm de

Onu sen yapınca gözümde güzel olur

...

Yanaklar gözyaşlarıyla ıslandığı zaman

Belli olur gerçekten ağlayan ve ağlar gibi yapan...

Gerçekten ağlayan kimse sevgisinden erir

Ağlar gibi yapan ise konuşur ancak hevasından...

Kitap burada sona erdi. Melik ve Vehhab olanı Allah'a hamd olsun.

Salat ve selam, yaratılmışlar içinde sevilenlerin efendisi Muhammed'in üzerine olsun.

İÇİNDEKİLER

Hutbetul Hace	5
Müellifin Hayatı ve Eserleri.....	6
Mukaddime.....	13
Kitabın Muhtevası.....	16
1. Bölüm: Melik ve Kuddüs Olan Allah'ı Sevmenin ve Bu Sevginin Can, Mal ve Evlat Sevgisinden Fazla Olmasının Gerekliği.....	19
2. Bölüm: İstenilen Şeylerin En Büyüğünün ve Önemlisinin Allah'tan Tam ve Mükemmel Bir Şekilde Sevgisini İstemek Olduğunun Beyanı.....	31
3. Bölüm: Rablerin Rabbi'nin Sevgisine Mazhar Olmayı Sağlayan Sebeplere Dair.....	37
4. Bölüm: Allah'a İtaate Devam Etmek, O'nun Yolunda Cihad Etmek, Bu Konudaki Kınamalardan Lezzet Almak ve Resul'e Uymak Gibi Sevginin Sadık Alametlerine Dair.....	47
5. Bölüm: Sevenlerin Sevdikleri Zat'ın Kelamından Duydukları Lezzet ve Bunun Kalplerinin Gıdası, Arzu Ettikleri Şeylerin En Yücesi Olduğuna Dair.....	57
6. Bölüm: Sevenlerin Allah'a Duydukları İştiaak, Dünya ve Ahirette O'ndan Başka Arzularının Olmadığına Dair.....	59
7. Bölüm: Sevenlerin Uykusuz Kalmaları, Rab'lerine Yakarış ile Yalnız Kalmaları.....	75
8. Bölüm: Sevenlerin Âlemlerin Rabbine Kavuşmaya Duydukları İştiaak.....	83

9. Bölüm: Sevenlerin Musibetlere Rıza Göstermelerine ve

İstedliğini Yaratıp Seçen Allah'ın İmtihanlarına Maruz

Kaldıklarında Kendilerini Nimetlendirmiş Saymaları.....95

10. Bölüm: Ariflerin Duydukları Korku ve Bunun

Diğerlerine Olan Üstünlüğüne Dair.....103

11. Bölüm: Muhabbet Ehlinin Şerefi ve Allah Katında Onlar

İçin En Yüksek Yakınlık Dereceleri Oluşuna Dair.....109

12. Bölüm: Muhabbet Ehlinin Sözlerinden Kısımlar ve Girdik-

leri Yolda Kalplerin Takvasını Nasıl Elde Ettiklerine Dair.....117

Korku ve Sevgi.....122

Güzel Bir Nükte.....127

Hatime.....129

ALLAH SEVGİSİNİN ESİNTİLERİ

İBN RECEB EL-HANBELÎ

Allah (Subhanehu ve Teala)'yı sevmek iki derecedir. Birinci derece farzdır. Bu da kişinin Allah'ı gereken şekilde sevmesi, kendisine farz kıldığı şeyleri sevmesi, haram kıldığı şeyleri sevmemesi, O'nun emirlerini ve yasaklarını tebliğ eden Rasulunu malından ve ailesinden daha çok sevmesi, din hususunda Allah'tan alıp ulaştırdığı şeylere rıza göstermesi ve bunları hoşnutlukla ve teslimiyetle kabul etmesi, Resulleri, Nebileri ve onlara güzellikle tabi olanların hepsini Allah azze ve celle için sevmesi, kâfirlere ve günahkârlara Allah için buğzetmesidir. Sevginin bu kadarı vacip olan imanın tamam olması için zorunludur. Kim bunlardan bir şey eksiltirse vacip olan imandan o şey miktarınca eksilmiş demektir.

İkinci dereceye gelince, bu da Sabıkların (önde gidenlerin) ve Mukarreblerin (Allah'a yakın olanların) derecesidir. Bu derece muhabbetin, Allah'ın sevdiği nfilele ibadetleri yapmaya, Allah'ın hoşlanmadığı en ufak bir şeyden bile hoşlanmamaya ve nefislerin acı çektiği musibetler başa geldiği zaman Allah'ın kazasına ve kaderine rıza göstermeye ilettiği derecedir. Bu derece fazilettir, müstehabtır, mendubtur.

www.ihlaskitabevi.com
Tel: 0332 350 4687

